

آموزش ابتدایی

رشد ۶

برای آموزگاران دبستان، دانشجویان دانشگاه فرهنگیان و کارشناسان آموزشی |
دوره‌ی نوزدهم | اسفند ۱۳۹۴ | شماره‌ی بی‌حرفی ۱۵۵ | صفحه ۴۸ |
ماهنامه‌ی آموزشی، تحلیلی و اطلاع‌رسانی ۱۰۰۰۰ ریال

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
مفکر نشریات و تکنولوژی آموزشی

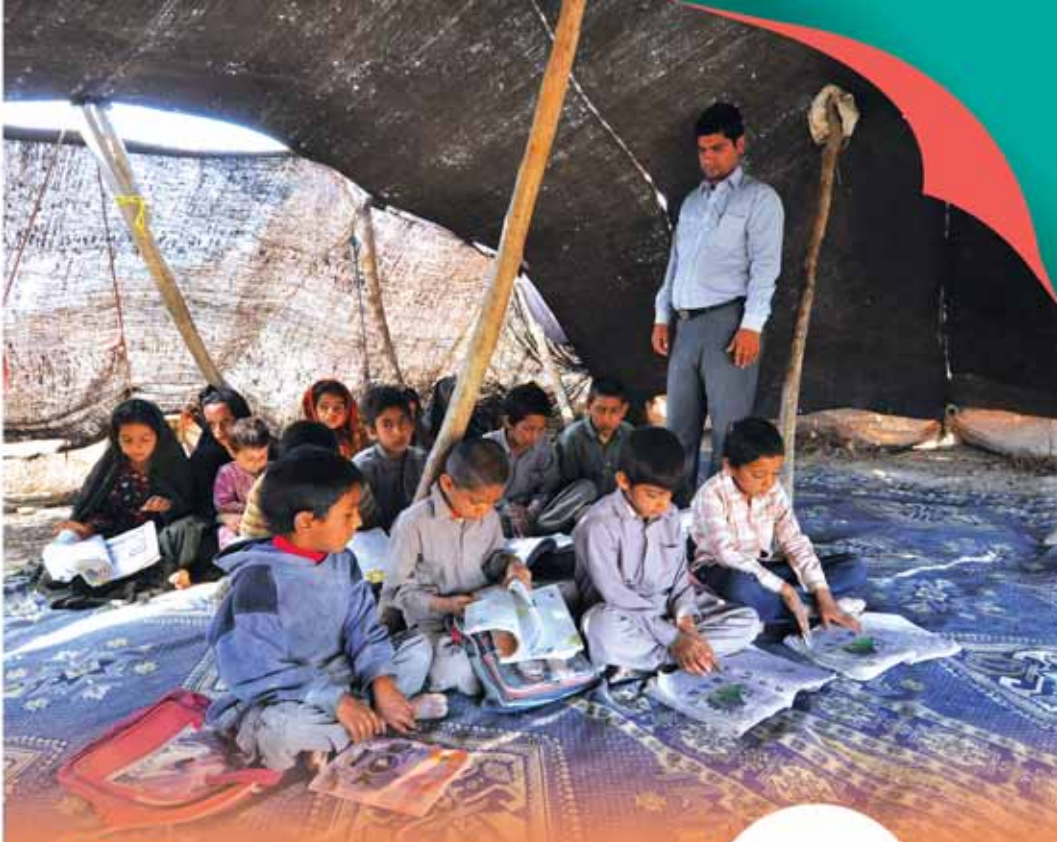
گوش و زبان‌ت را به کار بینداز

پاهای سرد، دل‌های گرم

پوشه

کلاس‌های چندپایه

تلنگری برای تفکر

مسابقه‌ی شماره‌ی ۶

سال تحصیلی ۹۵-۹۴

مهلت ارسال پاسخ‌ها
۲۵ فروردین ماه
۱۳۹۵

ششمین مسابقه‌ی «تلنگری برای تفکر» نیز، مانند قبل، از لایه‌لای مطالب مجله انتخاب شده است. برای شرکت در این فعالیت، کافی است پاسخ تفضیلی خود را به نشانی پستی یا ایمیل مجله بفرستید.

صاحب‌نظران و اندیشمندان عرصه‌ی تعلیم و تربیت سخنان بسیاری درباره‌ی نقش و جایگاه معلم گفته‌اند. همگان بر این مطلب که «معلم معمار یادگیری است» صحنه می‌گذارند. این معنا بر اسناد تحولی آموزش و پرورش تأکید شده و دانشگاه فرهنگیان «تربیت معلم فکور» را اصلی‌ترین رسالت خود اعلام کرده است.

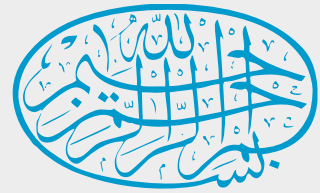
اینک شما با مطالعه‌ی سخنان دکتر عزیزضا صادق‌زاده قمصری، معاون محترم دانشگاه فرهنگیان، ده مصداق عینی و جلوه‌ی تعلیم و تربیت معلم فکور را بر اساس صحبت‌های ایشان، مرقوم فرمایید. به عبارت دیگر، آموزگار باید چه ملاحظاتی تعلیم و تربیتش را در فرایند کار خود مورد توجه قرار دهد تا بتواند او را «معلمی فکور» قلمداد کرد.

آموزش ابتدایی

۶

رشد

برای آموزگاران دبستان، دانشجویان دانشگاه فرهنگیان و کارشناسان آموزشی دوره ی نوزدهم/ اسفند ماه ۱۳۹۴/ شماره ی بی دربی ۱۵۵ ماهنامه ی آموزشی، تحلیلی و اطلاع رسانی

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی
دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی

مدیر مسئول: محمد ناصری
سردبیر: اصغر ندیری
شورای برنامه ریزی:
فاطمه رمضانی، سیده زهرا یاسینی، یدالله رهبری نژاد
صادق صادق پور
مدیر داخلی: شهلا فهیمی
ویراستار: کبری محمودی
طراح گرافیک: علیرضا پورحنیفه

نشانی دفتر مجله:
تهران، ایرانشهر شمالی، پلاک ۲۶۶
صندوق پستی ۱۵۸۷۵/۳۳۳۱
تلفن: ۸۸۳۹۱۷۸
۹ - ۸۸۳۱۱۶۱ - ۰۲۱ (داخلی ۴۲۹)
نمابر: ۸۸۳۰۱۴۷۸

وبگاه: www.roshdmag.ir
roshdmag:
پیامنگار: ebtedayi@roshdmag.ir
تلفن پیام گیر نشریات رشد:
۸۸۳۰۱۴۸۲
کد مدیر مسئول: ۱۰۲
کد دفتر مجله: ۱۰۹
کد مشترکین: ۱۱۴
نشانی امور مشترکین:
تهران، صندوق پستی: ۱۶۵۹۵/۱۱۱
تلفن امور مشترکین:
۷۷۳۳۶۶۵۶ و ۰۲۱-۷۷۳۳۶۶۵۶
شمارگان: ۳۰۰۰۰
چاپ: شرکت افست (سهامی عام)

عکاس روی جلد: اعظم لاریجانی

یادداشت سردبیر از آنچه می بینید، نزدیک ترند! / اصغر ندیری / ۲

گفت و گو معلم فکور موقعیت شناس، اهل شنا کردن و دست و پا زدن است / ام لیلیا صدیقی لولاکی / ۴

قهرمان چرلانقوش / محمود یحیوی / ۶

گزارش وضعیت دانش آموزان، نمادی از عظمت یک ملت / صادق صادق پور / ۸

گزارش تصویری باغداری در مدرسه / علی نجات روستا / ۱۱

آموزش کودکان و مدیریت روابط مؤثر با دیگران / سوسن نوروزی / ۱۲ ● هوش مالی و آموزش بیمه / زری

آقاجانی / ۱۴ ● آزمون های عملکردی / هدی هدایتی / ۳۴ ● گوش و زبانت را به کار بینداز / ملیحه راجی / ۳۸

● یک سیب، یک گاز / حسین باقری / ۴۳ ● اهمیت دادن به بازی های بدون ساختار / نسرين امامی زاده / ۴۴

اطلاع رسانی ما را ببینید! / ۱۶

ده ماده ی طلایی برای تشکیل و اداره ی کلاس های چندپایه / صادق صادق پور / ۱۷ ● وظیفه ی ما

کیفیت بخشی به آموزش کلاس های چندپایه است / شیرین ملکی / ۱۹ ● برنامه ی آموزشی چیست / ؟

زهرا بهمنی، منیره سادات رضوی / ۲۰ ● خودآموزی و هم آموزی / دی ان ای آموزش / زینت اروجی / ۲۲

● راهکار و تجربه ی کارآمد برای موفقیت در کلاس های چندپایه / مقصود مطلبی هریس / ۲۴ ●

مدیریت کلاس چندپایه / حمیرا نصیری، ویدا فراهانی فرمیپنی / ۲۶ ● تدریس محوری - گروهی /

حسین کمری / ۲۹ ● ارزشیابی برای یادگیری در کلاس های چندپایه / مقصود رزم آرا،

صلاح محمدپور / ۳۱

تجربه ی سبز پاهای سرد، دل های گرم / جبار زاهدی / ۳۳

محیط زیست مدارس سبز و مدارس طبیعت: رویکردی نو به آموزش / صفورا زواران حسینی / ۳۶

پژوهش مریم بهبود می باید / آرزو نیک نام اجیرلو / ۴۰

یادداشت فردا دستانت را خواهام فشرد / زهرا ذکریاپور / ۴۲

کتاب خانگی مدرسه رفتار درمانی / سیده زهرا سمساری / ۴۵

همراهان ما پاسخ به نامه ها و نوشته های خوانندگان / ۴۶

فعالیت آغازین انگیزه هایی برای یادگیری بیشتر / طاهره خردور / ۴۸

قابل توجه نویسندگان و مترجمان:

- مقاله هایی که برای درج در مجله می فرستید، باید با اهداف و رویکردهای آموزشی تربیتی فرهنگی این مجله مرتبط باشند و نباید قبلاً در جای دیگری چاپ شده باشند. ● مقاله های ترجمه شده باید با متن اصلی هم خوانی داشته باشد و متن اصلی نیز همراه آن ها باشد. چنانچه مقاله را خلاصه می کنید، این موضوع را قید بفرمایید. ● مقاله یک خط در میان، بر یک روی کاغذ و با خط خوانا نوشته یا تایپ شود. مقاله ها می توانند با نرم افزار word و روی CD و یا از طریق پیامنگار مجله ارسال شوند.
- نثر مقاله باید روان و از نظر دستور زبان فارسی درست باشد و در انتخاب واژه های علمی و فنی دقت لازم مبذول شود. ● محل قراردادن جدول ها، شکل ها و عکس ها در متن مشخص شود. ● مقاله باید دارای چکیده باشد و در آن هدف ها و پیام نوشتار در چند سطر تنظیم شود. ● کلمات حاوی مفاهیم نمایی (کلید واژه ها) از متن استخراج و روی صفحه ای جداگانه نوشته شوند. ● مقاله باید دارای تیتیر اصلی، تیتیرهای فرعی در متن و سوتیتیر باشد. ● معرفی نامه ی کوتاهی از نویسنده یا مترجم همراه یک قطعه عکس، عناوین و آثار وی پیوست شود.
- لازم به ذکر است مجله در رد، قبول، ویرایش و تلخیص مقاله های رسیده مختار است. ● مقالات دریافتی بازگردانده نمی شود. ● آرای مندرج در مقاله ضرورتاً مبین رأی و نظر مسئولان مجله نیست.

از آنچه می بینید نزدیک ترند!

اصغر ندیری

چه می بینم؟ هنوز متن ادامه دارد... : «بچه‌ها از شما دور نمی شوند. آن‌ها را با تلخ‌بانی از خود دور نکنید.» بسیار خب. من که درست همه‌ی این‌ها را قبول دارم ... «بچه‌ها از آنچه شما فکر می کنید مهربان ترند. بچه‌ها از آنچه می انگارید داناتر و اهل درک هستند. بچه‌ها از آنچه فکر می کنید شنواتر و احساسی تر هستند. آن‌ها شرم و حیا را خوب می فهمند. آن‌ها موقعیت سنج هستند و خوبی و بدی را می شناسند. آیا موضوع کودک درون را شنیده‌ای؟ هر کدام از ما یکی از آن‌هایی هستیم که فرزند کودک درون است. هر چه بزرگ تر شویم، دلیل نمی شود از آن کودکی دور شویم. ما به خودمان از آنچه هست نزدیک تریم.

این فاصله‌ها، سختی‌ها و دست‌اندازهای راه باعث نمی شود گردوغبار فراموشی بر صفحه‌ی دل ما بنشیند. اگر این غبار روی آینه‌ی درون بنشیند، جلوی انعکاس آفتاب حقیقت را می گیرد. دانش آموزان! آن‌ها هم به آموزگاران، از آنچه در کلاس می بینند، نزدیک ترند. دو چشم سر از یکدیگر دور نیستند، چون جدا افتاده‌اند خیال دوری می کنند.»
صدای بوق ماشین پستی بدجوری بلند شده بود. من هنوز در شوک

چه داشتم می دیدم. باورم نمی شد. روی آینه‌ی سمت راننده چند لکه از باران و برف دیشب مانده بود. اما آنچه تعجب مرا بیشتر می کرد، نوشته‌ی برجسی بود که قبلاً بارها خوانده بودم و در آن لحظه تغییر کرده بود. من که دست نزده بودم. من معمولاً ماشین را کمتر بیرون می برم. بنابراین کسی هم نمی توانست به این شکل این جمله را دستکاری کند. باید حواسم را جمع می کردم. داشتم رانندگی می کردم و ممکن بود به یکی بزنم یا کسی به من بزند. یاد آن رانندگانی افتادم که پشت فرمان و هنگام راندن ماشین با تلفن همراه بازی می کنند و در واقع هدایت و کنترل خودرو و به تبع آن سلامت اشخاص را به هیچ می انگارند.

از آن بدتر را هم دیده‌ام. وقتی که کودکی دست یا سرش را از پنجره‌ی ماشین بیرون می آورد و هیچ کدام از سرنشینان به او توجهی ندارند یا اخطار نمی دهند.

برای لحظه‌ای چشمانم را بستم؛ مانند آدم‌هایی که غباری به چشمانشان وارد شده است و تلاش می کنند آن را خارج کنند. یعنی چه اتفاقی افتاده بود؟ گویا نوشته هر لحظه پیش دیدگانم چشمک می زد. مجبور شدم آن را با صدای بلند بخوانم. با خودم گفتم شاید اگر با صدای بلند بخوانم، همانی شود که پیشتر بوده است! «بچه‌ها از آنچه شما می بینید به شما نزدیک ترند.»

تا خدای من، می خواستم او را تنبیه کنم.
من که تا آن روز و پس از ۲۰ سال معلمی، آرامش خود را حفظ کرده
بودم، داشتم عصبانی می شدم. اگر دستم به بال آن فرشته‌ی کوچولو
می گرفت، چه می شد. اگر او زمین می خورد، من می توانستم خودم را
بیخشم؟

جالب تر اینکه آن بچه هم فهمید چه اتفاقی دارد می افتد. داشت با
نگاهش هزار جور حرف با من می زد: «آقا شما که این طوری نبودید؟
آقا اجازه، من که کاری نکرده‌ام»

بله من داشتم خودم را به این صورت محاکمه می کردم. این بیانی‌ی
وجدان من بود که پیش چشمانم به پا خاسته و خودنمایی می کرد. باید
خودم را کنترل می کردم.

کنار خیابان به دوردست افق چشم دوخته بودم و فکر می کردم:
بچه‌ها حواسشان جمع است. هر لحظه ما را می پایند و حرکات ما
را می خوانند. باز نگاهم در نوشته‌ی اخطار آمیز آینه‌ی سمت راننده
گره خورد. نوشته بود: «اشیا از آنچه شما در آینه می بینید، به شما
نزدیک ترند.»

این دیگر چه وضعی بود؟ یعنی من داشتم خواب می دیدم یا تنبیه
می شدم؟! فشار عصبی داشت مرا می فشرد. با خودم گفتم: «از مکافات
عمل غافل مشو! هر چه زودتر باید کاری کنی که دل دانش آموزت را
به دست آوری. چند بار هم با خودت بگو دیگر تکرار نمی شود!»

به گمانم یکی دو دقیقه بیشتر طول نکشید که آقای پلیس راهنمایی
و رانندگی با نگاهی طلبکار و دفترچه‌ی جریمه در دست پیش رویم
ظاهر شد:

- باز هم که شما. نه به تذکر پلیس و نه به چراغ توجه می کنی! حالا
هم که زیر تابلوی توقف ممنوع پارک کرده‌ای ... مدارک!..!

آنچه بودم که روی آینه ظاهر شده بود. می خواستم دستمالی به سطح
آینه بکشم که دیگر فرصت نشد و آقای پلیس راهور سوت زنان به سوی
من آمد.

- آقا چرا بین خطوط سفید حرکت نمی کنی و حالا چرا حرکت
نمی کنی؟ ماشین خراب است؟ باعث راه‌بندان شده‌ای!

با نگاهی سریع به اطراف و چراغ راهنمایی دیدم که چند ثانیه بیشتر
فرصت برای حرکت ندارم. تا به خودم بجنبیم و دنده را عوض کنیم،
دوباره چراغ قرمز شد. راننده‌ی پشت سری که خیلی کلافه بود، پایین
آمد و زد به شیشه.

- مرد حسایی چه کار می کنی؟ راه برو دیگر. دو ساعت است دارم بوق
می زنم.

من که حسایی دست و پایم را گم کرده بودم، شیشه‌ی ماشین را تا
انتها پایین آوردم و گفتم: «حق با شماست. حالم خوب نبود. اگر مرا
بزنید حق دارید.»

طرف با دیدن حال و روز من با خونسردی گفت: «ای بابا چه بگویم!
مثل اینکه خدا تو را زده؟»

- چه زده چرا؟

آقای مأمور هم متحیر از این وقایع که به سرعت رخ می داد، دفترچه‌ی
جریمه به دست و سوت بر لب ما را نگاه می کرد. بعد از چند لحظه
گفت: «آقا اگر کسالت داری بزن بغل. زود باش، چراغ رفت...»

من بی آنکه دست خودم باشد، چشمم روی شماره‌های چراغ
راهنمایی بود و گوشم به جمله‌ی راننده‌ی عقبی: «زدن. زده.»

هر طور بود ماشین را به گوشه‌ای از خیابان بردم. اگر می توانستم
فریادی بکشم، این کار را می کردم. بدجور حالم گرفته بود. یاد دیروز
افتادم و اینکه در کلاس به یکی از دانش آموزانم بی محلی کرده بودم و
در مقابل اشتباه او از کوره در رفته و ناخواسته دستم را بلند کرده بودم

معلم فکور موقعیت‌شناس اهل‌شنا کردن و دست‌وپا زدن است

دکتر علی‌رضا صادق‌زاده قمصری
صاحب‌نظر حوزه‌ی تعلیم و تربیت و معاون دانشگاه فرهنگیان

ام‌لیلا صمدی لولاکی
عکاس: رضا بهرامی

هدف از تأسیس دانشگاه فرهنگیان چه بود و چه فعالیت‌هایی در آن انجام می‌شود؟ آیا در فعالیت‌های خود به مبانی نظری آموزش و پرورش هم نظر دارید؟

برای تحول و تغییر اساسی در آموزش و پرورش، عوامل گوناگونی نقش‌آفرین‌اند، اما مهم‌ترین عامل معلم است. باید در بینش، نگرش، مهارت‌ها و نوع عملکرد معلم تغییر جدی ایجاد شود تا انتظاراتی که از تحول بنیادین در نظام آموزشی داریم، محقق شود. بنابراین، آنچه در سند تحول بنیادین شاه‌بیت تغییر و تحول محسوب می‌شود، معلم است. به همین خاطر، در زیرنظام تربیت معلم و نیروی انسانی نظام آموزشی در سند تحول، هم به جذب معلمان جدید و هم به اصلاح و تغییر و تحول معلمان موجود بسیار تأکید شده است. قبل از این، ورود به نظام آموزشی نظام‌مند نبود و چه بسا در سال‌های اخیر مورد کم‌لطفی هم قرار گرفته بود. بنابراین، تصمیم گرفته شد دانشگاهی به نام دانشگاه فرهنگیان داشته باشیم که به تعبیر **دکتر فانی**، بهسازی نیروی انسانی موجود آموزش و پرورش را انجام دهد.

اشاره

تربیت معلم فکور اصلی‌ترین رسالت دانشگاه فرهنگیان اعلام شده است. از این رو، با یک مقام مسئول در این دانشگاه، دکتر علی‌رضا صادق‌زاده، به گفت‌وگو نشستیم تا معلم فکور را بیشتر بشناسیم. صادق‌زاده پس از اخذ دیپلم ریاضی، بنا بر علاقه‌اش، برای ادامه‌ی تحصیل وارد حوزه‌ی علمیه شد. در سال ۶۸، تحصیل در دوره‌ی کارشناسی رشته‌ی علوم تربیتی را آغاز کرد. سپس دوره‌ی کارشناسی ارشد را در رشته‌ی تاریخ و فلسفه‌ی آموزش و پرورش گذراند. در سال ۸۲ هم موفق به اخذ مدرک دکترای فلسفه‌ی تعلیم و تربیت از دانشگاه تربیت مدرس شد و در سال ۸۴ به عضویت هیئت علمی گروه علوم تربیتی دانشگاه تربیت مدرس درآمد. در طی این سال‌ها، تعلق خاطر وی عموماً به حوزه‌ی تعلیم و تربیت اسلامی بود. از این رو مسئولیت گروه پژوهشی تعلیم و تربیت اسلامی در پژوهشکده‌ی تعلیم و تربیت، مدیریت مرکز مطالعات تربیت اسلامی در حوزه‌ی علمیه‌ی قم و مسئولیت کمیته‌ی مطالعات نظری سند تحول بنیادین آموزش و پرورش را بر عهده داشت. صادق‌زاده از سال ۹۲ تاکنون معاون فرهنگی و اجتماعی دانشگاه فرهنگیان است، از این رو ویژگی‌های معلم فکور را در گفت‌وگو با وی به بحث گذاشتیم.

تربیت معلم فکور که از اهداف اصلی دانشگاه فرهنگیان عنوان شده است، چگونه معلمی است؟ این معلم چه تفاوتی با معلمان دیگر دارد؟

در مبحث نظام تربیت معلمان در مبانی نظری سند تحول، تعبیر «معلم فکور» را یکی از کلیدواژه‌های اصلی برای توصیف معلم در نظر گرفتیم. معلمان نظام آموزشی را می‌توان به‌طور کلی به چند دسته تقسیم کرد. بایمان این اقسام، تفاوت معلم فکور با آن‌ها مشخص می‌شود: یک نوع معلم که شاید خیلی هم رایج باشد، معلم سنتی است که در نگرش و رفتارهای او چیزی از نوآوری دیده نمی‌شود. معلم دیگر معلم بوروکرات است. این معلم سعی می‌کند به هر آنچه از بالا به او دستور می‌دهند و در بخش نامه به او توصیه می‌کنند، عمل کند. سومین نوع معلم را تکنوکرات می‌نامیم. این معلم علم‌مدار است و فکر می‌کند تعلیم و تربیت بیشتر امری فنی است و باید از اهل فن در حوزه‌هایی چون روان‌شناسی، جامعه‌شناسی، مدیریت و فناوری تبعیت کند. نوع دیگر معلم، معلمی است که تجربه‌مدار است. این معلم به دنبال این است که با آزمون و خطا و تجربه‌ی شخصی، روش تدریس خود را بهبود ببخشد. معلم فکور با این چند نوع معلمی که از آنان نام بردم، متفاوت است. معلم فکور کسی است که اهل تغییر و تحول است. از ارزش‌ها، سنت‌ها، بخش‌نامه‌ها و آیین‌نامه‌ها صد درصد تبعیت نمی‌کند، بلکه به شکل انتخاب‌گر از آن‌ها بهره می‌گیرد. معلم فکور حرف‌های صاحب‌نظران، متخصصان و فناوران آموزشی را می‌شنود، اما صددرصد از آن‌ها تبعیت نمی‌کند و خود را دست و پا بسته در اختیار آن‌ها قرار نمی‌دهد. اهل تجربه است اما به‌صورت آزمایش و خطا عمل نمی‌کند. معلمی است که موقعیت را همیشه یک اصل در نظر می‌گیرد، اصول و چارچوب دارد و در چارچوب این اصول با سنت‌ها، دستورالعمل‌های اداری، توصیه‌های متخصصان و تجربه‌های شخصی خود و دیگران مواجه می‌شود و به اصلاح موقعیت و عمل می‌پردازد. به‌عنوان یک عامل بی‌اراده، به هر چه که از بالا به او تجویز شده یا از دیگران شنیده است گوش نمی‌دهد.

مبنای فلسفی تربیت معلم فکور چیست؟

اینکه معلم بداند تعلیم و تربیت امری مکانیکی و یکسان نسبت به همه‌ی موجودات نیست، عمل تربیت یکتاست. چون انسان موجودی است واحد و امروزش با دیروز فرق دارد. اگر ما یکتایی موضوع تربیت و منحصر به فرد بودن عمل تربیت را باور کنیم و بپذیریم، برای همه‌ی اعمال تربیتی و همه‌ی متریبان دستورالعمل‌های یکسان و واحد صادر نمی‌کنیم. موقعیت‌مداری و توجه به موقعیت خاص، معلم فکور را از مواجهه‌ی یکسان با همه‌ی متریبان و همه‌ی موضوعات تربیتی باز می‌دارد. البته این‌طور نباشد که هر کسی هر کاری خواست، انجام دهد، بلکه معلم باید به یک چارچوب برسد و اصول و معیارهایی برای مواجهه با متریبی و دانش‌آموز داشته باشد. اینجاست که ما در مبانی تربیتی این تعبیر را به‌کار می‌بریم که معلم فکور باید فلسفه‌ی تربیتی شخصی داشته باشد. این معلم در عین حال که فلسفه‌ی تربیتی اجتماع را قبول دارد، با انتخاب اصول و چارچوب،

فلسفه‌ی تربیتی شخصی خود را می‌سازد و با موقعیت‌ها برخورد منطقی و خردورزانه دارد.

آیا ویژگی‌هایی که برای معلم فکور برشمردید، اکتسابی و قابل آموزش در دانشگاه هستند یا اینکه افراد از همان ابتدای گزینش باید از بخشی از این ویژگی‌ها برخوردار باشند؟

بسیاری از افراد در نظام اجتماعی طوری تربیت شده‌اند که تابع و مطیع هستند و جسارت مواجهه با شرایط حاکم بر محیط را ندارند. اگر کسی این‌گونه باشد، قطعاً نمی‌تواند در نظام آموزشی هم غیر آن حرکت کند. بنابراین، در آغاز نظام تربیت معلم باید دقت داشته باشیم فردی که برای معلمی انتخاب می‌کنیم، کسی باشد که روحیه‌ی مواجهه با شرایط حاکم بر محیط را داشته باشد و اگر شرایط محیطی به او فشار آورد، اهل حرکت علیه جریان‌ها باشد. ماهی سیاه کوچکی باشد که برخلاف جریان رود حرکت کند. اما با وجود این می‌توانیم در دوران تربیت معلم بسیاری از مقدمات، از جمله زمینه‌ی پرورش تفکر انتقادی را در دانشجو به وجود بیاوریم. باید اجازه دهیم که دانشجو خارج از شیوه و روشی که ما، گذشتگان و دیگران می‌اندیشیدیم فکر کند.

آیا هم‌اکنون در دانشگاه فرهنگیان شرایط تربیت معلمی که توصیف کردید فراهم شده است؟ آیا واقعاً دانشجو معلمان ما به اینجا می‌رسند؟

ما واقعاً در دانشگاه فرهنگیان هنوز قدم‌های اول را برمی‌داریم. دانشگاه فرهنگیان یا هر نظام تربیت معلمی که می‌خواهد به سمت نظام تربیت مطلوب حرکت کند، قطعاً باید این نگاه را داشته باشد. باید معلمی تربیت شود که برای خود استقلال رأی و استقلال تجربه قائل باشد و خود را با گذشتگان و دیگران متفاوت ببیند؛ یعنی اهل ابداع و نوآوری باشد.

چه رهنمودی برای معلمان و دیگر مخاطبان نشریه‌ی ما که می‌خواهند فکورانه عمل کنند دارید؟

به مخاطبان نشریه و بیش از همه به معلمان فعلی‌مان توصیه و از آن‌ها خواهش می‌کنم در مواجهه با شرایط اجتماعی، فرهنگی و شرایط دیگری که احساس می‌کنند بر آن‌ها تسلط دارد، احساس انفعال نکنند و برخورد فعال داشته باشند. معلم اگر می‌خواهد دانش‌آموزان را به رشد برساند، باید ابتدا از خودش شروع کند و نسبت به شرایط محیطی که علی‌الاصول محدودیت‌هایی را برای او ایجاد می‌کند احساس انفعال نکند و خود را دست و پا بسته در این جریان قرار ندهد. اهل شناکردن دست و پا زدن باشد. معلم خوب معلمی است که جریان‌ساز است نه اینکه جریان او را ببرد. معلمان ما باید به این‌جا برسند که در جامعه تأثیرگذار باشند و محیط جامعه را تغییر دهند. اگر کسی این رویه را ندارد، معلم خوبی نخواهد بود. همان‌طور که می‌گوییم، معلمی شغل انبیاست. اگر به زندگی پیامبران الهی مراجعه کنیم، می‌بینیم که همه‌ی آن‌ها روحیه‌ی مواجهه با شرایط نامناسب را داشتند.

قهرمان چرلانقوش

با محمود مرادی
آموزگار چندپایه‌ی روستایی از زنجان

محمود یحیوی

شما فعالیت‌های ورزشی خاصی دارید. با دانش‌آموزان خود چه برنامه‌ای را به‌طور ویژه انجام می‌دهید؟ چه عنوان‌هایی به‌دست آورده‌اید؟

با توجه به اینکه در چندپایه‌ی روستایی تدریس می‌کنم، ابتدا در پرورش روح و درونی کردن سجایای اخلاقی و آموزه‌های دینی تلاش می‌کنم. پس از این، در کنار تدریس سعی دارم استعدادها را دانش‌آموزان، به ویژه در رشته‌های ورزشی، را شناسایی کنم.

از برتری‌های آموزش به چندپایه، برخلاف سختی‌ها، آن است که هنگام آموزش به پایه‌های بالاتر، کلاس‌های پایین‌تر نیز از مطالب ارائه شده استفاده می‌کنند و به مرور اطلاعات درسی آن‌ها تقویت می‌شود.

آقای مرادی در کجا تدریس می‌کنید؟

روستای چرلانقوش در ۱۲۰ کیلومتری زنجان؛ روستایی صعب‌العبور که روزی فقط سی دقیقه آب آشامیدنی در آن جاری است؛ روستایی که خانه‌ی بهداشت ندارد، اما ۵۵ خانوار آن مردمانی خونگرم و مهربان هستند.

اشاره

روزی که به دفتر مجله آمد، بسیار بانگیزه و صمیمی می‌نمود. جوانی و هیجان و شور و شوق کار با دانش‌آموزانی فعال، از او آموزگاری با افتخارات ورزشی ساخته است. البته این آموزگار منطقه‌ی زنجانرود، فارغ‌التحصیل کارشناسی رشته‌ی تربیت‌بدنی است و رئیس کمیته‌ی ورزش‌های تفریحی، مهارت‌های فردی و نمایشی استان زنجان. با همین مقدمه‌ی مختصر درباره‌ی محمود مرادی، آموزگار عضو تیم دو و میدانی استان زنجان و پدیدده‌ی مسابقات دو و میدانی دانشجویان کشور در سال ۱۳۹۱ چند سؤال از او پرسیده‌ام. به این سؤال و جواب‌ها توجه فرمایید.

اما من در رشته‌های ورزشی به آموزش دو و میدانی و روپایی زدن با توپ فوتبال دانش‌آموزان پرداخته‌ام و دانش‌آموزانم در این زمینه صاحب مقام هستند. در مسابقات دو و میدانی - قهرمانی دانش‌آموزان استان، تیم منطقه که بنده مربی آن بودم، سه مدال گرفتند؛ یک طلا؛ محمدحسین بهرامی (که برای مسابقات المپیاد کشوری دانش‌آموزی هم انتخاب شد)، یک برنز، روح‌الله حیدری، دومین برنز، علی نصیری.

مسابقات روپایی قهرمانی کشور در تاریخ ۲ مرداد ۹۴ در شهرستان دامغان استان سمنان برگزار شد که در آن مقام سوم تیمی را کسب کردیم. در بخش انفرادی نیز ابوالفضل حیدری، با اینکه به لحاظ سنی بسیار کوچک‌تر و کم‌سن و سال‌تر از رقیبانش بود، توانست با اختلاف ۰/۳۰ ثانیه، مقام نایب قهرمانی را به‌دست آورد و به عنوان پدیده‌ی مسابقات شناخته شود. در نخستین دوره‌ی مسابقات ملی ثبت رکورد ایران در بهشهر استان مازندران، با حضور تمامی رکوردداران کشور، دانش‌آموزان ما توانستند مقام سوم تیمی را با اختلاف نزدیک به‌دست بیاورند. در ماده‌ی حلقه هولاهوپ، مانده صادقی توانست با رکورد ۱۷۴ بار در دقیقه، رکورد حلقه‌ی هولاهوپ دختران کشور را به نام خود ثبت کند.

دیدگاه والدین و دانش‌آموزان درباره‌ی فعالیت‌های صورت گرفته چیست؟

والدین پس از آگاهی از نتایج کسب شده در زمینه‌های تحصیلی، ورزشی و قرآنی توسط فرزندان‌شان، علاقه‌مندی فراوانی از خود نشان دادند و پس از آن مشارکت خود را در زمینه‌های فوق‌گسترش دادند و بسیار پیگیر برنامه‌های آتی هستند.

هدف شما از فعالیت‌های خاص چندپایه چیست؟

هدف من اثبات این معنا است که

«همه چیز دست‌یافتنی است» و اینکه این موضوع را به آگاهی همکاران عزیز برسانم که با وجود مشکلات عدیده‌ای که در دوره‌های چندپایه وجود دارد، می‌توان دانش‌آموزان را در همه‌ی ابعاد رشد و پرورش داد.

خود من متأسفانه استعدادیابی و حمایت نشدم و تنها پس از ورود به دانشگاه متوجه استعدادهای ورزشی خود شدم. هر چند موفقیت‌هایی در ورزش کسب کردم، ولی حق خود می‌دیدم که جایگاهی والاتر از حال به دست آورم. همین موضوع انگیزه‌ای است تا جایی که امکان دارد و توانم یاری می‌دهد، به خودم اجازه ندهم استعداد دانش‌آموزی در هیچ زمینه‌ای از بین برود. اعتقاد دارم هیچ فردی بی‌استعداد نیست و هر شخصی می‌تواند در زمینه‌ای موفق شود.

ساعت هفت صبح که دانش‌آموزان به

مدرسه می‌آیند، نرمش صبحگاهی آغاز می‌شود. حرکات نمایشی و ورزشی را در هم می‌آمیزیم تا دانش‌آموزان با شادابی و روحیه به کلاس بروند. تا ساعت یک ظهر برنامه‌ی درسی ادامه دارد. با اینکه کلاس‌ها چندپایه هستند، اما همه را زیر نظر دارم.

لیلا دوست دارد معلم شود. بهزاد فکر حضور در تیم ملی فوتبال را در سر دارد. اصغر بر این باور است که می‌تواند کاپ جام جهانی فوتبال را به دست بگیرد. زهرا می‌خواهد پزشک شود و من قدم به‌قدم آن‌ها را به سمت دنیای آرزوهایشان می‌برم. بعد از پایان زمان فعالیت رسمی مدرسه، فعالیت فوق برنامه‌ی ما آغاز می‌شود. آموزش حفظ و قرائت قرآن و فعالیت‌های درسی جزو فوق برنامه‌های ماست.

هر روز گچ به دست در زمین خاکی کنار مدرسه طرح زمین فوتبال و والیبال می‌کشیم. هر گوشه‌ای از این زمین برایم خاطره است.

وضعیت دانش آموزان نمادی از عظمت یک ملت

گزارش سفر و دیدار از مدارس کره جنوبی

صادق صادق پور

اشاره

سفر همیشه پنجره‌هایی جدید از جهان را به روی مسافران می‌گشاید. به‌خصوص هنگامی که سفر آموزشی باشد و قصد از آن، بازدید از حال و هوای مدارس کشوری که در سال‌های اخیر نام دانش‌آموزانش در شمار دانش‌آموزان کوشا و سرآمدی جهان می‌درخشد. کره جنوبی را می‌گوییم؛ کشوری که خانواده‌های آن، در رقابتی نفس‌گیر، حتی فرزندان خود را به مدرسه‌های دوم و نوبت شبانه می‌فرستند؛ مدرسی که البته مخالفان و موافقان خاص خود را دارند. در این نوشته‌ی کوتاه قصد ارزش‌گذاری بر این موضوع را نداریم، اما این‌ها واقعیت‌هایی هستند که از نظر بسیاری از اولیای دانش‌آموزان کره‌ای، برای تربیت رهبران فردا، ضرورت دارند.

سفر از ایران به کره

سفر به کره جنوبی را از طریق پرواز از فرودگاه امام خمینی ایران، در روز ۸ شهریور ماه ۱۳۹۴ آغاز کردیم و از مسیر کشور قطر و فرودگاه دوحه در ساعت ۱۶ به وقت محلی، وارد فرودگاه اینچئون در شهر سئول شدیم. روز ۱۰ شهریور ماه شروعی برای بازدید از مدارس بود که مدت‌ها انتظار دیدن آن‌ها را داشتیم. حسی همراه با کنجکاوی و مقایسه‌ای بین آنچه که ما هستیم و کره‌ای‌ها شده‌اند، این انتظار را دلپذیرتر می‌کرد. از هتل برای دیدار و بازدید از مدرسه‌ی بین‌المللی اینچئون عازم شدیم. به هنگام ورود، دانش‌آموزان

تفاوت‌های ظاهری، در این مدارس هم با ترکیبی خاص فرهنگ آن جامعه به چشم می‌خورند.

روز ۱۲ شهریور از مدرسه‌ی ابتدایی وابسته به دانشکده‌ی تربیت معلم دانشگاه ملی سئول و بعد از ظهر هم از مؤسسه‌ی «اپسیو» دیدار کردیم.

روز ۱۳ شهریور، برای آشنایی با تصویری واقعی‌تر از رویاهای معلمان و دانش‌آموزان و در مجموع آرزوهای مردم کره، به دیدار از موزه‌ی نوآوری سامسونگ گذشت؛ نمایشگاهی از پیشینه‌ی فناوری و طرح‌های مفهومی آینده در این حوزه. در ادامه، برنامه‌ی بازدید از دهکده‌ی فرهنگی و موزه‌ی حیات روستایی کره جنوبی اجرا شد. این موزه در طبیعتی بسیار زیبا واقع است که بازدیدکنندگان را

و نیروهای مدیریتی و آموزشی مدرسه استقبالی صمیمانه از ما کردند؛ استقبالی که نشان می‌داد میزبانان آن را دیداری تشریفاتی تلقی نمی‌کنند و اساساً چنین کاری را با هوشمندی و هنرمندی در برنامه‌ی کاری و روال معمول مدرسه قرار داده‌اند. فردای آن روز، یعنی ۱۱ شهریور، به بازدید از مدرسه‌ی ابتدایی «گه سونگ» گذشت. دیدار از این مدرسه هم دلپذیر و دوست‌داشتنی بود و آموختنی‌های زیادی به همراه داشت؛ آموختنی‌هایی از جنس اتفاقاتی که گاه در مدارس گوشه‌وکنار کشور اسلامی خودمان هم تجربه می‌کنیم. دیدار با معلمان، شوق برای آفریدن موقعیت‌های یادگیری و عشق معلمی و دوست داشتن بچه‌ها گوهرهای مشترکی بودند که با همه‌ی

- تجهیز مدارس کشور به سیستم‌های جدید رایانه‌ای به منظور دسترسی همگانی به اینترنت؛
- معرفی برنامه‌های آموزش مدنی برای مقابله با نبود صداقت و مشکلات انضباطی دانش‌آموزان؛

- برگزاری دوره‌های مهارت‌های اجتماعی به عنوان آموزش درازمدت؛

- آموزش زبان خارجی در سنین پایین؛
- طراحی برنامه‌های جدید درسی که به دانش‌آموزان و مدارس قدرت انتخاب بیشتری در گزینش دوره‌ها می‌دهد (نقی‌زاده، ۱۳۹۳).

آموزش معلمان در کره جنوبی

از نظر کره‌ای‌ها، انسان عامل اصلی و واقعی پیشرفت محسوب می‌شود. یکی از شاخص‌های توسعه در هر کشور، آموزش منابع انسانی آن است که در این بین معلمان محوری‌ترین نقش را بازی می‌کنند.

هدف آموزش ضمن خدمت در کره جنوبی اعتلای صلاحیت و شایستگی حرفه‌ای معلمان و تقویت عملکرد شغلی آنان است. در این راستا، از نیمه‌ی اول سال ۱۹۶۰ در کره جنوبی قانونی به اجرا درآمد که مراکز آموزشی خاصی برای آموزش ضمن خدمت معلمان در سطوح ابتدایی و ۱۶ آموزشگاه تربیت‌معلم، و در استان‌ها و شهرهای بزرگ ۱۱ آموزشگاه تربیت‌معلم ابتدایی وابسته به دانشگاه‌های آموزش و پرورش و ۵۱ آموزشگاه تربیت‌معلم وابسته به کلیه‌ی دانشگاه وجود دارند که هر ساله به حدود ۲۰,۰۰۰ معلم، برای ارتقا به آموزش کلاس‌های بالاتر، مدرک اعطا می‌کنند. این در حالی است که ۱۸۰,۰۰۰ معلم را نیز برای احیای مجدد مهارت حرفه‌ای خود تحت آموزش قرار می‌دهند.

آموزش ضمن خدمت

برنامه‌ی آموزش ضمن خدمت معلمان در کره در چهار مقوله دسته‌بندی می‌شود:
آموزش کیفیت: برنامه‌ی آموزش کیفیت برای آماده کردن معلمان برگزیده به منظور رشد و بالا بردن سطح مهارت‌ها انجام می‌شود. حداقل برنامه ۱۸۰ ساعت کامل است. این برنامه‌ها به صورت ویژه، با توجه به نوع مؤسسات تربیتی و سطوح معلمان، به تفکیک انجام می‌شود.

قادر می‌سازد خانه‌های روستایی بسیاری را از نزدیک مشاهده کنند و با سبک زندگی روستایی مردم کره‌ی جنوبی از نزدیک آشنا شوند. بازدید بسیار آموختنی بود.

ویژگی تحولات کره جنوبی در دوران رشد سریع

۱. تغییر بافت جامعه از روستایی به شهری
۲. تغییر بافت اقتصادی از کشاورزی به صنعتی
۳. تبدیل درآمدهای پایین و متوسط جامعه به درآمدهای بالا
۴. تغییر سنت‌های اجتماعی از فرهنگ بسته‌ی شرقی به فرهنگ غربی
۵. تغییر وضعیت سیاسی جامعه به سمت دموکراسی

دستاوردهای سفر

مدارس کره جنوبی صحنه‌ی نمایش کاملی از تلاش ملتی هستند که بیشترین انرژی سرمایه‌گذاری را روی فرزندان خود و دانش‌آموزان قرار داده‌اند. معلمان آن نیز نمونه‌هایی قابل توجه و الگوهای خوبی برای تلاش، سخت‌کوشی و عشق به معلمی برای تأمین سعادت آینده‌ی فرزندان کشور خود هستند. البته آنچه در این نوشته‌ی کوتاه و قالب محدود بیان می‌شود، رجحان یک نظام آموزشی بر دیگر نظام‌های آموزشی و از جمله کشور خودمان ایران نیست. انجام چنین کاری نیازمند ارائه‌ی تصویری تطبیقی از وضعیت آموزش و پرورش در این کشورهاست که در این مقاله نمی‌گنجد.

نگاهی کوتاه به چشم‌انداز و اهداف آموزش و پرورش کره جنوبی

چشم‌انداز
ساختن یک کشور پیشرفته‌ی درجه‌ی اول از طریق علوم و فناوری

اهداف آموزشی

- توسعه‌ی امکانات مراکز آموزشی و مدرن‌سازی مدارس؛

آموزش کلیات و درس‌های عمومی: این آموزش‌ها به صورت حضوری و غیر حضوری متخصص مدیران مدارس و کارشناسان ستادی است و در مورد مسائل شغلی مربوط، حداقل به مدت ۶۰ ساعت، برگزار می‌شود.

آموزش‌های تخصصی حرفه‌ای - شغلی: این آموزش‌ها برای معلمانی است که طی دوره‌ای طولانی از معلمی دور مانده‌اند؛ یعنی یا در مرخصی استعلاجی و یا در دیگر مرخصی‌ها بوده‌اند. این برنامه‌ها تحت نظر مستقیم مؤسسه‌ی ملی تحقیقات و تربیت آموزشی انجام می‌شود. مراکز آموزش ضمن خدمت استان‌ها یا شهرستان‌ها مسئول اجرای آن‌ها هستند.

آموزش پیشرفته: این آموزش‌ها را وزارت آموزش و پرورش یا انجمن‌ها و شوراهای محلی آموزش و پرورش برگزار می‌کنند که در آن‌ها معلمان برگزیده به نهادهای آموزشی و تحقیقاتی داخل و خارج فرستاده می‌شوند. مجری این برنامه دانشگاه ملی کره است که در عین حال آن‌ها را سامان می‌دهد. به طور کلی، برنامه‌های آموزشی ضمن خدمت بیش از ۸۰ ساعت (۳۰ روز) هستند که کلیه‌ی معلمان، به جز آن‌هایی که فارغ‌التحصیل رشته‌ی علوم تربیتی هستند، باید آن را بگذرانند. در این آموزش‌ها ۱۰ تا ۲۰ درصد زمان به آموزش عمومی، ۱۰ تا ۲۰

درصد به دوره‌های آموزش اولیه و ۶۰ تا ۸۰ درصد به آموزش تخصصی اختصاص می‌یابند؛ چنان‌که هر یک از معلمان باید این دوره‌ها را در طول مدت سه سال، از زمان شروع به کار خود به‌عنوان معلم، بگذرانند. مدت دوره‌ی آموزشی بازآموزی حداقل ۶۰ ساعت (۱۰ روز) است. همچنین، از سال ۱۹۹۰ بر ارائه آموزش‌های مرتبط با ICT در آموزش معلمان تأکید شد و به‌طور موازی نرم‌افزارها و سخت‌افزارهای ارتباطی و اطلاعاتی لازم برای اجرای آن تولید شد. در این راستا، بر مبنای هفتمین اصلاحات انجام گرفته در برنامه‌ی درسی مدارس و ملزم ساختن معلمان به استفاده از رایانه در حداقل ۱۰ درصد از آموزش‌های کلاسی خود، آن‌ها ترغیب می‌شوند به‌طور خودجوش به یادگیری مهارت‌های ICT بپردازند. آموزش‌های مرتبط با ارتقای دانش و مهارت‌های شغلی معلمان در زمینه‌ی فناوری اطلاعات و ارتباطات هم معمولاً در ایام تعطیلات مدارس ارائه می‌شود؛ در ۱۰ روز و مجموعاً ۶۰ ساعت. معلمان حتی می‌توانند انتخاب کنند که این آموزش‌ها را در منزل خود و به طریق مجازی یا در مؤسسات دولتی بگذرانند. پیش‌نیاز این دوره‌ها داشتن صلاحیت و دانش کافی در زمینه‌ی رایانه است.

جایگاه اجتماعی معلمان کوهی جنوبی

بنا به گفته‌ی مسئولان و حتی معلمان در کوه، در مجموع کوهی جنوبی از لحاظ رتبه، در رتبه‌ی دوم پرداخت بالاترین حقوق به معلمان در جهان قرار دارد. ضمناً، از لحاظ اجتماعی هم جایگاه معلمان، بسیار بالا و خاص است، زیرا شغل معلمی در سنت مردم کوه جایگاه مثبت و بسیار بالایی دارد.

فرایند انتخاب معلمان کوهی جنوبی

در موضوعی به‌عنوان فرایند انتخاب معلمان،

روی دوم سکه حقوق و مزایا در مقابل عملکرد و تأثیرگذاری در نظام آموزش و پرورش خودی نشان می‌دهد، بدین معنی که در کوه، هر کسی نمی‌تواند معلم شود. از طرف دیگر چون جایگاه اجتماعی و حقوق معلمان بسیار بالاست، شغل معلمی آرزو و هدف و شغل مورد علاقه‌ی بسیاری از کوه‌ای‌هاست. به‌همین دلیل، معلم شدن بسیار سخت و کاری شبیه به قاضی و پزشک شدن است و به تلاش‌های زیادی نیاز دارد. شاید بتوان گفت کاری سخت‌تر از این دو شغل است. امر به گونه‌ای است که در چهار سال دوره‌ی تربیت معلم، آن‌ها باید بتوانند تمام آزمون‌های سخت و محدود کننده را با موفقیت بگذرانند.

مطالعه برای معلمان یک رکن است

اعتقاد همگان و خود معلمان این است که معلمان برای انجام کار معلمی به مطالعه‌ی بسیار زیادی نیاز دارند. ارتباطات شغلی نیز برای آنان خیلی مهم است. البته این موضوع می‌تواند در همه‌جا صدق کند، یعنی هر معلمی در هر کشوری، اگر می‌خواهد به جایگاه واقعی خود برسد، باید خیلی کار کند و مطالعات وسیعی داشته باشد تا معلم حرفه‌ای بشود. در کوهی جنوبی مسئولان، معلمان و خانواده‌ها با رفتار و عملکرد خود به ما یادآوری می‌کنند: «یادمان باشد که دانش‌آموزان بهترین راه برای اثبات عظمت یک ملت به جهان هستند» و خود تعهد به این اعتقاد را با فراهم کردن زمینه‌ی بهترین و مؤثرترین آموزش‌ها برای فرزندان‌شان ایجاد می‌کنند.

فهرستی از دیدنی‌ها و شنیدنی‌های سفر به مدارس کوهی جنوبی

– اتاق بهداشت با وضعیت بسیار مناسب در مدارس به‌اولیای مدرسه کمک می‌کند تا به‌طور مداوم مراقب سلامت دانش‌آموزان باشند.
– برای ورود به سالن اجتماعات در ورودی مدارس، باید کفش‌ها را درآورد و دمپایی پوشید؛ سنت حسنه‌ای که به بهداشت و تمیزی مدرسه کمک می‌کند.
– بچه‌ها به شکل‌های گوناگونی تکریم می‌شوند و مورد توجه قرار می‌گیرند. حتی

نصب عکس بچه‌ها در تابلوی مدرسه با ذکر تاریخ تولد و بیان روایات آن‌ها که هزینه‌ی زیادی هم ندارد، در نگاه دانش‌آموزان ارزشمند و مثبت و انگیزه آفرین است.

– شاید در کوه و به‌خصوص ستول، به‌عنوان شهری گران، منازل و خانه‌ها آپارتمانی و کوچک باشند، اما مدارس و کلاس‌های درس بسیار بزرگ و با نور و تجهیزات مناسب پذیرای دانش‌آموزان هستند. آنان برای تربیت اجتماعی و راحتی فرزندان‌شان در محیط مدرسه، به خانه‌ی دوم بیش از خانه‌ی اول اهمیت می‌دهند.

پرچم و علائم ملی در مدرسه و کلاس‌ها دیده می‌شود و تصاویر مدیران، معلمان و دانش‌آموزان نمود بیشتری از تصاویر دیگر دارد.

– در مدارس کوهی جنوبی از فرصت حضور مهمانان کشورهای دیگر به‌عنوان موقعیت یادگیری استفاده می‌کنند.

– اکواریم‌های متنوع و گل‌دان‌های زیبای موجود در مدارس دیدنی و نشاط آفرین‌اند.

ضمناً، تمامی سالن‌های ورزشی و کلاس‌های موسیقی با کف‌پوش‌های زیبا و رنگ‌های شاد و متنوع، زیبایی و طراوت خاصی به محیط مدرسه و کلاس‌ها بخشیده‌اند.

– شیوه‌ی ارزشیابی در مدارس کوهی جنوبی توصیفی و نمره‌ای و با ملاک‌هایی شامل (A، B، ... و یا ۱۰۰ تا ۱۰) و با رتبه‌های خیلی خوب، خوب، و ... است.

– معمولاً در همه‌ی طبقات برای بچه‌ها دستشویی وجود دارد و دستشویی‌ها و سرویس‌های بهداشتی بسیار تمیز و مرتب هستند.

– بچه‌ها در همه‌جای مدرسه مورد توجه هستند و در فضاهای خالی مدرسه برای نشستن بچه‌ها صندلی گذاشته‌اند.

پی‌نوشت

1. (APCEIU)

منابع

۱. شاه‌محمدی، نیره. «آموزش معلمان در کوهی جنوبی». مجله‌ی رشد، شماره‌ی ۷ (فروردین ۱۳۹۱). دوره‌ی ۱۷ (به نقل از: کاربرد شماره‌ی ۷. سفر کوهی جنوبی، مرکز نوآوری‌های آموزشی مرات).
۲. لی، گون یانگ. «رشد و توسعه‌ی اقتصادی در کوهی جنوبی» (ترجمه و تلخیص) مرتضی سلطان‌پور ایبانه. شرکت انتشارات علمی و فرهنگی. تهران. ۱۳۸۶.
۳. نقی‌زاده، محرم و مهرداد اصفهانی. ۷۰ شاخص آموزشی در ۲۰ کشور جهان. انتشارات مرات. تهران. ۱۳۹۳.

با علی نجات روستا، آموزگار عشایری کوگان در خرم‌آباد استان لرستان و کارهایش، پیشتر و در شماره‌ی آبان‌ماه ۱۳۹۳ آشنا شدید.

وی طرحی داشت به نام «باغداری در مدرسه». او به این طریق دانش‌آموزان خود را با ارزش و نقش درختان، حفظ طبیعت و پیشگیری از توفان و از بین رفتن خاک آشنا می‌کرد. این آموزگار، پس از حدود یک سال، نتایج فعالیت‌های مدرسه‌ای خود را که به ثمر نشست‌اند، برای ما فرستاده است.

باغداری در مدرسه

کودکان و مدیریت روابط مؤثر با دیگران

نکاتی درباره‌ی فصل اول کتاب مطالعات اجتماعی پایه‌ی پنجم

سوسن نوروزی

کارشناس گروه مطالعات اجتماعی

از جلوه‌های زندگی اجتماعی به‌شمار می‌رود. در کتاب جدید التالیف مطالعات اجتماعی پایه‌ی پنجم، فصلی به‌عنوان «زندگی با دیگران» اختصاص داده شده است. در این فصل چهار درس با عنوان زیر آمده‌اند:

«درس اول» با دیگران ارتباط برقرار می‌کنم»، شامل گفت‌وگو (مهارت خوب گوش دادن و خوب صحبت کردن) (گفت‌وگو، مهارت‌های کلامی)، حریم شخصی (محدوده‌ی شخصی هر فردی که دیگران بدون اجازه حق ورود به آن ندارند) و ارتباطات غیر کلامی (حالات و حرکات چهره در برقراری ارتباط)؛ درس دوم: احساسات ما (تبیین سه نوع احساس شادی، غم و اندوه و ترس)؛ درس سوم: همدلی با دیگران و معرفی مؤسساتی که در این زمینه فعالیت دارند (مانند هلال احمر و سازمان انتقال خون)؛ درس چهارم: من عضو گروه هستم (گروه، عضو مؤثر گروه، مشورت و هم‌فکری). همان‌طور که ملاحظه می‌شود، این فصل از کتاب به مباحث مهم و ضروری اختصاص یافته است، اما آنچه بیش از پیش اهمیت دارد، نحوه‌ی تدریس و آموزش این مباحث است که آموزگار باید در این زمینه چیرگی و شایستگی لازم را به‌دست آورد.

نکات کاربردی در آموزش این فصل

۱. محیط کلاس را سرشار از اعتماد

مهم‌ترین دوره‌ی آموزش و پرورش

مهم‌ترین دوره‌ی تحصیلی در تمام نظام‌های آموزش و پرورش جهان، دوره‌ی ابتدایی است؛ زیرا شکل‌گیری شخصیت و رشد همه‌جانبه‌ی فرد بیشتر در این دوره انجام می‌گیرد و آموزش این مفاهیم از این پایه‌ی تحصیلی شروع می‌شود. این دوره تداوم بخش تکوین شناختی، زیستی و اجتماعی کودک است که در خانواده پی‌ریزی شده است. همچنین، دوره‌ای است که در آن فرصت و موقعیت مناسبی برای تحصیل، تربیت و یادگیری شیوه‌ی ارتباط صحیح با دیگران برای کودک فراهم می‌گردد. کودکان در این دوره به لحاظ جسمانی بسیار فعال هستند، به لحاظ اجتماعی از مرحله‌ی خودمداری خارج و اجتماعی می‌شوند و در مرحله‌ی انتخاب دوست سخت‌گیر هستند، به لحاظ عاطفی به تدریج از احساسات دیگران آگاه می‌شوند و به انتقاد و تمسخر حساس‌اند و به لحاظ ذهنی در مرحله‌ی عملیات عینی و بسیار کنجکاو هستند.

یکی از نیازهای اجتماعی دانش‌آموزان در دوره‌ی ابتدایی، آگاهی از نحوه‌ی به‌سر بردن در کنار دیگران است و ارتباط و انس با دیگران از ضروریات زندگی دانش‌آموز به‌شمار می‌رود. احساس نیاز به معاشرت صمیمانه، همدلی و همراهی با دیگران، یکی

اشاره

هدف کلی برنامه‌های درسی و تربیتی، تربیت یکپارچه‌ی عقلی، ایمانی، علمی و عملی و اخلاقی دانش‌آموزان است، به گونه‌ای که بتوانند موقعیت خود را نسبت به خود، خدا، دیگر انسان‌ها و نظام خلقت به درستی درک و توانایی اصلاح مستمر موقعیت فردی و اجتماعی خویش را کسب کنند (سند برنامه‌ی درسی ملی، اسفند ۹۱). این درک با مهارت یافتن در زندگی و خودآگاهی به‌دست می‌آید. پس زیربنایی‌ترین مهارت از مجموعه مهارت‌های زندگی انسانی، مهارت خودآگاهی است. «خودآگاهی»، توانایی شناخت خود و آگاهی از ویژگی‌ها، نقطه ضعف و قوت، خواسته‌ها و ترس‌هاست. از اجزای خودآگاهی می‌توان به شناخت ویژگی‌ها و صفات خویش؛ شناخت توانایی‌ها، استعدادها و پیشرفت‌های خود؛ داشتن تصویر واقع‌بینانه از خویش؛ شناخت افکار، ارزش‌ها و باورها و شناخت احساس رضایت یا ناراضی از خود اشاره کرد. «شناخت احساسات» از اجزای مهم مهارت خودآگاهی است (فهیمی، ۱۳۹۰). با ژرف‌نگری در مفهوم مهارت‌های زندگی و خودآگاهی، به بررسی مختصر فصل «زندگی با دیگران» در کتاب مطالعات اجتماعی پایه‌ی پنجم می‌پردازیم.

و احترام کنیم

آموزگار مطالعات اجتماعی، با ایجاد جو همدلی، اعتماد و دوستی بین دانش‌آموزان، باید به‌گونه‌ای عمل کند که دانش‌آموز با امنیت خاطر و بدون هیچ‌گونه ترس و واهمه از اینکه تمسخر یا سرزنش شود و با اعتمادبه‌نفس، نظرات و احساسات خود را بیان کند.

۲. توجه دانش‌آموز را به طبیعی بودن احساسات جلب کنیم

وجود برخی از انواع احساسات ناخوشایند در سنین خاص طبیعی است. برخی از این احساسات به مرور زمان و با افزایش سن از بین می‌روند. احساس طبیعی و عادی یک موضوع باعث می‌شود کودک نسبت به آن احساس قدرت و کنترل داشته باشد. اغلب اوقات ترس در کودکان از نقص اطلاعات آنان سرچشمه می‌گیرد. آموزگاران باید این نکته را یادآور شوند که بسیاری از ترس‌ها با بزرگ شدن و رشد عقلی و فکری از بین خواهند رفت. فعالیت شماره‌ی ۶ درباره‌ی مواجهه‌ی انسان در برابر انواع ترس‌ها و ایجاد شناخت در دانش‌آموزان است. در مورد غم نیز این موضوع صادق است.

۳. فضای بحث و گفت‌وگو ایجاد کنیم

فراهم کردن فضای مناسب برای ارائه‌ی نظرها و ایده‌های دانش‌آموزان و به کارگیری شیوه‌های مشارکتی و گوش دادن به حرف‌های بچه‌ها، مناسب‌ترین شیوه‌ی تدریس این درس خواهد بود. برای مثال، در فعالیت شماره‌ی ۲ کتاب از دانش‌آموزان

خواسته شده است آنچه‌را باعث شادی آن‌ها می‌شود، در کلاس بخوانند. این فعالیت بحث و گفت‌وگو در کلاس و یادگیری و الگو گرفتن دانش‌آموزان را در پی دارد.

۴. دقت کنیم همه‌ی فعالیت‌ها به خوبی و به‌طور کامل انجام شوند

از منابع و مواد آموزشی موردنیاز، علاوه بر کتاب درسی، فیلم داستانی، اسلاید، عکس و پوستر و کاربرگ‌های کلاسی هستند. معلم‌ان باید با دقت و به‌طور جدی کاربرگ‌ها را در کلاس انجام دهند و با ارزش گذاشتن به انجام آن‌ها توسط دانش‌آموزان، آن‌ها را از فضای حافظه‌محوری فراتر ببرند. در درس «احساسات ما» چهار فعالیت و یک کاربرگ پیش‌بینی شده است. انجام هر کدام از این فعالیت‌ها به یک مرحله از شناخت احساسات دانش‌آموز از خود و چگونگی رویارویی با آن‌ها کمک خواهد کرد.

۵. با خانواده‌ها جلساتی برگزار کنیم

بسیاری از والدین از راهنمایی‌های معلم‌ان در مورد چگونگی برخورد با مشکلات رفتاری و احساسی فرزندانشان استقبال می‌کنند. در واقع آن‌ها بیشتر ترجیح می‌دهند به جای رویارویی با مدیران و مسئولان مدرسه، با معلم‌ان که ارتباط نزدیک‌تری با فرزندان آن‌ها دارند، تماس داشته باشند. از این جهت، معلم‌ان در موقعیت بسیار مناسبی برای راهنمایی و مشورت با والدین قرار دارند و این امر را به خوبی می‌توانند به والدین گزارش دهند تا به افزایش سطح آگاهی والدین کمک کنند (اصغری‌پور، ۱۳۹۱). آموزش در شکل

گروهی، با عنوان «آموزش خانواده» نیز یکی از راهکارهای مطلوب در جهت ارتقای آگاهی‌های خانواده‌ها محسوب می‌شود. در این زمینه، مدرسه با نیازسنجی و شناخت انتظارات والدین، می‌تواند کلاس‌های مشاوره‌ای را برای همه‌ی والدین نیازمند برگزار کند.

۶. دانش‌آموز را به مشاور ارجاع دهیم

مشاوره می‌تواند راهکاری برای ایجاد محیطی سالم باشد، برای کمک به دانش‌آموزان در مواجهه با فشارهای روانی و تعارضاتی که در رشد و تکامل خود با آن‌ها روبه‌رو می‌شوند. نکته‌ی مهم و اساسی در برقراری ارتباط بین دانش‌آموز و مشاور، معرفی نقش مشاور به دانش‌آموز است. برقراری این پل ارتباطی وظیفه‌ی آموزگار است. مشاور با برگزاری جلساتی با خانواده‌ی دانش‌آموز و ریشه‌یابی مشکلات و مسائل وی، می‌تواند گام مؤثری برای رفع مشکل دانش‌آموز بردارد.

- منابع**
۱. مبانی نظری تحول بنیادین در نظام تعلیم و تربیت رسمی جمهوری اسلامی ایران. ۱۳۹۰.
 ۲. راهنمای برنامه‌ی درسی مطالعات اجتماعی. ۱۳۸۸.
 ۳. کرد نوقایی، پاشا شریفی. تدوین برنامه‌ی درسی مهارت‌های زندگی برای دانش‌آموزان در دوره‌ی متوسطه. تابستان ۱۳۸۳. شماره‌ی ۱۲.
 ۴. سنجایی، سبزه‌علی. آشنایی با برنامه‌ی آموزش مهارت زندگی. رشد آموزش علوم اجتماعی. پاییز ۱۳۸۴.
 ۵. خبازی، مجید. شادی و رسانه. مرکز پژوهش‌های صدا و سیما. ۱۳۹۰.
 ۶. مشاوره با دانش‌آموزان در مدارس. حمید اصغری‌پور. انتشارات ورای دانش. ۱۳۹۱.
 ۷. قائمی، علی. ترس و اضطراب در کودکان. تهران. انتشارات امیری. ۱۳۶۸.
 ۸. فهیمی، رضا. آشنایی با مهارت‌های زندگی. مجله‌ی کودک، نوجوان و رسانه. پاییز و زمستان ۱۳۹۰.

هوش مالی و آموزش بیمه

زری آفاجانی

بیمه چیست؟

بیمه به زبان ساده قراردادی است بین یک فرد (بیمه‌گذار) و شرکت بیمه (بیمه‌گر) که طبق آن فرد به صورت ماهیانه یا سالانه به شرکت بیمه پول می‌پردازد و در قبال آن شرکت موظف است چنانچه فرد در آینده دچار مشکل بیماری، آتش‌سوزی، سرقت و... شد، برخی خسارت‌های معین او را طبق قرارداد جبران کند. طبق این تعریف، بیمه تضمینی برای دوری از نگرانی در آینده است!

آموزش مفهوم بیمه به کودکان

به‌طور یقین، درک مفهوم بیمه برای کودکان دبستانی مشکل است! اما با استفاده از مسائل روزمره می‌توان این مشکل را آسان کرد. برای شروع بهتر است از آنچه کودکان با آن سروکار دارند و به‌طور محسوس برایشان قابل درک است، کمک گرفت: همهی ما بیمار شده‌ایم یا دیده‌ایم که دیگران بیمار شده و مجبور شده‌اند هزینه‌های سنگینی برای مداوا بپردازند. همهی ما شاهد تصادف ماشین‌ها در خیابان‌ها و جاده‌ها بوده‌ایم؛ همهی ما شاهد بلایای طبیعی مانند سیل، زلزله، آتش‌سوزی و طوفان بوده یا جریان آن‌ها را در اخبار شنیده‌ایم.

چند پیشنهاد

- از کودکان بخواهید خودشان درباره‌ی موارد بیان شده

اشاره

یکی از دغدغه‌های مردم امروز توانمندی در مدیریت پول و راه‌هایی است که باعث تقویت ذخیره‌ی مالی و استفاده‌ی صحیح از آن می‌شود. مردم از قدیم به فکر آینده‌نگری مالی بودند، اما این آینده‌نگری در کودکی با قلمک و خرج نکردن آموزش داده می‌شود، نه با مدیریت مالی. کمتر کسی بود که بداند هدایت منابع مالی نیازمند پرورش توانایی بهره‌وری بیشتر از منابع مالی است که به عبارتی می‌توان آن را پرورش «هوش مالی» تلقی کرد تا از طریق آن منابع پولی در مسیر آرامش و آینده‌نگری هدایت شوند. آگاهی از بده‌بستان‌های پولی که یکی از راه‌های آن حفظ و ذخیره‌سازی مناسب جان و مال تحت لوای قراردادهای بیمه است، یکی از همین توانمندی‌هاست. همان‌طور که در ساحت تعلیم و تربیت سند تحول بنیادین آموزش و پرورش به تعلیم و تربیت اقتصادی اشاره شده است، آشنایی دانش‌آموزان در دوره‌ی ابتدایی با مفهوم بیمه، نه تنها در راستای تبیین این ساحت آموزشی گام نهاده است، بلکه با توجه به ارتباط تنگاتنگی که میان بیمه، پس‌انداز و مسائل مالی وجود دارد، نیاز آشنایی کودکان در سنین پایین‌تر را برای حصول به آینده‌ای درخشان ضروری می‌سازد. پرورش هوش مالی در اصل دربرگیرنده‌ی مدیریت و کنترل پول است و کاربرد آن در این مقال، آموزش راه‌ها و روش‌های پرورش هوش مالی و پس‌انداز پول از درگاه بیمه در زندگی افراد است.

کلیدواژه‌ها: هوش مالی، بیمه، روز مبادا

و نیز خود دانش‌آموزان به دلیل ناآگاهی از توان و قابلیت آن در پرداخت خسارات، نسبت به آن بی‌توجه هستند. این بیمه دانش‌آموزان را در تمام مدت سال تحصیلی و به‌طور شبانه‌روزی تحت حمایت درمانی دارد و تمام دانش‌آموزان در طول مدت شبانه‌روز در داخل و خارج از محیط آموزشگاه، تحت پوشش بیمه‌ی حوادث دانش‌آموزی قرار دارند.

اگر برای اولین بار است که درباره‌ی بیمه در دوره‌ی ابتدایی صحبت می‌شود، بهتر است از کاربرد کلمات انتزاعی که فهم آن‌ها برای دانش‌آموزان مشکل است و یا از توضیح نوعی از بیمه که درک آن برای کودکان به پیش‌نیازهای آموزشی احتیاج دارد، پرهیز کرد. از آنجا که گذرگاه ورود به واقعیات در دنیای کودکان از در داستان است، می‌توان از داستانتک «برای روز مبادا» نیز در این زمینه کمک گرفت!

برای روز مبادا

موشی و موری در همسایگی یکدیگر زندگی می‌کردند. آن‌ها دوستان صمیمی نبودند، اما با هم سلام و علیک داشتند و از حال هم کم و بیش با خبر بودند. موشی عادت داشت که صبح‌ها سر کار برود و برای راحتی و آرامش خانم موشی و بچه‌موش‌ها تلاش کند. بچه‌موش‌ها خیلی بازگوش بودند. روزی نبود که کار دست خودشان ندهند! یک روز سرشان می‌شکست. روز دیگر دمشان لای در گیر می‌کرد و خلاصه هر روز اتفاق تازه‌ای می‌افتاد. مادر موش‌ها یک پایش در خانه و آشپز خانه بود و پای دیگرش هم در راه درمانگاه. حالا همه‌ی این زحمت‌ها به کنار، هزینه‌ی درمان این وروجک‌ها داشت سر به آسمان می‌کشید. هر دفعه مادر باید برای درمان‌های مختلف، مقدار زیادی از غذاهای ذخیره‌اش را به دکتر موشیان می‌پرداخت. یک روز که موشی به خانه آمد و دید در انبار غذای کمی مانده است، از خانم موشی پرسید: «ما که این روزها مهمان نداشتیم، آیا بچه‌ها تازگی‌ها غذای بیشتری می‌خورند؟ در انبار برای روزای سخت زمستان چیزی نمانده، اگر همین‌طور پیش برود، دیگر نمی‌توانیم شکم خودمان و بچه‌ها را سیر نگه داریم!»

خانم موشی گفت: آقا موشی، هیچ کدام از این اتفاق‌هایی که شما گفتید نیفتاده است. بچه‌های ما خیلی شیطان شده‌اند. هر

مثال‌هایی را به‌صورت خاطره، داستان، نمایش یا مستند بیان کنند. این راهکار به شما کمک می‌کند با توجه به سطح درک و گیرایی دانش‌آموزان، مراحل یا روش آموزشتان را طراحی کنید.

– اخبار مستندی که درباره‌ی بیمه‌ی حوادث می‌توان به آن استناد کرد، وقوع سیل در مناطق مختلف کشور است. در یکی از حوادث وقوع سیل در یکی از روستاهای نزدیک به شمال کشور، دهمدار روستا با پیش‌بینی و دوراندیشی، تک‌تک خانه‌های روستا را با مبلغ کمی تحت بیمه‌ی حوادث بیمه کرده بود. بنابراین، پس از وقوع سیل، اهالی با آرامش بیشتری توانستند دوباره خسارت وارده را جبران کنند و با حمایت بسیار مؤثری که شرکت بیمه در ازای قرارداد از آنان کرد، منزلشان را بازسازی یا نوسازی کنند. دانش‌آموزان را با انواع بیمه و رایج‌ترین آن‌ها آشنا سازید. مثلاً از آن‌جا که دانش‌آموزان شهری با سرویس مدرسه و ماشین‌آشنایی بیشتری دارند، می‌توانید از بیمه‌های ماشین، مانند بیمه‌ی بدنه و سرنشین و یا شخص ثالث، شروع کنید و برای آنان شرح دهید که هر یک شامل چه مواردی می‌شود:

بیمه‌ی سرنشین، مخصوص سرنشین، یعنی شخصی است که در زمان حادثه داخل اتومبیل بیمه شده حضور داشته باشد؛ اعم از اینکه اتومبیل در حال حرکت باشد یا در حال توقف. سرنشین وسیله‌ی نقلیه به معنی عام شامل راننده، کمک‌راننده و مسافر است. **بیمه‌ی شخص ثالث** شامل خسارت‌هایی است که رانندگان اتومبیل به افراد ثالث و اموال آن‌ها وارد می‌کنند. شخص ثالث به کلیه‌ی افرادی می‌گویند که در هنگام رانندگی ممکن است اتومبیل به آن‌ها برخورد کند.

– برای درک بهتر موضوع بیمه‌ی ماشین می‌توانید از والدین یا رانندگان سرویس مدرسه دعوت کنید با کارت بیمه‌ی ماشین به کلاس بیایند و از مزایای بیمه و استفاده‌هایی که از آن می‌شود، برای دانش‌آموزان صحبت کنند.

– یکی دیگر از انواع بیمه که به‌طور مستقیم دانش‌آموزان را تحت حمایت قرار می‌دهد، بیمه‌ی دانش‌آموزی است که هنگام ثبت‌نام، اولیای دانش‌آموزان مبلغی را برای آن می‌پردازند. خوشبختانه این بیمه یا به کار نمی‌آید و یا در زمان لازم، اولیای مدرسه و والدین

روز مبادا». چند مورچه را هم مسئول حفظ و نگهداری از آن کرده‌ایم. هر کدام از ما هر ماه مقداری از غذایی را که جمع‌آوری می‌کنیم، به این انبار می‌فرستیم. تا به امروز ما چندین انبار برای روز مبادا درست کرده‌ایم که هر وقت نیاز شدید داشتیم، از این محل، مشکلاتمان را حل می‌کنیم. مثلاً وقتی مورچه‌ای پیر و ناتوان می‌شود و نمی‌تواند غذا جمع کند، از این انبار غذا می‌گیرد و یا اگر بچه‌هایمان یا خودمان به دوا و درمان نیاز پیدا کنیم، برای پرداخت هزینه‌های درمانی، دیگر از غذایی که در انبار خانه‌هایمان تهیه کرده‌ایم بر نمی‌داریم، بلکه از انبار برای روز مبادا کمک می‌گیریم!»

موشی در فکر فرو رفت و البته جرقه‌هایی در ذهنش زده شد. او با خودش گفت: «چه فکر جالبی! ما موش‌ها هم باید با کمک هم چنین کاری را انجام دهیم تا خودمان و خانواده‌هایمان را از نگرانی برای اتفاقات و حوادث آینده در امان نگاه داریم!»

پس از خواندن این قصه، از دانش‌آموزان بپرسید بین انبار «برای روز مبادا» و بیمه چه وجه تشابهی می‌توان پیدا کرد. آیا می‌توان آینده‌نگری مورچه‌ها را نوعی بیمه‌شدن در مقابل حوادث در نظر گرفت؟

پی‌نوشت

۱. نگارنده بر خود لازم می‌داند درباره‌ی کلمه‌ی «هوش مالی» توضیح دهد. این عبارت ترجمه‌ی ابداعی از عبارت لاتین «MoneySmart» است و به هیچ وجه ربطی به «هوش‌های چندگانه‌ی هوارد گاردنر» ندارد و صرفاً به‌دلیل آنکه مدیریت مالی نوعی توانایی و شم اقتصادی است، آن را «هوش مالی» نامیده است.

روز یک بلا سر خودشان می‌آورند و من همه‌ی ذخیره‌ی غذایی را خرج هزینه‌های درمانی آن‌ها می‌کنم! آقا موشی با شنیدن این حرف به فکر فرو رفت.

موشی از خانه بیرون آمد و شروع به قدم زدن در هوای آزاد کرد تا بتواند راه‌حلی پیدا کند. ناگهان همسایه‌اش موری را دید. موری گفت: «چند دقیقه‌ای است که دارم تو را نگاه می‌کنم، خیلی در فکر هستی؟»

موشی چند لحظه با خود فکر کرد و بعد گفت: «موری عزیز، من شش بچه‌ی بازیگوش دارم که هر روز یک بلایی سر خودشان می‌آورند. می‌دانی که بچه‌ها بازی کردن را خیلی دوست دارند و اصلاً نمی‌شود بازی را از آن‌ها گرفت و ساکت و آرام آن‌ها را یکجا نشانند. من باید راه‌حلی پیدا کنم که هزینه‌ی این شیطانی‌ها را بتوان تحمل کرد.»

موری کمی مکث کرد و گفت: «موشی، مگر شما موش‌ها برای خودتان و روز مبادایتان فکر نکرده‌اید؟»

موشی گفت: «منظورت را متوجه نشدم. می‌شود واضح‌تر بگویی؟»

موری گفت: «بین موشی جان، ما مورچه‌ها برای خودمان یک انباری در نظر گرفته‌ایم و اسمش را گذاشته‌ایم «برای

اطلاع‌رسانی

ما را ببینید!
www.roshdmag.ir

مکتوب با خوانندگان و مخاطبان خود مرتبط می‌شوند. اما با در نظر گرفتن ضرورت اطلاع‌رسانی به همه‌ی علاقه‌مندان خود که جمعیتی میلیونی را چه در داخل و چه در خارج از کشور شامل می‌شود، بر آن شده‌ایم که برای سهولت ارتباط، در فضای مجازی نیز حضور داشته باشیم.

چند کلیک در فضای مجازی دیدارها را تازه می‌کند و شما به رشد آموزش ابتدایی می‌رسید.

امروزه و با توجه به گسترش فضاهای مجازی، سرعت، سطح و عمق اطلاع‌رسانی و نوع ارتباطات بسیار گسترده شده است. بسیاری از ادارات، اشخاص حقیقی و حقوقی و حتی نشریات و مدرسه‌ها برای دیده شدن در این فضا فعالیت می‌کنند. عکس، نوشته، رنگ و صدا به جذابیت دیده شدن در فضای مجازی کمک می‌کنند. مجلات رشد نیز در جریان اهداف و فعالیت‌های خود به رسالت خبررسانی، تحلیل و آموزش قائل‌اند و از طریق این رسانه‌ی

ده ماده‌ی طلایی برای تشکیل و اداره‌ی کلاس‌های چندپایه

تصویب آیین‌نامه‌ی کلاس‌های چندپایه برای نخستین بار در تاریخ آموزش و پرورش کشور

صادق صادق‌پور
مدیر کل دفتر آموزش دبستانی

بخش «پوشه»

پرونده‌ای است که در برخی شماره‌های مجله گشوده می‌شود. این صفحات ویژه به موضوعات خاصی می‌پردازد که درصد در خور توجهی از خوانندگان ما به دنبال آن هستند. در این شماره از مجله، در ۱۶ صفحه به کلاس‌های چندپایه و تعلیم و تربیت در آن‌ها پرداخته‌ایم. شما هم می‌توانید موضوعات دیگری را پیشنهاد کنید.

۱. کلاس‌های چندپایه با حداکثر سه پایه‌ی هر دوره‌ی تحصیلی ابتدایی و با حضور حداکثر ۱۵ دانش‌آموز تشکیل می‌شود. تبصره- در شرایط استثنا، تشکیل کلاس‌های چندپایه با تعداد بیشتر و ترکیب دانش‌آموزان از هر دوره‌ی تحصیلی، به تشخیص رئیس آموزش و پرورش شهرستان/ منطقه و در چارچوب مفاد این آیین‌نامه، بلامانع است.

۲. در صورتی که تشکیل کلاس‌های چندپایه با بیش از سه پایه و بیش از ۱۵ نفر دانش‌آموز اجتناب‌ناپذیر باشد، به ازای هر پایه‌ی اضافه، زمان آموزش تا ۶ ساعت در هفته افزایش می‌یابد و به آموزگار مربوطه، برابر مقررات، حق التدریس پرداخت می‌شود.

۳. به منظور راهنمایی، حسن نظارت و ارزیابی اثربخش از فعالیت‌های کلاس‌های چندپایه، با توجه به پراکندگی و تعداد کلاس‌ها، به ازای حداقل ۱۰ و حداکثر ۴۰ کلاس چندپایه، یک معلم راهنمای آموزشی و تربیتی اختصاص می‌یابد.

۴. معلمان کلاس‌های چندپایه و راهنمایان آموزشی و تربیتی، طبق مفاد شیوه‌نامه، از حمایت‌های مادی و معنوی خاصی برخوردار خواهند شد.

۵. سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی باید برای پشتیبانی آموزشی و تربیتی از آموزگاران و دانش‌آموزان این کلاس‌ها، نسبت به تهیه و تدوین کتاب راهنمای معلم و بسته‌های آموزشی ویژه‌ی کلاس‌های چندپایه اقدام کند.

۶. برای ارتقای صلاحیت‌ها و مهارت‌های حرفه‌ای آموزگاران کلاس‌های چندپایه و راهنمایان آموزشی و تربیتی، علاوه بر آموزش‌های بدو و ضمن خدمت متداول، ۴۰ ساعت آموزش تخصصی، قبل از شروع سال تحصیلی، پیش‌بینی و اجرا می‌شود.

۷. دانشگاه فرهنگیان در برنامه‌ی آموزشی دوره‌ی کارشناسی و

با بررسی آمار تعداد حدود ۵۲ هزار کلاس چندپایه در ایران و جمعیت دانش‌آموزی حدود ۷۰۰ هزار نفری، به‌خوبی می‌توان دریافت که باید به موضوع کیفیت‌بخشی به کلاس‌های چندپایه توجه کافی کرد. در واقع سهم بزرگی از این مطالبات به آموزش با کیفیت، نیروی انسانی حرفه‌مند، فضاسازی و تجهیزات و ارائه‌ی خدمات آموزشی و پرورشی و همچنین نظارت و راهنمایی اختصاص دارد. از جمله گام‌های اساسی در معاونت آموزش ابتدایی آموزش و پرورش، تصویب آیین‌نامه‌ی کلاس‌های چندپایه است که برای نخستین بار در تاریخ آموزش و پرورش کشور توسط شورای عالی آموزش و پرورش و به امضای مقام عالی وزارت و ریاست محترم جمهور، برای عملیاتی شدن، رسید و ابلاغ شد. در واقع، در این آیین‌نامه ده ماده‌ی طلایی وجود دارد که می‌تواند نقشه‌ی راه و تبیین‌کننده‌ی برنامه‌ها و فعالیت‌ها در راستای کیفیت‌بخشی به کلاس‌های چندپایه باشد. به استناد راهکار ۵-۳ سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و در راستای گسترش پوشش تحصیلی، بسط عدالت آموزشی و کیفیت‌بخشی به فرایند تعلیم و تربیت دانش‌آموزان کلاس‌های چندپایه، با تأکید بر مناطق روستایی، عشایری و کمتر توسعه‌یافته، وزارت آموزش و پرورش موظف است برای تشکیل و مدیریت کلاس‌های چندپایه، با توجه به آیین‌نامه‌ی به این شرح، اقدام کند:

بالاتر مجموعه‌ی علوم‌تربیتی (گرایش مربوط)، برای توانمندسازی منابع انسانی در مدیریت و آموزش کلاس‌های چندپایه، تدابیر لازم را اتخاذ کند.

۸. به منظور برنامه‌ریزی و نظارت بر حسن اجرای این مصوبه و اتخاذ تصمیم متناسب با شرایط متفاوت کلاس‌های چندپایه، شورایی با مسئولیت معاون آموزش ابتدایی و عضویت نمایندگان معاونت‌های توسعه‌ی مدیریت و پشتیبانی، پرورشی و فرهنگی، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی و دبیرخانه‌ی شورای عالی آموزش و پرورش تشکیل شود.

۹. وزارت آموزش و پرورش گزارش پژوهشی اجرای این مصوبه را هر دو سال یک‌بار، به شورای عالی آموزش و پرورش ارائه دهد.
۱۰. شیوه‌نامه‌ی اجرایی این مصوبه ظرف مدت ۳ ماه، توسط وزارت آموزش و پرورش تهیه و با امضای وزیر ابلاغ می‌شود. (مصوبه‌ی جلسه‌ی ۸۹۵ شورای عالی آموزش و پرورش ۱۳۹۳/۲/۲۹)

اگرچه یکی از مأموریت‌های اصلی آموزش و پرورش تضمین و متقاعدسازی حق آموزش برای همه‌ی کودکان واجب‌التعلیم است، اما چنین آموزشی باید با کیفیت نیز باشد؛ همان چیزی که یونسکو نیز بر آن تأکید کرده و برنامه‌ی آموزش برای همه را اجرا می‌کند و دولت‌ها نسبت به انجام آن متعهد هستند. آموزگاران این‌گونه کلاس‌ها هنگامی که باید در یک زمان با بیش از یک پایه و دانش‌آموزان با سنین و علاقه‌ها و توانمندی‌های متفاوت کار کنند ممکن است کارشان را به‌طور ویژه‌ای چالش‌برانگیز دریاوند. بسیاری از نظام‌های آموزشی ضعیف، معلمان و حتی اولیا تصور می‌کنند کلاس‌های چندپایه به نوعی کلاس درجه دو هستند. آخرین گزینه‌ی نظام‌های آموزشی ضعیف این است که هرچه زودتر باید از طریق ساخت کلاس‌های بیشتر و استخدام

معلمان بیشتر یا تعطیل کردن مدارس کوچک و مجبور کردن دانش‌آموزان به پیی‌موند مسافتی طولانی برای رفتن به مدرسه‌ای بزرگ‌تر، این معضل حل شود. این موضوع به چندین دلیل درست به‌نظر می‌آید:

- به دانش‌آموزان مناطق دورافتاده کمک می‌کند به حق آموزش خودشان پی ببرند و بنابراین یاد بگیرند آنچه را نیاز دارند یا دوست دارند بیاموزند.

- شیوه‌ای مقرون به‌صرفه برای فراهم آوردن آموزش برای بچه‌هایی است که غالباً خارج از نظام آموزشی ما هستند.

- دانش‌آموزان با شرایط متفاوت را تشویق می‌کند که با کمک هم کلاسی‌هایشان یاد بگیرند و بنابراین انسجام، همکاری و رقابت سالم میان دانش‌آموزان را ارتقا می‌دهد. همچنین مهارت‌های اجتماعی و رهبری را تقویت می‌کند و نگرش مثبت نسبت به مشارکت کلاسی را ترویج و استفاده از زمان را برای معلم کارآمدتر می‌کند. - معلم از طریق کاربست شیوه‌های مختلف تدریس در کلاس‌های چندپایه، به رشد شناختی دانش‌آموزان کمک خواهد کرد.

اینک در سالی که با تدبیر مقام معظم رهبری به نام «دولت و ملت، همدلی و هم‌زبانی» نامگذاری شده است، لازم است نسبت به کیفیت‌بخشی به آموزش و استانداردهای کلاس‌های چندپایه اقدام کنیم و با توجه به ماده‌های طلایی آیین‌نامه و تدوین شیوه‌نامه‌ی اجرایی بتوانیم در این مسیر حرکت کنیم. بدون شک، آموزش و پرورش به تنهایی در این مسیر مهم موفق نخواهد بود و ظرفیت‌ها و امکانات درون‌سازمانی و برون‌سازمانی می‌توانند ما را در این حرکت عظیم و خدایسندانه یاری بخشند. تلاش دفتر آموزش دبستانی، اجرا و استقرار صحیح آیین‌نامه برای استان‌ها و تحقق اهداف است.

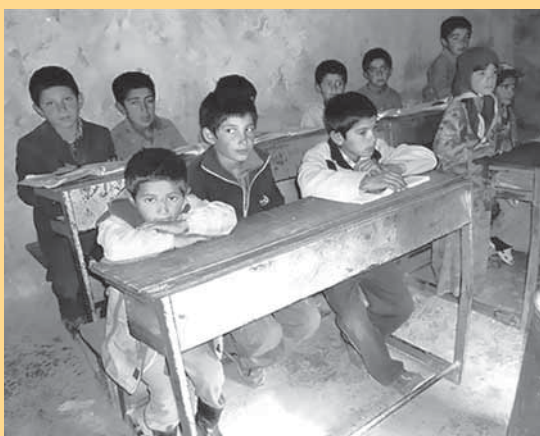
همه‌ی ما باید به موضوع شاداب‌سازی کلاس‌های چندپایه، استانداردهای فضا و تجهیزات کلاس و مدرسه و همچنین توانمندسازی حرفه‌ای معلمان توجه کنیم. این حق طبیعی خانواده‌ها و فرزندان این سرزمین سرافراز است. مطمئن باشیم که اگر گام‌های کوچک در کلاس‌های چندپایه با حمایت‌های جدی همگان در وزارت آموزش و پرورش همراه شود، معجزه‌های بزرگی در کیفیت‌بخشی کلاس‌های چندپایه رخ خواهد داد.

وظیفه‌ی ما

کیفیت بخشی به آموزش کلاس‌های چندپایه است

شیرین ملکی
معاون مدیر کل دفتر آموزش دبستانی

بررسی‌ها نشان می‌دهد، کلاس‌های چندپایه موقعیت آموزشی خاص دارند و تلاش دقیق و عالمانه‌ای برای کمک به معلمان در پیشرفت مهارت‌ها و دانش لازم برای ارائه‌ی آموزش باکیفیت در این کلاس‌ها، و تغییرات برنامه‌ی آموزشی برای هماهنگ کردن نیازهای دانش‌آموزان در موقعیت‌های چندپایه، ضروری به نظر می‌رسد.

تلاش گروه برنامه‌ریزی کلاس‌های چندپایه‌ی دفتر آموزش دبستانی در تدوین برنامه‌ی عمل و اجرای صحیح آن با کمک استان‌ها، برای تحقق برخی از این اهداف به شرح زیر است:

- توجه کردن به استعدادها و توانمندی‌های دانش‌آموزان کلاس‌های چندپایه.

- توجه کردن به خانواده‌های دانش‌آموزان کلاس‌های چندپایه به‌خاطر از خودگذشتگی‌ها، تلاش، صداقت، مهربانی و عشق آنان که غالباً در محیطی روستایی و نسبتاً محروم زندگی می‌کنند.

- توجه به کار گروهی معلمان کلاس‌های چندپایه.

با بررسی آمار تعداد کلاس‌های چندپایه به خوبی می‌توان دریافت که ۹۹ درصد از کلاس‌های چندپایه‌ی کشور در روستاها تشکیل می‌شوند. به همین دلیل نیز باید به کیفیت بخشی به کلاس‌های چندپایه توجه کافی کرد. در واقع، سهم بزرگی از این مطالبات به آموزش باکیفیت، نیروی انسانی حرفه‌مند، فضا سازی و تجهیزات و ارائه‌ی خدمات آموزشی و پرورشی اختصاص دارد. به واقع تشکیل کلاس‌های چندپایه در ایران، خود می‌تواند نشان از حساس بودن این کلاس‌ها باشد.

با توجه به آمارها و جمعیت قابل توجه کلاس‌های چندپایه می‌توان به انتظارات و خواسته‌های والدین این‌گونه دانش‌آموزان توجه جدی داشت. بدون شک پدران و مادران سخت‌کوش در روستاها و شهرهای کوچک با آرزوی تحصیل برای فرزندانشان، رویاهای خود را در فردای بچه‌ها رقم می‌زنند و افتخارشان به فرزندانی شایسته و صالح است که در این میان نیز نقش آموزش و پرورش، به‌ویژه مدیران و معلمان، در رشد و بالندگی دانش‌آموزان بسیار اساسی و مهم است.

اگرچه سال‌هاست کلاس‌های چندپایه برای تضمین حق آموزش و استفاده‌ی همگانی از آموزش وجود دارند، اما تضمین کیفیت کار در این کلاس‌ها کار معلم را بسیار سخت می‌کند. تدریس چندپایه غالباً آسان نیست، اما خوب انجام دادن آن به این معنی است که معلم به دانش‌آموزانی تدریس می‌کند که قادر نیستند به مدارس شهری بروند و اگر در روستا کلاس‌های چندپایه نباشد، حتی به مدرسه نمی‌روند. معلم به آن‌ها کمک می‌کند دانش و مهارت مورد نیاز برای آینده‌ای امیدبخش را کسب کنند. این به دانش‌آموزان مناطق دورافتاده کمک می‌کند تا به حق آموزش خودشان پی ببرند و ییاد بگیرند، آنچه نیاز دارند و یا دوست دارند بیاموزند.

برنامه‌ی آموزشی چیست؟

آنچه آموزگار چند پایه باید بداند

زهرا بهمنی، منیره سادات رضوی

کارگروه تخصصی کلاس‌های چند پایه‌ی دفتر دبستانی

ارتباط: برنامه‌ی آموزشی چند پایه باید مرتبط باشد، محیط زندگی دانش‌آموزان را در نظر بگیرد و دانش قبلی آنان، فرهنگ، معیارها، ارزش‌ها و نگرش‌ها را بررسی کند.

تعال: برنامه‌ی آموزشی باید متمرکز بر پیشرفت کلی دانش‌آموز باشد، طوری که نظام‌های آموزشی بتوانند شهروندانی متعالی را به وجود آورند. باید فعالیت‌هایی نظیر ورزش، هنر و فرهنگ را نه فقط برای افزایش دانش، بلکه برای افزایش مهارت‌ها، ارزش‌ها و نگرش‌ها طراحی کرد.

تداوم: برنامه‌ی آموزشی چند پایه باید بر دانش، مهارت و ارزش‌های دانش‌آموزان مبتنی باشد. معلم باید با موارد شناخته شده شروع کند و سپس به ناشناخته‌ها برسد.

پیشرفت: برنامه‌ی آموزشی باید برای پیشرفت و تقویت توانایی‌ها و مهارت‌های دانش‌آموزان در یک دوره‌ی مشخص زمینه‌هایی فراهم آورد و فرصت کافی را برای به‌کارگیری مهارت‌ها و دانش به‌دست آمده به آنان بدهد.

تمایز: برنامه‌ی آموزشی چند پایه باید زمینه‌ی شناسایی توانایی‌ها، نقاط قوت و ضعف را فراهم آورد. شما به‌عنوان آموزگار چند پایه، باید بتوانید سطوح گوناگون دانش‌آموزان را با راهکارهای مناسب آموزش و وظایف یادگیری هماهنگ کنید.

وسعت: برنامه‌ی آموزشی باید دانش‌آموزان را برای زندگی آماده کند. بنابراین، نه فقط محتوا، بلکه باید مهارت‌ها، معیارها، ارزش‌ها، نگرش‌ها، فرهنگ و مشخصات خاص موقعیت محلی را در نظر داشته باشد.

طرح‌ها و شیوه‌ها در برنامه‌ی آموزشی

شیوه‌ی مارپیچی

به برنامه‌ای آموزشی اطلاق می‌شود که در آن شما به مضمون یا موضوعی مهم توجه می‌کنید و در هر جلسه یا بازدید مضمون‌های بیشتری را به‌وجود می‌آورید. اطلاعات شما شامل دانستنی‌ها، ندانستنی‌ها، ساده و پیچیده است. مثلاً به مضمون آب در کلاس اول نگاه کنید. وقتی کلاس دوم را تدریس می‌کنید، بر پایه‌ی سال قبل کار می‌کنید و دانش‌آموزان این مضمون را عمیق‌تر مطالعه می‌کنند.

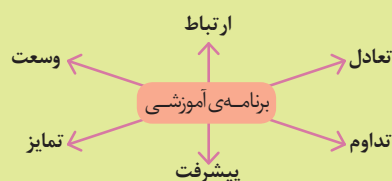
آموزگاران محترم کلاس‌های چند پایه به خوبی می‌دانند، میزان مؤثر بودن تدریس آنان، به میزان آمادگی ایشان برای به‌کار بردن فعالیت‌های گوناگون بستگی بسزایی دارد؛ راهبردهای آموزشی متناسب با محتوای برنامه‌ی درسی و براساس نیازهای دانش‌آموزان. مدیریت تدریس از معلم می‌طلبید فعالیت‌ها را هوشمندانه برنامه‌ریزی کند، طوری که آنان را از طریق تدریس مستقیم همراه با آموزش از طریق هم‌سالان، در یک گروه کوچک یا از طریق مطالعه‌ی مستقل مشغول کند. به دانش‌آموزان با نیازهای ویژه توجه مضاعفی داشته باشد و مطمئن شود که دانش‌آموزان معلول، مبتلا به اختلالات یادگیری و یا دارای نیازهای دیگر، می‌توانند همانند دیگران به نقطه‌ی اوج دست یابند. معلم کلاس چند پایه ممکن است به مواردی همچون تهیه و تدارک ویژه در خصوص فعالیت‌های کلاسی و همچنین خاص، بسته به ماهیت و سطح نیازهای آموزشی دانش‌آموزان، نیاز داشته باشد.

برنامه‌ی آموزشی و ضرورت آن

تعاریف متفاوتی از برنامه‌ی آموزشی وجود دارد. برنامه‌ی آموزشی محتوای یک درس تدریس شده در طول چند سال است. برنامه‌ی آموزشی، فرصت‌های یادگیری ارائه شده توسط معلم است. این فرصت‌ها هم شامل برنامه‌ی رسمی در جدول زمانی و هم برنامه‌ی آموزشی و فعالیت‌های خارج از مدرسه، وضعیت ارتباطات، نگرش‌ها، سبک‌های رفتاری و کیفیت کلی زندگی در مدرسه می‌شود. برنامه‌ی آموزشی باید شامل فعالیت‌های یادگیری متفاوت باشد.

مشخصات برنامه‌ی آموزشی

برنامه‌ی آموزشی مفید و متغیر باید مشخصات زیر را داشته باشد:

نکات مهم در هماهنگ کردن برنامه‌ی درسی و طرح درس

بازنگری و طراحی مجدد برنامه‌ی درسی ملی برای مناسب ساختن آن با شرایط کلاس چندپایه، بر طبق تعداد پایه‌هایی که با هم ترکیب شده‌اند، برای تدریس محتوای برنامه‌ی درسی در نظر گرفته شده به صورت مرحله‌ای و پیوسته و برای مناسب ساختن آن از لحاظ فرهنگی و اجتماعی و اقتصادی با شرایط مدرسه‌ی شما، الزامی است. برای انجام این مهم ممکن است این پیشنهادات برای شما مفید باشد:

- موضوعات مشترک از یک درس را که برای همه‌ی پایه‌ها در کلاس چندپایه مناسب است انتخاب کنید.
- برنامه‌ی زمانی انعطاف‌پذیری را برای همه‌ی پایه‌ها در طول جلسه‌ی کلاسی در این موضوع ایجاد کنید.
- برای هر واحد مرتبط با این موضوع طرح درسی روزانه، با کمک کتاب‌های درسی و منابع مرجع، درست کنید.
- فعالیت‌هایی مرتبط با برنامه‌ی درسی که در کلاس باید هدایت شود انتخاب کنید.
- برای تمرینات فردی و گروهی فعالیت‌های کلاسی مناسب طراحی کنید.
- برای مفاهیم موجود در برنامه‌ی درسی، مثال‌هایی از زندگی روزانه‌ی دانش‌آموزانتان بزنید.
- آزمون‌های کوتاهی برای ارزیابی از تسلط دانش‌آموزانتان بر محتوای برنامه‌ی درسی تهیه کنید و تدارک ببینید.

مراحل برنامه‌ریزی تدریس

قبل از تدریس

این کارها را انجام دهید: تدوین طرح درس، انتخاب فنون ارائه، انتخاب متن، تهیه و تدارک مواد آموزشی یا اوراقی که در طول تدریس استفاده خواهند شد و نیز تعیین تکالیف و در صورت نیاز محول کردن کار به سرگروه‌ها

بعد از تدریس

طرح درس را ارزیابی کنید و در مورد نقش دانش‌آموزان ضعیف بیندیشید. اندیشیدن در مورد میزان توفیقات، به تدریس‌های آتی شما کمک خواهد کرد.

حین تدریس

در طول تدریس شما نیاز دارید مواد آموزشی اصلی را به همه‌ی دانش‌آموزان ارائه و بر کار گروهی نظارت کنید.

شیوه‌ی بینش در حال توسعه

با مفاهیم آشنا برای دانش‌آموزان، مثلاً خانواده، شروع می‌شود. سپس توجه بر جامعه، کشور و جهان معطوف می‌شود. این شیوه طیفی از دانستنی‌ها تا ندانستنی‌ها را در بر می‌گیرد.

شیوه‌ی القا

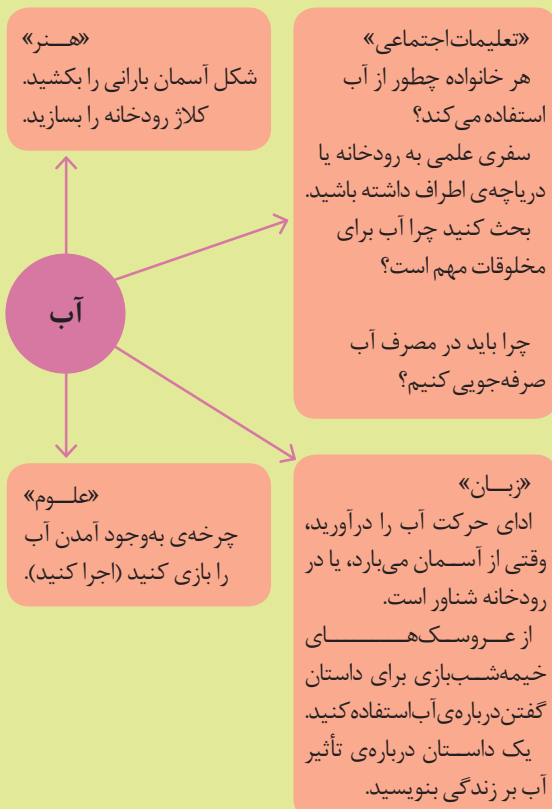
زمانی مطرح می‌شود که شما درس خاصی را در بقیه‌ی موضوعات درسی تدریس می‌کنید. شما می‌توانید معانی و هجی عبارت‌هایی مانند فتوسنتز و کلروفیل در درس علوم را به دانش‌آموزان معرفی کنید. در نتیجه، مهارت زبان‌آموزی نیز در درس علوم تدریس می‌شود.

شیوه‌ی بخش‌بخش

نوعی برنامه‌ی آموزشی است که از مجموعه‌ای بخش‌ها (قسمت‌ها) تشکیل شده است. این شیوه به پیشرفت دانش‌آموزان کمک می‌کند. مثلاً اگر یک گروه از دانش‌آموزان کندکار مشغول قسمت ۲ باشند، دانش‌آموزان پرسرعت‌تر به قسمت ۳ می‌رسند.

شیوه‌ی ادغام شده (تلفیقی)

زمانی مطرح می‌شود که شما مفاهیم و مهارت‌های درس‌های گوناگون را کنار هم می‌گذارید. اجرای این شیوه در کلاس‌های چندپایه خیلی راحت است.

خودآموزی و هم‌آموزی دی ان ای آموزش

درس پژوهی، بهترین راه برای حرفه‌ای شدن آموزگاران چندپایه

زینت اروچی

رئیس گروه کلاس‌های چند پایه‌ی دفتر آموزش دبستانی

خود به‌دست آورده‌اند یا برای دانش‌آموزانشان دشواری‌هایی ایجاد کرده است. در واقع، اهداف یادگیری به‌طور شفاف بیان می‌شود. (برای مثال، بهبود فهم دانش‌آموزان از جمع کسرهایی با مخرج‌های نامساوی). سپس گروه به مسئله شکل می‌دهد و بر آن تمرکز می‌کند، به نحوی که بتواند در یک درس خاص کلاس مطرح شود.

مرحله‌ی دوم: برنامه‌ریزی درس

هنگامی که هدف یادگیری انتخاب شد، آموزگاران برای برنامه‌ریزی و طراحی درس، تشکیل جلسه می‌دهند. اگرچه در نهایت یک آموزگار درس را به‌عنوان بخشی از فرایند پژوهش تدریس خواهد کرد، ولی خود درس، محصولی گروهی تلقی می‌شود و هدف نه‌تنها تولید درسی اثر بخش، بلکه درک چگونگی و چرایی کارکرد درس برای افزایش فهم مطالب در میان دانش‌آموزان و حتی فراتر از آن، کاربرد در زندگی، است.

مرحله‌ی سوم: آموزش درس

برای تدریس و آموزش، درس (با تعیین زمان) مشخص می‌شود. یک معلم درس را آموزش می‌دهد، ولی همه‌ی افراد گروه کاملاً در آماده‌سازی آن مشارکت می‌کنند. ممکن است آن‌ها ساعت‌ها برای این آماده‌سازی وقت صرف کنند و نقش هر یک از اعضا در کلاس درس تعیین و زمینه‌های لازم برای اجرای موفق درس در شرایط واقعی بررسی شود. در روز ارائه‌ی تدریس، معلمان گروه کلاس‌های خود را به دانش‌آموزانشان می‌سپارند (در صورت امکان همیار معلمان) تا مسئولیت هدایت کلاس را با هماهنگی قبلی به‌عهده گیرند. هنگام شروع درس، معلمان در عقب کلاس می‌نشینند یا می‌ایستند، ولی زمانی که از دانش‌آموزان خواسته می‌شود سر جای خود تمرین کنند، معلمان ناظر قدم می‌زنند و کار دانش‌آموزان را مشاهده می‌کنند و همچنان که درس ادامه می‌یابد، از فعالیت دانش‌آموزان یادداشت برمی‌دارند یا فیلم می‌گیرند.

به خوبی می‌دانیم، بهترین مکان برای بهسازی آموزش در کلاس‌های چندپایه، همان کلاس‌های درس است و کوشش آموزگار برای یافتن راه‌های اثربخش بهسازی، باز اندیشی در آموزش و یادگیری، اندیشه‌ورزی و در یک کلام خودآموزی و هم‌آموزی است. همان حلقه‌ی مفقوده‌ی امروز ما که به عبارتی جامع‌تر دکتر **محمد رضا سرکار آرانی** آن را دی ان ای آموزش می‌خواند و بازبینی آن را از طریق پژوهش در آموزش و جستار گشایی سناریوهای فرهنگی به شکل مشارکتی می‌داند. آموزگار چند پایه، معلمی که با پایه‌های متفاوت تحصیلی، سن، جنس و توانایی‌های متفاوت روبه‌روست و باید برای همه‌ی دانش‌آموزانش، در یک جلسه، برنامه‌ی آموزشی خود را به گونه‌ای ارائه دهد که تمامی آنان را درگیر فعالیت آموزشی سازد، باید بسیار حرفه‌ای عمل کند تا بتواند طرح درس خود را چند بعدی طراحی کند و پیش‌فرض‌های مربوط به هر بعد و جزئیات آن را با مطالعات فراوان مد نظر قرار دهد و حداقل سه بعد زیر را در طرح درس خود در نظر بگیرد:

۱. فعالیت‌ها (کنش و تعامل دانش‌آموز با محیط خویش، که فعالیت‌های جذاب و کودکانه را برای هر سن و جنس و پایه در برمی‌گیرد).
 ۲. پروژه‌هایی از زندگی کودک (آنچه کودک علاقه‌مند به دانستن آن است).
 ۳. مضمون میان رشته‌ای (مهارت و نگرش‌هایی که بر کل شخصیت کودک اثر می‌گذارند).
- در این میان، توجه به گروه‌های اصلی دانش، مهارت، طبع و خلق و خو و احساسات نیز فرا روی سه بعد گفته شده قرار می‌گیرد. درس پژوهی با مطالعه‌ی درس آغاز می‌شود و مراحل فرایندی دارد:

مرحله‌ی اول: بیان مسئله

معلمان معمولاً مسئله‌ای را انتخاب می‌کنند که از فعالیت‌های

مرحله چهارم: ارزشیابی درس و انعکاس تأثیر آن

همان روز که درس آموزش داده می‌شود، گروه در مدرسه می‌ماند و تشکیل جلسه می‌دهد. ابتدا معلمی که آموزش داده است، درباره‌ی چگونگی اجرای درس و مسائل آن اظهار نظر می‌کند. سپس دیگر معلمان معمولاً از دیدگاه انتقادی درباره‌ی قسمت‌هایی از درس که به نظر آنان مشکل داشته است، صحبت می‌کنند. تمرکز بر درس است نه بر معلمی که آن را آموزش داده است. زیرا درس محصول گروهی است و همه‌ی اعضا درباره‌ی نتیجه‌ی آن احساس مسئولیت می‌کنند. در واقع، آنان از خود انتقاد می‌کنند. چنین کاری نه یک ارزشیابی شخصی، بلکه فعالیتی است که به بهبود فردی منجر می‌شود و از همین رو حائز اهمیت است.

مرحله هفتم: ارزشیابی و بازاندیشی

در این مرحله، معمولاً همه‌ی اعضای شورای معلمان در جلسه‌ای طولانی شرکت می‌کنند. گاهی فردی متخصص از خارج از مدرسه برای شرکت در جلسه دعوت می‌شود. همچون دفعه‌ی قبل، معلمی که درس را آموزش داده است، اجازه دارد ابتدا درباره‌ی آنچه گروه سعی می‌کند به آن دست یابد، صحبت کند و ارزشیابی خود را از میزان موفقیت درس و بخش‌هایی که هنوز به تجدید نظر نیاز دارند، بیان کند. سپس ناظران درس را نقد و تغییراتی را پیشنهاد می‌کنند. هنگام بحث کردن درباره‌ی درس، نه تنها یادگیری و فهم دانش‌آموزان، بلکه مسائل عمومی مربوط به فرضیه‌های اصلی پژوهش در کلاس مورد توجه قرار می‌گیرند.

مرحله پنجم: تجدیدنظر در درس

آموزگاران گروه پژوهش در کلاس درس، با توجه به مشاهدات و بازخوردها در درس، تجدید نظر می‌کنند. آن‌ها ممکن است مواد آموزشی، فعالیت‌ها و مسائل مطرح شده یا همه‌ی این موارد را تغییر دهند. تأکید آن‌ها غالباً بر تغییر مواردی است که در جریان درس شواهد دقیقی مبنی بر ضرورت آن‌ها یافته‌اند.

مرحله هشتم: سهیم شدن در نتایج

این مرحله به روش‌های گوناگونی انجام می‌شود. یکی از راه‌ها، نوشتن گزارش است که به صورت کتاب تجربیات منتشر می‌شود تا تمام معلمان کشور از آن استفاده کنند. روش دیگر، ارائه‌ی نتایج در جشنواره و یا نمایشگاه است تا در حضور همه‌ی معلمان دعوت شده، آموزش نسخه‌ی نهایی ارائه شود.

مرحله ششم: آموزش درس تجدید نظر شده

زمانی که طرح درس تجدید نظر شده آماده شد، درس در کلاس متفاوتی تدریس می‌شود. گاهی معلم درس، همان معلم قبلی است، ولی در بیشتر موارد معلم دیگری از گروه پژوهش تدریس می‌کند. یکی از ویژگی‌های این مرحله این است که همه‌ی اعضای شورای معلمان برای شرکت در پژوهش در کلاس درس دعوت می‌شوند. حضور آنان در مدرسه‌ای بزرگ که تعداد معلمان جمع شده در یک کلاس (احتمالاً از تعداد دانش‌آموزان کلاس بیشتر است) کاملاً شگفت‌انگیز به نظر می‌رسد.

گروه برنامه‌ریزی کلاس‌های چند پایه‌ی دفتر آموزش دبستانی سعی دارد معلمان این کلاس‌ها را در آموزش و پژوهش سناریوهای تدریس تلفیقی توانمند سازد تا با اشتراک گذاشتن این توانمندی‌ها، اندکی از مهم‌ترین سطح نزاع این معلمان که کمبود زمان آموزش است، بکاهد. همچنین با گسترش این روش در بین معلمان سراسر کشور و تهیه‌ی بهترین سناریوهای آموزشی و تفکر و تلاش مداوم معلمان، سطح مدارس نیز به یکدیگر نزدیک می‌شود و هر وقت سؤال شود بهترین مدارس کدام‌اند، با افتخار پاسخ می‌دهیم همه‌ی مدارس خوب عمل می‌کنند. از مدت زمان حضور در کلاس است.

راهکار و تجربه‌ی کارآمد برای موفقیت در کلاس‌های چندپایه

مقصود مطلبی هریس

معاون و آموزگار چند پایه، منطقه‌ی خواجه، آذربایجان شرقی

اشاره

روبه‌روی ما کودکانی هستند از جنس آدم نه از جنس کاغذ و سنگ؛ کودکانی که به دنبال محبت‌اند، در چشم‌های ما آرامش جست‌وجو می‌کنند و وجودشان تشنه‌ی تعلیم است. حتی یادگرفتن تنها یک کلمه، گاه یک حرف، در دنیای کوچک آن‌ها بزرگ تجلی می‌یابد. اگر اعتماد کودکانی را که نصف روز در دست ما به امانت سپرده می‌شوند، نسبت به خودمان جلب کنیم، در کلاس درس تنها نیستیم و همه در یک جبهه خواهیم بود.

حال در این میان چیزی به نام چندپایگی برخی کلاس‌ها کارمان را کمی مشکل‌تر می‌کند؛ گاه مدرسه‌ای با تمام پایه‌هایش در کلاسی خلاصه می‌شود. مدرسه‌ی کوچکی به وسعت یک آسمان. پس معلم کلاس چند پایه باید مهارت‌هایی ماورای آنچه در کتاب‌ها و جزوه‌ها مطرح شده‌اند داشته باشد که مهم‌ترین آن‌ها خلاقیت، برنامه‌ریزی و مدیریت زمان است. در کلاس چند پایه کودک گاهی دانش‌آموز است، گاهی هم یار معلم و گاهی نیز به اندازه‌ی معلم شدن بزرگ می‌شود. پس می‌توان نیمه‌ی پر لیوان را دید و گفت کلاس چند پایه فرصت است؛ فرصتی برای ارتباط دادن دنیای متفاوت بچه‌های غیر هم‌سال، فرصتی برای یادگیری از طریق یاد دادن و فرصتی برای پرورش اعتمادبه‌نفس دانش‌آموزان.

آنچه پیش روی شماست، مختصر تجربیات شخصی اینجانب است که با گردآوری و بازنویسی یادداشت‌های مربوط به حضور چندین ساله در محیط عینی کلاس‌های چند پایه، در منطقه‌ی محروم «خواجه» در قالب راهکارهایی، برای اطلاع همکاران زحمتکش در طبق اخلاص نهاده‌ام. برای مزید اطلاع گفته می‌شود که این مقاله در چهاربخش تنظیم شده بود که فقط بخش اول آن منعکس شده است.

مدیریت زمان

اولین و مهم‌ترین نکته در مورد کلاس‌های چند پایه مدیریت زمان به‌وسیله‌ی آموزگار است. مدیریت زمان به معنای استفاده‌ی حداکثر از مدت زمان حضور در کلاس است.

الف) دورکاری

به دلیل بالا بودن حجم درس و فعالیت‌های آموزشی موجود در کلاس‌های چند پایه، معلمان محترم این نوع کلاس‌ها باید به نوعی دورکاری (کار در منزل) گرایش داشته باشند، به‌طوری که بعضی از کارها از جمله طراحی و نوشتن ورقه‌ی امتحانی، جواب دادن به بخش‌نامه‌ها، تهیه‌ی طرح درس و حتی تنظیم و سروسامان دادن به پوشه‌های کار را می‌توان در منزل و با دقت و حوصله انجام داد و به مدت زمان بهینه‌ی کلاس افزود.

ب) کم کردن زمان تلف شده

اولویت اساسی در کلاس چند پایه، کاستن زمان غیرمفید و تبدیل آن به وقت مفید آموزشی است. برای این کار باید از هرگونه حاشیه‌آفرینی و حاشیه‌پردازی به شدت بپرهیزیم. برای مثال:

- اجازه ندهیم مدرسه به سمت مسائل انضباطی برود.
- بعضی مسائل را زیاد کش ندهیم و اگر بین دو دانش‌آموز اختلافی به‌وجود آمده است، مسئله را حل کنیم و دو طرف را آشتی دهیم.
- اجرای عدالت برای حل اختلافات همراه با تنبیه بدنی، مشکلات را از زمان حال به آینده می‌برد و عقده‌هایی را در دانش‌آموزان، به‌خصوص پایه‌های دوره‌ی دوم ابتدایی، ایجاد می‌کند.
- از قبل به خلق و خوی اولیای دانش‌آموزان آگاهی پیدا کنیم.

پ) زمانی برای خدمت به اهالی روستا

معلم مدارس چند پایه در روستایی کوچک که اکثر آنان سواد چندانی ندارند، علاوه بر معلم بودن، در مواقعی هم حلال بعضی مشکلات اهالی می‌شود. نوشتن نامه‌های اداری، قول‌نامه، درخواست وام و سایر مکتوبات، از جمله انتظارات بعضی از اهالی است که این کار شدیداً به فرایند آموزش لطمه می‌زند. از همان روزهای اول مدرسه یا در اولین جلسه‌ی انجمن اولیا و البته موقع ارتباط با شورای روستا و نیز افراد با نفوذ روستا، به‌طور صریح، ضمن اطلاع‌رسانی زمان‌های

زنگ استراحت، به صراحت ارائه‌ی این خدمات را در ساعت‌های درسی قبول نکنیم و رفته رفته در این زمینه فرهنگ‌سازی کنیم.

ت) نظافت مدرسه

در مدارس چند پایه‌ی روستایی که محیط اطراف آن‌ها غالباً خاکی است و در روزهایی از سال به دلیل بارندگی و گل‌آلود بودن حیاط و مسیر عبوری، کثیف شدن کفش‌های دانش‌آموزان، اجتناب‌ناپذیر است، نظافت مدرسه، به‌عنوان یکی از عوامل تخریب وقت طلایی آموزش، آزاردهنده خواهد بود. برای جلوگیری از کثیف و خاک‌آلود شدن هر روزه‌ی مدرسه می‌توان دانش‌آموزان را به تمیز کردن کفش‌ها، قبل از ورود به سالن مدرسه، سوق داد و متوجه کرد که کارهای حاشیه‌ای مثل نظافت مدرسه، به ضرر خود آن‌هاست.

راهکار دائمی: در اول سال تحصیلی از بچه‌ها بخواهیم یک جفت دمپایی یا هر نوع کفش مناسب صرفاً برای مدرسه تهیه کنند و ما نیز در ورودی سالن جاکفشی نصب کنیم تا دانش‌آموزان در ورود به مدرسه، کفش‌های خاک‌آلود بیرون را با دمپایی‌های تمیز مخصوص کلاس عوض کنند.

کارهای ریز و درشت برعهده‌ی معاون آموزگار است، تقسیم کار می‌تواند راهگشا باشد و باعث خواهد شد آموزگار با خیالی آسوده به کارهای اساسی‌تری مثل آموزش، تمرین، تکرار و مرور و... بپردازد. از جمله کارهایی که دانش‌آموزان می‌توانند و البته می‌خواهند با اشتیاق انجام بدهند:

- کنترل صافبندی دانش‌آموزان و بررسی رعایت تمیزی مو و ناخن و سایر موارد بهداشتی
 - برگزاری مراسم صبحگاه و تعیین قاری قرآن و دعا
 - بررسی بسته بودن شیرهای آب، روشن و خاموش کردن لامپ‌ها و بخاری‌ها در اول و آخر زمان مدرسه
 - تحویل و دریافت کتاب‌های کتابخانه بین دانش‌آموزان در زمان روز تعیین شده
 - ثبت غایب‌ها و تأخیری‌ها
 - دادن خط مشق به پایه‌های پایین و به خصوص اولی‌ها
 - بررسی سطل‌های آشغال و بهداشت کلاس و محیط مدرسه و آب دادن به گل‌ها...
- نکته:** فراموش نکنیم که دانش‌آموزان از حاصل کار و زحمت خود مواظبت خواهند کرد.

ث) تقسیم کار

کلاس چند پایه را می‌توان به کار دسته‌جمعی بنایی ساختمان تشبیه کرد. یک نفر ملات تهیه می‌کند، یک نفر آجر می‌آورد، یک نفر ملات را روی دیوار قرار می‌دهد و ماله‌کشی می‌کند و در نهایت بتا به کمک و مشارکت همکاران خود آجرها را می‌چیند و دیوار را بالا می‌برد. اگر قرار بود همه‌ی این کارها را همان بتا به تنهایی انجام دهد، در پایان روز فقط چند ردیف دیوار بالا می‌رفت. در مدرسه‌های دارای کلاس‌های چند پایه هم شرایط تا حدودی مثل قضیه‌ی بالاست. لازم است تقسیم کار بین دانش‌آموزان انجام گیرد و اکثر

دانش‌آموزان وظیفه‌ای را بر عهده بگیرند. البته در تقسیم وظایف به توانایی‌ها و استعدادها خاص و نیز رضایت بچه‌ها توجه شود.

این کار را می‌توان با «طرح یاوران مدرسه» مشابه دانست که به معنی مشارکت دادن دانش‌آموزان در مدیریت مدرسه با شعار دانش‌آموز محوری، دانش‌آموز‌باوری و دانش‌آموز‌باوری به منظور تربیت دانش‌آموزان برای انجام پذیرش مسئولیت‌های اجتماعی امروز و فرداست. در حالی که در مدارس دیگر سالی یک‌بار و آن هم به صورت نمادین برگزار می‌شود، در مدارس چندپایه که انواع

منابع

۱. حضور هفت ساله در کلاس‌های چندپایه به‌عنوان معاون آموزگار
۲. یادداشت‌برداری نکات آموزشی، مدیریتی و کلاس‌داری از اولین روزهای حضور در مدارس چندپایه
۳. بیتوته‌ی چند ساله در روستا و همراه شدن با مردم روستاهای دور دست
۴. هم‌اتاقی و هم‌فکری با معلمان باتجربه و دوستان در زمان حضور شبانه‌روزی در روستا
۵. حضور در دوره‌های ضمن خدمت
۶. تجربه‌های دوران تربیت معلم و یادداشت نکات خاص استادان

مدیریت کلاس چندپایه

آموزگار کلاس‌های چندپایه به چه مهارت‌هایی نیاز دارد؟

حمیرا نصیری
ویدافراہانی فرمیہنی

را برای اجرا به‌وسیله‌ی برنامه‌ریزی آنچه قرار است انجام دهید، در قالب کلمات شفاف و ساده بیان کنید. بخشی مهم در برنامه‌ریزی کلاس چندپایه‌ی مؤثر، سازمان‌دهی فضای کلاس است. (حداقل وجود دو یا سه تخته سیاه و یک تخته‌ی وایت‌برد در هر کلاس چند پایه ضروری است.

مدیریت در کلاس چندپایه در واقع تدریس چندپایه به معنای سازمان‌دهی کلاس، اداره کردن دانش‌آموزان و سرانجام انتقال موفقیت‌آمیز برنامه‌ی درسی ویژه‌ی هر پایه است. شما به‌عنوان آموزگار چندپایه مسئول هستید کلاستان را طوری برنامه‌ریزی و سازمان‌دهی کنید که از فضا و امکانات و منابع موجود بهترین نتیجه را کسب کنید. مدیریت هر کلاس در محور سه بعد می‌چرخد:

سه بعد مدیریت کلاس

دانش‌آموزان

• زمان و تکالیف
• رفتار
• روابط
• مسئولیت‌ها

کلاس

• شرایط فیزیکی
• مواد آموزشی
• فعالیت‌ها
• امور عادی

آموزگار

• برنامه‌ریزی
• کنترل کلاس
• استفاده از زمان
• تفویض

راهبردهای آموزش (سازمان‌دهی گروه‌ها و فعالیت‌ها)
آموزگران از راهبردهای زیادی در آموزش روزمره استفاده می‌کنند؛ گاهی اوقات کاملاً آگاهانه و بعضی وقت‌ها ناآگاهانه. معلمان باید از راهبردهای آموزش مطلع باشند و آن‌ها را هوشمندانه به کار گیرند، به طوری که در موقعیت‌های خاص از آن‌ها استفاده کنند. برخی راهبردها با برخی دانش‌آموزان نتیجه‌بخش است، اما ممکن است همیشه چنین نباشد. شما در نقش معلم باید سعی کنید همه‌ی دانش‌آموزان را در یادگیری درگیر سازید و آنان را در کانون یادگیری نگه دارید. چنین فعالیت‌هایی بهتر است هم هدفمند باشند و هم به اندازه‌ی کافی جدی، به طوری که هیچ چیز نتواند آن‌ها را از کارهایشان منصرف کند. زمانی که دانش‌آموزان چند پایه در یک کلاس نشسته‌اند و به فعالیت مشغول‌اند، شما باید فعالیت‌هایی را تدوین کنید که همه‌ی بچه‌ها بتوانند آن‌ها را انجام دهند و به یکدیگر کمک کنند. اینجا توانایی شما در نگاه‌داشتن دانش‌آموزان در کانون فعالیت‌ها مهم است.

شما به‌عنوان آموزگار چندپایه، نقشی کلیدی در برنامه‌ریزی، طراحی و مدیریت طیفی از فعالیت‌های مناسب هر پایه یا چند پایه برای دانش‌آموزانتان، به منظور درگیر نگه داشتن آن‌ها در یادگیری، برعهده دارید. کارایی و اثربخشی شما در داشتن کلاسی با فعالیت‌های جذاب و محرک، از کارهای گروهی گرفته تا یادگیری مستقل، تأثیرگذار است. شما در مدیریت کلاس نقشی کلیدی برعهده دارید که می‌توانید آن را با استفاده از راهکارهای زیر اجرا کنید:

• برنامه‌ریزی استفاده از فضای کلاس به‌ویژه سازمان‌دهی انعطاف‌پذیر نحوه‌ی نشستن شما و دانش‌آموزانتان
• برنامه‌ریزی و اجرای درس‌های چندگانه به‌صورت هم‌زمان
• طراحی فعالیت‌هایی برای دانش‌آموزان به‌منظور درگیر ساختن آن‌ها

راهبردهای آموزش چیستند؟

آموزش فرایند توانمند ساختن فرد برای یادگیری ایده‌ها و مهارت‌های جدید و ارائه‌ی ارزش‌ها و نگرش‌های جدید است. هدف اصلی معلمان کمک به یادگیری دانش‌آموزان است. دانش‌آموزان متفاوت هستند، بنابراین، به طرق گوناگون یاد می‌گیرند. به همین دلیل، معلمان باید از روش‌های متفاوتی برای

آماده‌سازی کلاس

زمانی که شما دیدگاهتان را تعیین کردید، می‌توانید این دیدگاه

برآورده ساختن نیازهای متفاوت دانش‌آموزان استفاده کنند. این روش‌های راهبردی عبارتند از: کارگروهی، نمایش، مشاهده، اجرا، ایفای نقش، روش تحقیق، آموزش هم‌تراز، بحث و گفت‌وگو و آزمون کوتاه. در اینجا درباره‌ی چهار راهبرد مهم توضیحاتی می‌آوریم.

کارگروهی: در این روش، معلم دانش‌آموزان را برای کار کردن در گروه‌های کوچک، طبق توانایی‌ها، علاقه و سبک‌ها مرتب می‌کند. اما چگونه گروه‌ها درست شوند؟ گروه‌ها به روش‌های متفاوت و با توجه به نوع درسی که می‌خواهید تدریس کنید، درست می‌شوند.

گروه‌های دارای توانایی‌های متفاوت: دانش‌آموزان آرام‌تر و سریع در یک گروه قرار می‌گیرند. گروه‌های دارای یک توانایی: همه‌ی دانش‌آموزان کم‌وبیش به یک اندازه پیشرفت می‌کنند. گروه‌های اجتماعی: دانش‌آموزان دارای سوابق مختلف یا یکسان با هم گروه‌بندی می‌شوند. گروه‌های جنسیتی: دخترها و پسرها جداگانه گروه‌بندی می‌شوند. گروه‌های ذینفع: کلیه‌ی دانش‌آموزان به یک موضوع یا فعالیت علاقه نشان می‌دهند. گروه‌های هم‌تراز: دوستانی که کار گروهی را دوست دارند، در یک گروه گذاشته می‌شوند. گروه‌های نامنظم: دانش‌آموزان بدون نظم و ترتیب خاصی انتخاب می‌شوند.

گروه‌های دو نفره: دو دانش‌آموز با یکدیگر کار می‌کنند. باید به دانش‌آموزان فرصت داده شود خودشان گروه‌هایشان را نام‌گذاری کنند. این کار باعث غرور و حس مالکیت می‌شود. گروه‌ها را متناسب با نیاز آن‌ها بچینید و لحظه‌به‌لحظه تغییر دهید. همیشه از یک گروه استفاده نکنید و فرصت ارتباط با بقیه‌ی دانش‌آموزان را به آن‌ها بدهید. مهارت‌های خاص یا فعالیت‌های گروهی تقویت می‌شوند، مثلاً رهبر گروه می‌تواند مهارت‌های رهبری را به کار گیرد و نویسنده مهارت‌های نوشتنی را. وقت نگاه‌دار از احترام به زمان آگاه‌تر است و زمان را هدایت می‌کند. این مسئولیت‌ها باید بین دانش‌آموزان نوبتی باشند، طوری که همه فرصت انجام دادن کارهای متفاوت را تجربه کنند و مهارت‌های جدید را بیاموزند.

آموزش هم‌تراز: روشی است که در آن دانش‌آموزان نقش

مربی یا معلم را برای دانش‌آموزان هم‌سطح خود یا دیگر پایه‌ها ایفا می‌کنند (همیار معلم، معلم‌یار و ...). معلم در اجرای این روش باید ملاحظاتاتی را نیز در نظر بگیرد.

اجرا: روشی است که در آن دانش‌آموزان می‌خواهند داستان‌ها یا مضامین موضوعی خاص را اجرا کنند. اجراها در کسب مفاهیم، مهارت‌ها، نگرش‌ها و ارزش‌ها به دانش‌آموزان کمک می‌کنند. شما باید مطمئن شوید دانش‌آموزان مفاهیم و نگرش‌ها و مهارت‌های موردنیاز نمایش را درک می‌کنند.

روش تحقیق: این روش در ارائه‌ی روش‌ها و شیوه‌های بررسی موضوع به دانش‌آموزان کمک می‌کند. همچنین، به حل مسائل به صورت فردی و گروهی می‌پردازد. نقطه‌ی عطف پروژه، با یک مسئله، برنامه‌ی درسی، دانش‌آموز یا حادثه شروع می‌شود.

یک پیشنهاد برای آموزگاران کلاس‌های چند پایه:

شما به کلاس جدیدی منتقل شده‌اید. کتاب‌های دانش‌آموزان در همه جا مشاهده می‌شود. از آنان خواسته‌اید این مشکل را حل کنند و آن‌ها پیشنهاد داده‌اند می‌توانند یک قفسه‌ی کتاب بسازند و یک گوشه از کلاس را به کتابخانه تبدیل کنند. از آن‌ها

بخواهید پیشنهاد خود را عملی کنند. مراحل زیر در برنامه‌ریزی پروژه مفید هستند:

برنامه‌ریزی: ۱. بگذارید دانش‌آموزان برای ارائه‌ی ایده به موضوع فکر کنند. ۲. ایده‌ها را اولویت‌بندی کنید. ۳. مطمئن شوید پروژه برای همه شفاف است.

آماده‌سازی: ۱. ابزارها وسایل و منابع موردنیاز را شناسایی کنید. ۲. دانش‌آموزان را طبق وظایف خاص انجام پروژه، گروه‌بندی کنید. ۳. رهبر گروه را تعیین کنید.

عملکرد: ۱. وقتی همه آماده‌ی کار کردن روی وظیفه‌ای خاص هستند، بگذارید شروع کنند. ۲. وقتی این نیاز مطرح می‌شود، شما باید نقش کارشناس یا مدیر را ایفا کنید.

ارزیابی: ۱. وقتی پروژه تمام شد، یک جلسه با همه‌ی دانش‌آموزان برگزار کنید و از آن‌ها بخواهید موفقیت‌های به‌دست آمده یا مشکلات به‌وجود آمده را بنویسند. ۲. همیشه به موفقیت‌ها پاداش دهید و دانش‌آموزانی را که عملکردشان ضعیف است تشویق کنید.

عوامل موردنظر در انتخاب راهبردهای آموزشی
تعداد دانش‌آموزان؛ توانایی‌های متفاوت آنان؛ زمینه‌های فرهنگی و زبان‌های دانش‌آموزان؛ سن دانش‌آموزان؛ فاکتورهای اقتصادی اجتماعی تأثیرگذار بر دانش‌آموزان، جامعه و شما؛ منابع موجود از جمله وسایل کمک‌آموزشی؛ کارکنان (معلمان و اولیا)؛ فضای یادگیری؛ فصل‌های سال.

آیا شما این روش را در کلاس خود مناسب می‌دانید؟

تشکیل گروه‌های چندپایه

در یک کلاس چهار پایه، معلم متوجه شده بود دانش‌آموزانی با توانایی‌های متفاوت دارد. او در حالی که او می‌خواست اطمینان حاصل کند همه‌ی دانش‌آموزان یاد می‌گیرند، می‌خواست به بچه‌های توانمندتر کلاسش این فرصت را هم بدهد که کمک کنند حس اتحاد بین همه به‌وجود آید. لذا تصمیم گرفت چینی کلاسش را براساس پایه‌ها قرار ندهد، بلکه آن‌ها را با هم ادغام کند و گروه‌ها را براساس توانایی خواندن و ریاضی، گروه‌بندی کند. معلم با این گروه‌ها ادامه داد و دائماً آن‌ها را بین پایه‌ها گسترش می‌داد. در سایر درس‌ها، بخش‌های مشترک هر درس را به‌عنوان نقطه‌ی شروع انتخاب می‌کرد. برای مثال، همه‌ی دانش‌آموزان واحد یادگیری «غذا» را در کتاب‌های درسی‌شان دارند. بنابراین، او از دانش‌آموزانش خواست نام

غذایی را که خورده‌اند در قالب یک نمودار بنویسند. سپس در مورد یافته‌های خودشان درباره‌ی ارزش غذایی، کالری‌ها، رژیم مناسب غذایی و ... بحث کنند.

راهبرد مشابه دیگر، استفاده از شعر است. در حالی که شعر گروهی در سایر پایه‌ها اجرا می‌شود، معلم برای یک پایه مطالعه‌ی مستقل مشخص می‌کند. بنابراین، اولین راهبرد یک فعالیت آزاد است که همه‌ی دانش‌آموزان را دربرمی‌گیرد (جمع‌آوری اطلاعات غذایی، خواندن شعر). راهبرد دوم به سمت فعالیت هدفمند که براساس سطح توانایی فردی دانش‌آموز است، حرکت می‌کند. معلم برنامه‌ای چرخشی تدوین کرد که به او اجازه می‌داد هر روز با چهار گروه کار کند. برای جلوگیری از ایجاد وقفه در حین آموزش گروه‌ها، او از معلم‌یارانی که قبلاً تعیین کرده بود کمک می‌گرفت. با این روش، دانش‌آموزان به یکدیگر کمک کردند و دوستانی در پایه‌های دیگر یافتند. چون معلمشان این کار را الگوسازی کرده بود.

زمان‌بندی و تنظیم جدول زمانی

جدول زمانی چیست؟

وسيله‌ای است که بدان طریق منابع آموزشی در مدرسه توسط معلم و دانش‌آموزان، برای ارائه‌ی فرصت‌های آموزشی، تقسیم می‌شوند. جدول زمانی نشان می‌دهد دوره‌های هر روز مدرسه چطور باید سپری شوند. هر چه منابع مورد استفاده کارآمدتر باشند، یادگیری بهتر است. به‌خاطر داشته باشید، جدول زمانی بر کل مدرسه تأثیر دارد و باید منعکس‌کننده‌ی برنامه‌ی آموزشی مدرسه باشد. جدول زمانی خوب طراحی شده در آماده کردن خودشان برای فعالیت‌های بعدی به دانش‌آموزان کمک می‌کند. این آمادگی، یادگیری را راحت‌تر می‌کند. جدول زمانی باید منظم باشد و در طراحی آن باید نیاز و سن و میزان توجه و توانایی‌ها و علاقه‌ها و آرزوهای دانش‌آموزان در نظر گرفته شود. این جدول به معلم نیز در پیشرفتشان کمک می‌کند و شما می‌توانید از مهارت‌ها و توانایی‌هایشان بیشتر استفاده کنید. جدول شما باید شرایط متغیر را پذیرا باشد (انعطاف‌پذیر بودن). منابع موجود، مثلاً فضا و امکانات و موضوعاتی را که با هم ترکیب می‌کنید، در نظر بگیرید. ترتیب‌بندی درس مهم است. مثلاً شما ریاضیات را بعد از هنر یا داستان‌گویی تدریس می‌کنید. نگرش دانش‌آموزان نسبت به درسی خاص و حتی نگرش جامعه نسبت به درس‌ها، و نیز طول دوره‌ها مهم هستند.

پی‌نوشت

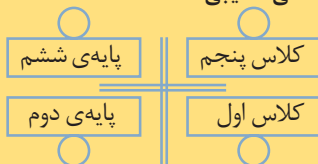
۱. به کتاب روش تدریس در کلاس‌های چندپایه، نوشته‌ی حشمت‌الله مرتضوی‌زاده از انتشارات عابد مراجعه شود.

تدریس محوری - گروهی

حسین کمری
مدیر آموزگار، سرپل ذهاب

اشاره

موضوع درس‌ها: ریاضی اول، آموزش مفهوم عدد هفت - علوم دوم، دانسه گیاهان - علوم پنجم، راه‌های دفاع بدن در برابر میکروب‌ها - انشای ششم، بهداشت بدن.
تعداد دانش‌آموزان: ۷ نفر (د و نفر در پایه اول - یک نفر در پایه دوم - دو نفر در پایه پنجم - دو نفر در پایه ششم)
مدل چینش کلاسی: صلیبی.

وسایل مورد نیاز برای درس ریاضی: آب‌نبات در دورنگ، اسفنج، تعدادی قرص و آمپول، محلول ضد عفونی کننده (بتادین)، کتاب ریاضی، مداد، پاک‌کن، تراش، تعدادی لوبیای قرمز و سفید، گچ، تخته‌ی کلاس، پوشه‌ی کار، کتاب‌های علوم دوم و پنجم، دانه‌های گیاهان، چک لیست ارزشیابی، نمایش رومیزی رایانه‌ای، دستکش پلاستیکی، پارچه سفید و سیاه.

شیوه، روش و رویکرد تدریس: شیوه‌ی تلفیق بیرونی موضوعی / طولی و ترکیبی از روش‌های دیالکتیک، اکتشافی، حل مسئله، بارش فکری، ایفای نقش و نمایش خلاق با رویکرد فعالیت محوری سنکیتنگز.

مشخصات کلی دامنه‌ی زمان تدریس طرح

۱. محور اصلی ۷۰ درصد از زمان و محورهای خودآموز ۳۰ درصد از زمان را به خود اختصاص می‌دهند.
۲. مدت زمان تدریس در پایه‌های اول و دوم براساس مصوبه‌ی اجرایی شورای عالی آموزش ۴۵ دقیقه و در بقیه‌ی پایه‌ها ۵۰ دقیقه است.

اهداف کلی ریاضی پایه‌ی اول (محور)

۱. آشنایی دانش‌آموزان پایه‌ی اول ابتدایی با خواندن و نوشتن (مفهوم) عدد ۷
۲. آشنایی دانش‌آموزان پایه‌ی پنجم با راه‌های دفاع بدن در مقابل میکروب‌ها

نگارنده علاوه بر تدریس در روستاهای دورافتاده‌ی شهرستان سرپل ذهاب، مدرس کشوری مراکز ضمن خدمت استان کرمانشاه و دانشگاه است و در زمینه‌ی اجرای روش‌های تدریس بیش از بیست عنوان برتر در جشنواره‌ها کسب کرده است. به باور او، روش تدریس کاربردی و مطلوب با هدف کیفیت بخشی به مدارس چند پایه، روشی است که نخست جامعیت اجرایی در هر جای کشور پهناور ایران از دبستان‌های روستایی و عشایری دوزبانه‌های عرب زبان جنوب تا کرد زبان‌ها و آذری زبان‌های غرب و شمال غرب و کرمانجی‌ها و گیلکی زبان‌های شمال و شرق کشور را داشته باشد. دوم اینکه، با امکانات موجود در مدارس روستایی کشورمان مطابق باشد. ویژگی دیگر آن واقعی بودن تدریس است. او در پژوهشی متوجه شده که عده‌ای از معلمان ابتدایی چند پایه، نسبت به غلبه بر مشکلات مدیریت زمان تدریس کلاس‌های چند پایه، دچار «درماندگی آموخته شده» هستند. بنابراین، دست به طراحی درسی زده است که ملاحظه می‌کنید.

این طرح آموزشی از طریق تدریس محوری - گروهی و با انتخاب پیمان‌های موضوع تدریس هر کدام از پایه‌ها که بیشترین اشتراک تلفیق بیرونی و طولی با پایه‌ی بالاتر را داشته باشد صورت می‌گیرد. مثلاً درس‌های انشا، هنر و تربیت‌بدنی برای این منظور مناسب هستند. در خصوص زمان اختصاصی محور و خودآموز، اولویت با مفهوم مشکل و سنگین است. آموزگار باید تا حد امکان کلاس را فعالیت محور کند و در خلال فعالیت و دست‌ورزی پایه‌های محور، به دیگر پایه‌های خودآموز هم سرکشی کند تا منفعل نباشند. مشاهده شده است که روش‌های تدریس انتقالی یا سمعی بصری در بیشتر کلاس‌های چند پایه باعث بی‌نظمی فکری و اختلال حواس پایه‌های فرعی می‌شود. لذا در کاربرد رسانه برای کلاس‌های چند پایه، باید احتیاط لازم را به کار گرفت. هدف واحد طرح برای کل پایه‌ها براساس «تفکرمداری به جای حافظه‌پروری» و «استفاده از شرکای آموزشی» است.

نام درس: ریاضی اول و علوم پنجم محور اصلی و درس: علوم دوم، انشای ششم خودآموز - محور فرعی

اهداف تحلیلی ریاضی پایه‌ی اول (صفحات ۶۹ تا ۷۰):

در فرایند تدریس این درس، دانش‌آموزان پایه‌ی اول:

۱. با عدد ۷ آشنا می‌شوند.
۲. در انجام تمرینات درس کوشش می‌کنند.
۳. خواندن و نوشتن عدد ۷ را یاد می‌گیرند.
۴. به ارزش مکانی عدد ۷ در هنگام نوشتن شماره‌های ۰ تا ۷ پی می‌برند.
۵. مفهوم بسته‌های هفت‌تایی را درک می‌کنند.

اهداف کلی پایه‌های خودآموخت (علوم دوم و انشای ششم)

۱. آشنایی دانش‌آموزان پایه‌ی دوم با دانه‌های گیاهان
۲. تقویت مهارت زبان نوشتاری و تفکر در نویسندگی در دانش‌آموزان پایه‌ی ششم

اهداف تحلیلی علوم دوم و انشای ششم

در فرایند تدریس این درس:

الف) دانش‌آموزان پایه‌ی دوم:

۱. انواع دانه‌های گیاهان را می‌شناسند.
۲. با فایده‌ی دانه‌های گیاهان در زندگی انسان آشنا می‌شوند.
۳. به عظمت خدا در خصوص آفرینش دانه‌های گیاهان پی می‌برند.
۴. به حفظ و پرورش گیاهان علاقه‌مند می‌شوند.

ب) دانش‌آموزان پایه‌ی ششم:

۱. به رابطه‌ی مهم خوب نگاه کردن و نوشتن پی می‌برند.
۲. آشنانویسی را یاد می‌گیرند.
۳. با زیر موضوع نویسی آشنا می‌شوند.

اهداف عملکردی - اجرایی (صفحات ۶۹ تا ۷۰) ریاضی پایه‌ی اول

دانش‌آموز کلاس اول ابتدایی در پایان این درس باید بتواند:

۱. از روی عدد ۷ حداقل یک سطر روی تخته بنویسد.
۲. با استفاده از صفحه‌ی ۶۹ کتاب، حداقل سه دسته از شکل‌ها را بشمارد و عدد مربوط به آن‌ها را در خانه‌ی خالی هر کدام بنویسد.
۳. دور شکل عدد ۷، در بین دست کم سه مورد از اعداد دیگر، خط بکشد.
۴. با راهنمایی معلم ۸۰ درصد تمرینات صفحه‌ی ۷۰ کتاب را به درستی انجام دهد.
۵. بدون کمک دیگران، تمرین اول صفحه‌ی ۷۰ کتاب را در مدت پنج دقیقه کامل کند.
۶. حداقل یک بار برای انجام تمرینات درس روی تخته‌ی کلاس داوطلب شود.
۷. در دفتر مشق، حداقل دو سطر از روی شکل عددی ۷ به صورت عادی و روان بنویسد.

اهداف عملکردی و اجرایی پایه‌های دوم و ششم

الف) دانش‌آموزان پایه‌ی دوم:

۱. دانه‌های گیاهان را با هم مقایسه کنند.
۲. حداقل دو ویژگی برای هر کدام از دانه‌ها نسبت به بقیه بیان کنند.
۳. دانه‌های خوراکی را نام ببرند.
۴. در مورد رابطه‌ی دانه‌های گیاهان با سلامتی جسمی انسان گفت‌وگو کنند.

ب) دانش‌آموزان پایه‌ی ششم:

- هشت سطر انشا در مورد حفظ سلامتی و بهداشت بنویسند و آن را بخوانند.

اهداف کلی علوم پایه‌ی پنجم

۱. آشنایی دانش‌آموزان با راه‌های دفاع بدن در مقابل میکروب‌ها

اهداف تحلیلی علوم پایه‌ی پنجم

در فرایند تدریس این درس، دانش‌آموزان:

۱. معنای سلامتی بدن را می‌فهمند.
۲. از چگونگی مراحل به‌وجود آمدن بیماری آگاه شوند.
۳. راه‌های دفاع بدن در مقابل بیماری‌ها را می‌شناسند.
۴. در حفظ و نگهداری پوست خود کوشا می‌شوند.

محورهای تلفیقی موضوعی درس ریاضی پایه‌ی اول

۱. ریاضی و علوم (خوراکی‌ها مانند خوردن آب نبات) (دسته‌هایی از تصاویر حیوانات و گل‌ها و گیاهان)
۲. ریاضی و هدیه‌ها (شمارش انگشتان دست و اعضای بدن و تصاویر دیگر آفریده‌های خدا)
۳. ریاضی و بنویسیم (تمرینات صفحه‌ی ۶۹-۷۰)
۴. ریاضی و هنر (شناخت رنگ‌ها و شمارش تصاویر)

اهداف عملکردی - اجرایی علوم پایه‌ی پنجم

۱. با توجه به کتاب، حداقل دو مورد از راه‌های دفاع بدن و اهمیت آن‌ها در زندگی‌شان را بیان کنند.
۲. موارد انتقال بیماری را در مدت دو دقیقه فهرست کنند.
۳. حداقل دو نوع ماده‌ی ضدعفونی کننده را که دیده‌اند، نام ببرند.
۴. به حفظ و نگهداری سلامتی جسمی و خودایمنی علاقه نشان دهند.

محورهای تلفیقی موضوعی درس علوم پایه‌ی پنجم

۱. علوم و مطالعات (حس همکاری در گروه)
۲. علوم و هنر (نمایش خلاق)

۳. علوم و بخوانیم و بنویسیم (خواندن متن درس و نوشتن یافته‌های خود)
۴. علوم و تربیت‌بدنی (چگونگی نشستن و ایستادن در حال درس خواندن و انجام آزمایش)

فعالیت‌های قبل از شروع درس

سلام و احوال‌پرسی؛ حضور و غیاب؛ بررسی تکالیف؛ گروه‌بندی؛ ارزشیابی از درس گذشته؛ رفتار ورودی و ارزشیابی تشخیصی.

فعالیت‌های ضمن تدریس

ایجاد انگیزه در پایه‌ی اول

آموزگار تعدادی آب نیات با رنگ‌های متنوع داخل بشقابی می‌ریزد و از بچه‌ها می‌خواهد چشم‌های خود را ببندند و به اندازه‌ی عدد ۶ که آن را در کتاب ریاضی خوانده‌اند و یاد گرفته‌اند، شکلات را بردارند. چون بچه‌ها از خوردن آب نیات لذت می‌برند، ایجاد انگیزه می‌شود.

ایجاد انگیزه در دیگر پایه‌ها

با توجه به اینکه موضوع درس پایه‌ی ششم (انسان‌پرسی) با موضوع راه‌های حفظ سلامت بدن مرتبط است، با جنس ایجاد انگیزه درهم تنیده است. در پایه‌ی دوم نیز از طریق کیسه‌ی پلاستیکی که پر از دانه‌ی گیاهان است انگیزه ایجاد می‌شود.

تدریس جدید (فعالیت‌های آموزگار و دانش‌آموزان)

فعالیت معلم بعد از ایجاد انگیزه‌ی پایه‌ی اول: معلم تعدادی از قطعه‌های پلاستیکی خانه‌سازی و لوبیاها را در اختیار دانش‌آموزان پایه‌ی اول قرار می‌دهد تا به‌وسیله‌ی آن‌ها دسته‌هایی از اعداد یک تا

هفت درست کنند (مرحله‌ی دست‌ورزی). و بعد با استفاده از نقاشی و تصاویر مرحله‌ی تصویری را آموزش می‌دهد و در مرحله‌ی مجرد (کلامی) دانش‌آموزان را هدایت می‌کند تا به شمارش اشیاء و چیزهای داخل کلاس و اعضای بدن خود و همچنین برداشتن تعداد ۷ عدد دیگر آب‌نبات، اقدام کنند. سپس به بچه‌ها کمک می‌کند تمرینات مربوط به کتاب‌ها را انجام دهند.

فعالیت دانش‌آموز پایه‌ی اول: دانش‌آموزان با دسته‌بندی کردن پلاستیک‌ها و دیگر اشیاء به بسته‌های پنج‌تایی، شش‌تایی و هفت‌تایی و همچنین نوشتن از روی عدد ۷ در داخل خانه‌های مربوط به صفحات درج شده‌ی کتاب و دیگر تمرینات کتاب، فعالیت می‌کنند و سپس اشیاء اطراف خود را تا شماره‌ی ۷ با همدیگر شمارش می‌کنند. سپس تمرین صفحه‌ی ۶۹ و ۷۰ را کامل می‌کنند و فعالیت‌های معلم را روی ورقه‌ای که قبلاً طراحی شده است، به‌عنوان فعالیت تکمیلی، انجام می‌دهند.

فعالیت آموزگار مربوط به پایه‌ی پنجم: معلم روی تخته این جمله را می‌نویسد: آیا مرا می‌شناسید؟ من میکروب هستم. ماده‌ی بتادین و آمپول بدون سوزن (رعایت خودایمنی) و قرص‌ها را به دانش‌آموزان نشان می‌دهد و از آن‌ها می‌خواهد در مورد رابطه‌ی تصاویر و این داروها و میکروب‌ها گفت‌وگو کنند، جدول را کامل کنند، و صفحات کتاب را بخوانند تا بتوانند به سؤالات پایانی جواب بدهند و ارزشیابی پایانی انجام شود.

منابع

۱. تکنولوژی در تدریس. ذوفن، شهناز. انتشارات سمت، چاپ ۱۳۸۹.
۲. کلیات و فنون تدریس. سیف، علی‌اکبر. انتشارات دفتر برنامه‌ریزی و کتب درسی ایران. ۱۳۸۵.
۳. مدرسه‌ای در یک کلاس. صیادی، سید فرهاد و دیگران. انتشارات توکا. چاپ ۱۳۸۶.
۴. دوره‌ی مدرسی کشوری دروس تازه تألیف هم‌سو با برنامه‌ی درسی ملی. تابستان‌های ۹۰ و ۹۱.

پوشش

ارزشیابی برای یادگیری در کلاس‌های چندپایه

مقصود رزم‌آرا
صلاح محمدپور

مسئولیت افراد برای یادگیری»، «استفاده از سایر دانش‌آموزان به‌عنوان منبع یادگیری» و «استفاده از فعالیت‌های یادگیری با ظرفیت ارزشیابی بالقوه» هستند. برای اینکه چنین راهبردهایی استفاده شوند، آموزگاران به آموزش، هدایت و راهنمایی و نمونه‌آوری (تمثیل مرتبط با اهداف تکوینی ارزشیابی و ارزشیابی معیارمحور و دانش‌آموزمحور) نیاز دارند.

اشاره

کلاس‌های چندپایه به‌طور ویژه‌ای باید به خودشان توجه کنند تا نوعی از ارزشیابی را تقویت کنند. آن ارزشیابی که یادگیری را بیفزاید، به جای آن که صرفاً هدفش انتخاب دانش‌آموزان برای ارتقا به پایه‌ی بالاتر باشد راهبردهایی که ارزشیابی برای یادگیری در کلاس‌های چندپایه را تشویق می‌کنند در بردارنده‌ی «تسهیل

نقش ارزشیابی برای یادگیری در چارچوب ارزشیابی برای ارتقا

فرض این است که همه‌ی ارزشیابی‌ها به‌صورت غیرمستقیم، حداقل به‌عنوان یک عامل محرک، از یادگیری دانش‌آموزان حمایت می‌کنند، اما همیشه بر یادگیری افراد تأکید نمی‌شود و در واقع ممکن است آسیب هم بزنند. ظرفیت ارزشیابی در بهبود یاددهی و یادگیری، اخیراً به‌طور ویژه‌ای در بریتانیا، ایالات متحده و استرالیا مورد بحث واقع شده است. «ارزشیابی برای یادگیری» اصطلاحی برای ارزشیابی است که هدف اولیه‌اش بهبود یادگیری است تا تأیید و انتخاب دانش‌آموزان یا پاسخگو ساختن مدارس. پیشنهاد مقاله این است که محیط یا کلاس چندپایه به مدلی از ارزشیابی توجه کند که قصد دارد یادگیری را بیفزاید و دیگر به‌صورت مستقیم دانش‌آموزان را تحت پوشش برنامه‌ی درسی قرار ندهد. در کلاس چند پایه، بیش از یک پایه (دو، سه، چهار، پنج یا حتی بیشتر) وجود دارد، در حالی که این کلاس تنها یک معلم دارد. ارزشیابی برای یادگیری معلمان را تشویق می‌کند تفاوت‌های فردی در یادگیری را شناسایی کنند. در این صورت، آموزگار به خود یادگیری توجه می‌کند و ممکن است راهبردهای یادگیری به طرز مناسب‌تری افزایش یابند.

راهبردهایی برای ترغیب ارزشیابی برای یادگیری در کلاس‌های چندپایه

۱. تسهیل مسئولیت فردی برای یادگیری

موقعی که دانش‌آموزان مسئولیت یادگیری را خودشان برعهده می‌گیرند، به‌خاطر آگاه شدن آن‌ها از معیارهای ارزشیابی، ممکن است یادگیری افزایش یابد. وقتی دانش‌آموز در کشف

فرایند یاددهی-یادگیری فعال است و برای رسیدن به نتایج و پیامدهای یادگیری می‌کوشد، موقعیت بسیار مناسبی برای تسهیل‌سازی مسئولیت فردی او فراهم می‌شود. البته در این زمینه باید به تدریج و با در نظر گرفتن تفاوت‌های فردی اقدامات لازم را انجام داد. مسئولیت فردی برای یادگیری ممکن است به وسیله‌ی معلمان (از طریق ارزشیابی‌های مستمر از پیشرفت دانش‌آموزان با شیوه‌های متفاوت) به کار گرفته شود. آن‌ها ممکن است از ثبت موفقیت که معلمان و دانش‌آموز توضیحاتی از موفقیت‌های مستمرشان را فراهم می‌آورند، از پوشه‌های کار که دانش‌آموزان و معلم بهترین‌ها را جمع‌آوری می‌کنند، یا از ارائه‌های دانش‌آموزان که ممکن است شفاهی یا نمایشی به دیگران باشند (به هر شیوه‌ای که آن‌ها انتخاب کنند)، استفاده کنند. در حالی که هدف از این ارزشیابی‌ها کامل‌کننده است، همه‌ی این‌ها دانش‌آموزان را تشویق می‌کنند اهداف خاص یادگیری و همچنین معیارهای خاص موفقیت را شناسایی کنند و مسئولیتی بپذیرند. بنابراین، افزایش یادگیری، همچنین فراهم آوردن اطلاعات تکمیلی، هدف آن‌هاست. در محوری پیوسته‌تر، دانش‌آموزان می‌توانند مهارت‌های خودتنظیمی دائمی را بیاموزند.

شواهد زیادی موجود است مبنی بر اینکه مدارس چندپایه‌ی روستایی تمایل دارند همگانی‌تر باشند و - نسبت به برخی از مدارس شهری- سلسله مراتب کمتری داشته باشند.

۲. استفاده از سایر دانش‌آموزان به‌عنوان منبع ارزشیابی

سایر دانش‌آموزان کلاس می‌توانند منبع ارزشیابی و همچنین منبع یادگیری باشند. آموزگار می‌تواند هر دانش‌آموز را تعلیم دهد تا به مشاهده‌ی موشکافانه‌ی کارهای سایر دانش‌آموزان بپردازد و خود از نتیجه‌ی قضاوت‌های او استفاده کند.

معلم می‌تواند در کلاس نوعی فرهنگ بازخورد دائمی، از دانش‌آموز به معلم، از معلم به دانش‌آموز، از دانش‌آموز به دانش‌آموز دیگر یا از دانش‌آموز به خودش، ایجاد کند.

۳. استفاده از فعالیت‌های یادگیری با ظرفیت ارزشیابی

پیشنهادی بسیار ویژه درباره‌ی ارزشیابی در کلاس‌های چندپایه این است که معلم یا مقامات محلی فعالیت‌های ساده و آزادی تدوین کنند که هر دوی آن‌ها هم فعالیت یادگیری و هم فعالیت ارزشیابی باشند.

اگر فعالیت، یک فعالیت یادگیری مفید همراه نوعی ارزشیابی باشد، معلم می‌تواند روی ارزشیابی فقط چند دانش‌آموز تمرکز کند، بدون اینکه از به هدر رفتن وقت دیگر دانش‌آموزان بترسد.

منابع

1. www.elsevier.com/locate/ijedudev.
2. Eleanore Haregreaves. Assessment for learning in the multi-grade classroom. international journal of Educational Development, vol21.

پاهای سرد دل‌های گرم

جبار زاهدی

کارشناس آموزش ابتدایی، سنندج

اکنون که این مطلب را می‌نگارم، اسفند ۹۳ است. من ۱۲ سال پیش، در اولین سال خدمتم، در یکی از روستاهای استان کردستان مشغول تدریس بودم. دانش‌آموزان هر روز مسیر روستای بالا را طی می‌کردند تا به مدرسه برسند. در ایام زمستان چون برف زیادی می‌بارید و دانش‌آموزان مجبور بودند پای پیاده مسیر روستا را طی کنند، پاهایشان خیس می‌شد و وقتی به مدرسه می‌رسیدند، سردشان بود. من نیز هر روز صبح، چون مدرسه نیروی خدماتی نداشت، خودم بخاری را روشن می‌کردم تا مدرسه هنگام ورود دانش‌آموزان گرم باشد. روزی به فکر افتادم چون برخی از دانش‌آموزان با پای خیس تا آخر زنگ کلاس در مدرسه می‌مانند، چند جفت دم‌پایی و چند جفت جوراب بخرم و در مدرسه بگذارم تا دانش‌آموزانی که پایشان خیس می‌شود دم‌پایی و جوراب خشک بپوشند و کفش‌ها و جوراب‌های خیسشان کنار بخاری کم‌کم خشک شود.

اکنون سال‌ها از این ماجرا گذشته است. چند روز پیش وقتی از خیابان می‌گذشتم، چون هوا سرد بود، وارد مغازه‌ی لبوفروشی شدم. جوان خوش قیافه و بلندبالایی وقتی سفارش را آورد، سلام کرد و به اسم مرا مخاطب قرار داد. بعد خودش را معرفی کرد. او یکی از همان دانش‌آموزان روستای بالایی بود. بعد از سلام و احوال‌پرسی کنارم نشست و با هم به مرور خاطرات پرداختیم. بعد از صرف لُبُو، وقتی برای پرداختن پول، دست در جیبم کردم، او کلی تعارف کرد. من به شوخی به او گفتم می‌خواهی دو نمره از انضباط کم کنم؟ اما او گفت، آقای معلم، شما روزهای زیادی نه تنها پاهای ما را، بلکه خود ما را به زندگی و تحصیل دلگرم می‌کردید. امروز من چطور نتوانم این‌گونه جبران کنم؟ اندکی تأمل کردم و با خود گفتم: «امروز چند جفت جوراب برای شاگردانم تهیه کرده‌ام؟ چند نفر از آموزگاران پاهای خیس بچه‌ها را در کفش‌های پاره می‌بینند؟ چند نفر از معلمان بخاری نفتی مدارس را روشن می‌کنند و منتظر بچه می‌مانند؟ آیا طنابی برای آویزان کردن جوراب‌های خیس در دفتر مدارس آویزان است؟!»

«معلم یک عمراثر می‌گذارد، او هرگز نمی‌داند تا کجا تأثیر گذاشته است»

هنری آدامز

آزمون‌های عملکردی

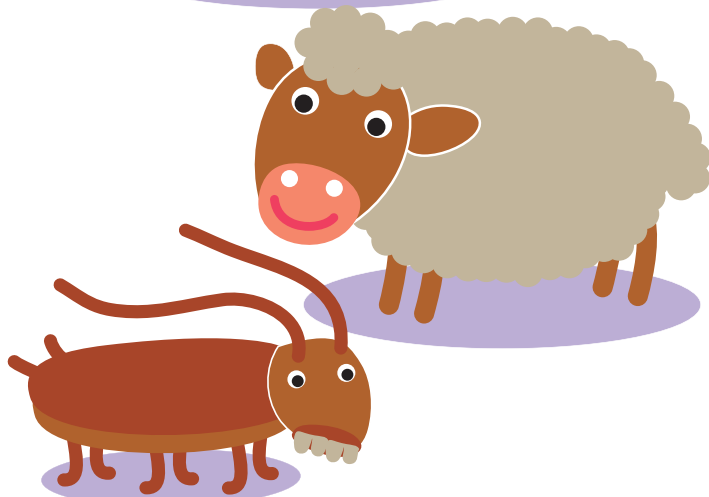
هدی هدایتی

نمونه‌های آزمون نمونه‌ی کار

پایه اول

(الف) درس علوم:

۶ دانش‌آموزان با همکاری هم تصاویر را در جای مناسب خود می‌چسبانند. آموزگار در این مرحله دخالتی ندارد. پس از توضیحات معلم، گروه کار خود را آغاز می‌کنند و پس از اتمام وقت، کار را به معلم تحویل می‌دهند و آموزگار آن‌ها را ارزشیابی می‌کند و نتیجه را به دانش‌آموزان اطلاع می‌دهد.

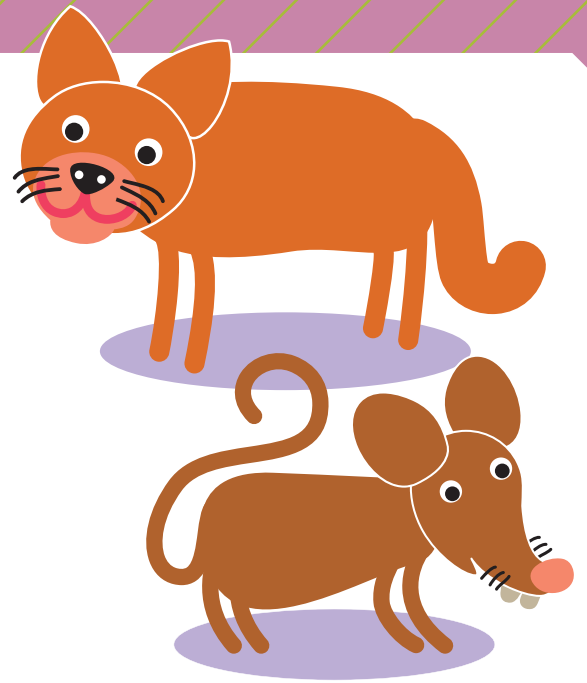
اشاره

در شماره‌های قبل، آزمون‌های عملکردی را تعریف و دسته‌بندی کردیم. آزمون‌های عملکردی انواعی از آزمون‌ها هستند که عملکرد دانش‌آموزان را به‌طور مستقیم و در تکالیف زندگی واقعی می‌سنجند. همچنین، سه نوع آزمون عملکردی «کتبی، شناسایی و انجام عملکرد در موقعیت‌های شبیه‌سازی شده» را بررسی کردیم. از آزمون کتبی در سنجش مهارت‌ها با فعالیت‌های واسطه‌ای استفاده می‌شود. در آزمون شناسایی، فراگیرنده از طریق شناسایی عیب و اشکال وسیله، توانایی و مهارت عملی خود را آشکار می‌سازد. در آزمون شبیه‌سازی یا انجام عملکرد در موقعیت‌های شبیه‌سازی شده، از یادگیرنده خواسته می‌شود در موقعیت شبیه‌سازی شده یا مصنوعی، همان اعمالی را انجام دهد که در موقعیت‌های واقعی ضروری هستند. در این شماره، آزمون نمونه‌ی کار را تعریف می‌کنیم و مثال‌هایی از آن برای دانش‌آموزان دوره‌ی دبستان می‌آوریم.

آزمون نمونه‌ی کار

شبیه‌ترین روش به موقعیت واقعی در زندگی طبیعی افراد، روش نمونه‌ی کار است. برای مثال، برخلاف روش شبیه‌سازی رانندگی که در یک اتومبیل غیرواقعی صورت می‌گیرد و هدف شناسایی اجزای داخلی اتاق خودرو و هماهنگی بدن با وسایل است، در روش نمونه‌ی کار، فرد مسیری را واقعاً رانندگی می‌کند و دانش و مهارت خود را در زمینه‌ی رانندگی اتومبیل به‌طور واقعی نشان می‌دهد. تعمیر موتور خراب یک اتومبیل به نحوی که پس از تعمیر، بدون نقص کار کند، انجام سیم‌کشی واقعی برق یک اتاق، ترجمه کردن یک متن واقعی انگلیسی به فارسی (یا برعکس)، مثال‌های این روش هستند.

در کلاس‌های درس، زمانی که از دانش‌آموز می‌خواهیم حاصل فعالیت عملی خود را ارائه دهد، او را درگیر نوعی آزمون عملکردی نمونه‌کار کرده‌ایم. برای مثال، تهیه‌ی روزنامه‌ی دیواری، ساخت مکعبی با ابعاد متفاوت، تهیه‌ی کلاژ با وسایل در اختیار، ساخت ماده‌ی شیمیایی جدید، و گردآوری مجموعه‌ای از سنگ‌ها و برگ‌ها، نمونه‌هایی از آزمون نمونه‌ی کار هستند.

ب) تلفیقی درس‌های هنر و علوم:
 ه) هنرمند کوچولو، چهار مرحله‌ی رشد میوه را در یک جدول چهارخانه نقاشی کن.

پایه سوم

درس علوم:

ه) آیا در آب، هوا وجود دارد؟ برای فهمیدن جواب این سؤال، فعالیت زیر را انجام بده و نتایج آن را بنویس.
 وسایل: یک ظرف شفاف و تمیز مانند لیوان، مقداری آب
 لیوان را تا نیمه از آب پر کن. یکی دو ساعت آن را بی حرکت بگذار. سپس دیواره‌ی داخلی آن را مشاهده کن.

پایه چهارم

درس ریاضی:

ه) کاغذ، چسب مایع، چوب کبریت
 فعالیت: فرزند گلم با استفاده از وسایلی که در اختیار داری، زاویه‌های راست، باز و تند درست کن و نام هر کدام را زیر آن بنویس.

پایه پنجم

درس علوم:

ه) وسایل مورد نیاز: کاغذ، پنبه، لیوان، آب‌لیمو، اتو، برگه‌ی مخصوص دانش‌آموز
 فعالیت: با استفاده از وسایلی که در اختیار داری، با همکاری گروه (پنج نفره) مراحل زیر را انجام بدهید:
 ۱. مقداری آب‌لیمو در لیوان بریزید.
 ۲. یک تکه پنبه بردارید و آن را به آب‌لیمو آغشته کنید.
 ۳. پنبه را روی کاغذ حرکت دهید و سعی کنید یک کلمه بنویسید.
 ۴. اتو را گرم کنید و روی کاغذ بکشید.
 ۵. به سؤالات زیر پاسخ دهید:
 الف) آیا کلمه‌ی مورد نظر شما در مرحله‌ی ۳ دیده می‌شود؟
 ب) پس از انجام مرحله‌ی ۴ چه مشاهده‌ای کردید؟
 ج) به نظر شما، تغییری که مشاهده کردید فیزیکی است یا شیمیایی؟

پایه ششم

تلفیقی درس‌های علوم و ریاضی:

ه) دانش‌آموزان عزیز، لطفاً فعالیت زیر را در مدت ۴۵ دقیقه اجرا کنید.
 الف) وسایل لازم: مقوا، چسب، آجر، تعدادی تخته‌ی مکعبی شکل یا وزنه
 ب) یک پل به دلخواه بسازید.
 ج) مقاومت پل را در گروه بررسی کنید.
 ه) گزارش کار را در کلاس ارائه دهید.

جانورانی که برای ما مفید هستند	جانورانی که برای ما مشکلاتی به وجود می‌آورند

ب) درس ریاضی:
 ه) با شکل‌های مربع، دایره و مثلث، یک آدم، یک درخت و یک خانه نقاشی کن.

پایه دوم

الف) درس بنویسیم:

ه) برای تصویر زیر داستانی با چند جمله‌ی کوتاه و ساده بنویس.

مدارس سبز و مدارس طبیعت رویکردی نوبه آموزش

صفورا زواران حسینی

کارشناس آموزش انجمن یوزپلنگ ایرانی

انجام داده‌اند. برخی مدارس ساعت‌های ثابت برای آموزش محیط زیست در برنامه‌ی درسی خود در نظر گرفته‌اند، برخی دانش‌آموزان خود را تشویق به انجام پروژه‌های محیط زیستی کرده و در مسابقات بین‌المللی شرکت کرده‌اند، برخی با گروه‌های غیردولتی زیست‌محیطی همکاری کرده و برنامه‌های آموزشی با موضوع محیط زیست برای دانش‌آموزان خود اجرا کرده‌اند و موارد دیگری از همین دست. سازمان حفاظت از محیط زیست نیز با امضای تفاهم‌نامه‌ای با وزارت آموزش و پرورش، طرحی را به نام مدارس جم (مدارس جامع محیط زیستی) آغاز کرده است. در این طرح، مدارس منتخب در ۳۱ استان ایران برنامه‌هایی را برای آموزش محیط زیست به نوجوانان اختصاص خواهند داد و به فراگیری علوم و فنون زیست‌محیطی با رویکردی خاص خواهند پرداخت. همچنین، در این طرح پیش‌بینی شده است، به‌ویژه در دوره‌ی ابتدایی، بازدیدهای هفتگی ثابت از محیط‌های طبیعی در نظر گرفته شود. طی این طرح ۸۰۰۰ نفر به‌عنوان معلمان مروج محیط زیست آموزش داده می‌شوند.^۲

مدرسه‌ی طبیعت چیست؟

مدرسه‌ی طبیعت اصطلاحاً نوعی فعالیت آموزشی با رویکرد طبیعت‌گرا برای کودکان و نوجوانان است که در آن با روش تسهیلگری و کاملاً غیرمستقیم، کودک را در معرض لمس طبیعت (بدون هر گونه جهت‌دهی خاص و اهداف از پیش تعیین شده) قرار می‌دهد تا ذهن او براساس جزئیات موجود در طبیعت شکل گیرد و آماده‌ی زندگی با مهارت‌های طبیعی شود.

مدارس طبیعت عموماً بر ایده‌ی زیست‌گرایی (بیوفیلیا) تکیه دارند که می‌گوید انسان برای نزدیکی و ارتباط با طبیعت گرایش و نیاز اساسی و ارثی دارد. به‌همین خاطر، در بستر طبیعت بهتر از هر مکان دیگری می‌توان به آموزش و رشد کودکان کمک کرد.

ارتباط بی‌واسطه با طبیعت یا ارتباط نمادین؟

امروزه با پیشرفت ابزارهای سمعی و بصری و شبکه‌های ارتباطی، اطلاعات بیشتری درباره‌ی طبیعت و دنیای اطراف در اختیار کودکان قرار می‌گیرد. اما آیا فیلم و تصویر طبیعت همان کارکردی را دارد که تجربه و لمس طبیعت، بدون واسطه و از نزدیک، دارد؟

اشاره

در جهان امروز، بحث کاهش ارتباط کودکان و طبیعت و نتایج روان‌شناختی و رشدی آن، بحث داغی است. سؤال این است که ما چگونه می‌توانیم در آینده شهروندانی مسئول و حافظ محیط زیست داشته باشیم، اگر از کودکی فرزندانمان را با محیط زیست و طبیعت و مسائل آن آشنا نکنیم. در این مقاله، به مرور دو تجربه‌ی آموزشی در زمینه‌ی محیط زیست پرداخته‌ایم و در انتها چند پیشنهاد مطرح شده است تا با اجرای آن‌ها بتوانیم در راستای رشد همه‌جانبه و تربیت کودکانی که در آینده زندگی سازگارتری با محیط زیست خود داشته باشند، قدم برداریم.

کلیدواژه‌ها: مدرسه‌ی سبز، مدارس جم، مدرسه‌ی طبیعت

مدارس سبز

مدرسه‌ی سبز مدرسه‌ای است که هم از نظر ساختار معماری و هم از نظر محتوای درسی، سازگار و همگام با محیط زیست است. در این مدارس سعی می‌شود تغذیه‌ی دانش‌آموزان از مواد غذایی ارگانیک^۱ و طبیعی باشد. حتی تا حد ممکن مواد اولیه‌ی غذایی مورد نیاز در باغچه‌های مدرسه و به‌دست دانش‌آموزان کشت شود و از انرژی و آب به درستی استفاده شود. همچنین، فعالیت‌هایی برای کاهش زباله‌ها، تفکیک انواع زباله و ارسال به مراکز بازیافت انجام گیرد. در این مدارس، برنامه‌هایی برای آموزش درباره‌ی مفاهیم مربوط به محیط زیست و طبیعت در نظر گرفته شده است و براساس آن‌ها از دانش‌آموزان خواسته می‌شود دست به کار شوند و مدرسه و حتی محله و محل زندگی خود را سبزتر کنند.^۳

کودکانی که تغییر ایجاد خواهند کرد

ایده‌ی مدارس سبز براساس این باور شکل گرفته است که آینده‌ی ما در گروه سلامت و رفاه کودکان ما و بقای کره‌ی زمینی است که بر آن زندگی می‌کنیم.

مدارس سبز در ایران

در ایران تاکنون مدارس فعالیت‌های پراکنده و متنوعی در این زمینه

— مدرسه‌ای سبزتری بسازیم! همراه دانش‌آموزانتان سعی کنید مشکلات محیط‌زیستی مدرسه‌تان را شناسایی کنید؛ مشکلاتی مانند چکه کردن شیر آب، هدر رفت انرژی گرمایی از درز پنجره‌ها، روشن ماندن چراغ‌ها بعد از ترک کلاس‌ها، دور ریخته شدن کاغذ به همراه زباله‌های دیگر و... سپس به همراه آنان پروژه‌هایی برای اصلاح مشکلات طراحی کنید. چنین پروژه‌هایی، اگر از ابتدا تا انتها توسط دانش‌آموزان طراحی و اجرا شوند، فرصت خوبی برای یادگیری چگونگی شناخت مسئله و حل مسئله هستند.

— به جانوران همسایه‌مان اهمیت بدهیم! فضای را برای ریختن غذا برای پرندگان یا جانوران دیگری که در محیط مدرسه رفت و آمد می‌کنند در نظر بگیرید. علاوه بر این، می‌توانید زمان‌هایی را برای مشاهده این جانوران و رفتار و حرکات آن‌ها در نظر بگیرید تا علاوه بر تقویت مشاهده، دانش‌آموزان جانوران اطراف خود را بهتر بشناسند.

برای مطالعه‌ی بیشتر

📖 کتاب کودک و طبیعت (درس‌نامه‌ی مدرسه‌ی طبیعت). پژوهش‌های روانی، اجتماعی فرهنگی و تکاملی. ویراسته‌ی پیتراکان و استفن کلرت. ترجمه‌ی عبدالحسین وهابزاده و آرش حسینیان. انتشارات جهاد دانشگاهی مشهد. ۱۳۹۲.

🌐 شبکه‌ی بین‌المللی مدارس سبز (Eco Schools)
www.eco-schools.org

🌐 مجموعه پروژه‌های اجرا شده در مدارس سبز کانادا
www.greenschools.ca

🌐 مدرسه‌ی سبز بالی
www.greenschool.org

🌐 مدرسه‌ی طبیعت کاوی کُنج در مشهد
www.kavikonj.com

پی‌نوشت

۱. محصولات ارگانیک در تمام مراحل رشد با سیستم طبیعی، در خاکی که از چند سال پیش هیچ‌گونه سموم دفع آفات گیاهی در آن استفاده نشده و فقط با مواد طبیعی تقویت و رشد می‌کنند.

2. greenschools.net
3. isna.ir

در تجربه‌ی جانشین یا نمادین طبیعت، دیگر تجربه‌ی طبیعت به شکل فیزیکی و واقعی رخ نمی‌دهد. در دنیای امروز، معمولاً این نوع تجربه از طریق فناوری‌های ارتباطی مانند تلویزیون، فیلم یا رایانه و یا رسانه‌های مکتوبی مانند کتاب و مجله صورت می‌گیرد.

مدارس طبیعت در ایران

تأسیس مدرسه‌ی طبیعت در ایران تجربه‌ای تازه است. اولین مدرسه‌ی طبیعت ایران به نام «کاوی کُنج» در زمستان ۱۳۹۳ به‌طور رسمی در مشهد افتتاح شد. این مرکز در همین مدت کوتاه چنان قابل توجه بود که علاقه‌مندانی از استان‌ها در تلاش هستند مدارس مشابه در منطقه‌ی خود تأسیس کنند.

چند پیشنهاد

— باغچه بسازیم! در گوشه‌ای از حیاط مدرسه یا پشت دیوار مدرسه به همراه دانش‌آموزانتان یک باغچه بسازید. لازم نیست باغچه‌تان خیلی بزرگ باشد یا امکانات خاصی داشته باشد. باغچه‌ای کوچک که در آن گیاهانی متناسب با اقلیم منطقه‌ی خود بکارید، کمک خواهد کرد کودکان علاوه بر دست‌ورزی و یادگیری کار با ابزارها و شناخت گیاهان، احساس تعلق خاطر و مراقبت از یک موجود زنده‌ی دیگر را تجربه کنند. این حس پایه‌ی رشد عاطفی کودکان است. اگر به هیچ شکل امکان احداث یک باغچه را ندارید، می‌توانید در گلدان یا جعبه گیاه بکارید.

— به گردش برویم! زمانی را برای پیاده‌روی در یک مکان طبیعی اختصاص دهید؛ مثلاً یک پارک شهری یا باغ یا مرتعی در روستا. از دانش‌آموزانتان بخواهید به تنه‌ی درختان دست بکشند، برگ‌ها را از نزدیک ببینند و دنیال حشرات بگردند. چنین گردش‌هایی علاوه بر کمک به رشد حرکتی کودکان، به تقویت مشاهده‌ی آن‌ها نیز کمک خواهد کرد.

گوش و زبان‌ت را به کار بینداز

گفت‌وشنود کلاسی، ابزاری برای انسان‌سازی

ملیحه راجی

قسمت دوم و پایانی

کار ناتمام نیست. وقتی آموزگاری برای تسهیل و تداوم فرایند گفت‌وگو پرسشی مطرح می‌کند، ممکن است بلافاصله پاسخی از دانش‌آموزان دریافت نکند. در این صورت، بهتر است زمان کافی برای پاسخ در اختیار آنان بگذارد.

۴. ارج نهادن به آرای دانش‌آموزان

آموزگار در تشویق دانش‌آموزان به ابراز عقاید و نظراتشان نقش بسیار مهمی ایفا می‌کند. به اعتقاد راجرز (۱۹۶۱)، بزرگ‌ترین مانعی که بر سر راه یک کلاس درس گفت و شنودانه‌ی خلاق و سازنده وجود دارد، تمایل ذاتی آموزگاران به داوری، ارزشیابی و تأیید و تأیید نکردن مشارکت دانش‌آموزان است. به اعتقاد واسرمان (۲۰۰۹)، در گفت‌وگوی دوسویه بین آموزگار و دانش‌آموزان، او نباید از کلماتی مثل «درست» یا «غلط» در تأیید یا رد اظهارات دانش‌آموزان خود استفاده کند. وقتی گفت‌وگوی کلاسی بدین شکل داوری و ارزیابی می‌شود، راه بر هرگونه شکوفایی ایده‌های نو و خلاقانه‌ی دانش‌آموزان بسته می‌شود. آنان از ترس اینکه مورد داوری یا سرزنش قرار گیرند، از مشارکت در گفت‌وگو سر باز می‌زنند. در چنین موقعیتی، حلقه یا کلاس گفت‌وگو، توازن خود را به سود گروهی کوچک که از اعتمادبه‌نفس کافی برخوردارند و در خود یاری گفت و شنود با آموزگار را می‌بینند، از دست می‌دهد. لذا بهتر است آموزگاران برای هدایت بهتر بحث و گفت‌وگو، از کلماتی چون درسته، خوبه، بله می‌دونم، ممکنه در این باره بیشتر بگی، و متشکرم از اینکه نظرات خودت را با ما تقسیم کردی، استفاده کند. مثال زیر،

اشاره

دانش‌آموز موجودی کنجکاو و اندیشه‌ورز است و روش‌های آموزشی آموزگاران برای دانش‌آموز باید متضمن خلاقیت باشد. آموزگار از راه‌های گوناگونی می‌تواند مشارکت دانش‌آموز در کلاس را فراهم سازد. در قسمت اول مقاله به راه‌های گفت‌وگو و مزایای آن پرداختیم. در این شماره به گوش کردن و یادگیری می‌پردازیم.

نیز به نوبت مشمول کانون توجه آموزگار قرار خواهند گرفت.

کلیدواژه‌ها: گوش سپردن، گفت‌وگوی مطلوب، آموزش کلاسی متعادل

۲. وضوح بخشیدن به آنچه منظور دانش‌آموزان است

گاهی برخی از دانش‌آموزان افکار و نظرات قابل توجهی دارند، اما نمی‌توانند آن را به روشنی بیان کنند. البته این مورد خاص کودکان نیست. در چنین موقعیتی، وظیفه‌ی آموزگار آن است که با مخاطب قرار دادن دانش‌آموز با عباراتی مثل: «من متوجه چیزی که گفتی نشدم»، یا «مطمئن نیستم چیزی را که گفتی فهمیده‌ام یا نه، می‌توانی به من کمک کنی؟» و «من سعی می‌کنم دوباره آنچه را گفتی بگویم و تو به من بگو آیا من درست متوجه منظور تو شده‌ام یا نه؟» منظور او را روشن کند.

در مثال‌هایی از این دست، در واقع، آموزگار مسئولیت فهم نکردن خود را بر عهده می‌گیرد. چنین سؤالاتی به هیچ وجه به معنای تنبیه دانش‌آموزان نیست، بلکه منظور تنها این است که به دانش‌آموزان فرصتی دیگر داده شود تا به آموزگار کمک کنند گفته‌هایشان را درک کنند.

۳. زمان دادن به دانش‌آموزان

آموزگار باید زمان کافی در اختیار دانش‌آموزان قرار دهد تا آنان بتوانند افکار خود را بیان کنند. هیچ چیز بدتر از استرس

۱. گوش دادن، توجه کردن، فهمیدن

گوش سپردن آموزگار به دانش‌آموزان، در بدو امر بسیار راحت به نظر می‌رسد. اما در واقع این‌گونه نیست؛ به خاطر موقعیت واقعی کلاس درس، و فشارها و مطالباتی که بر معلم تحمیل می‌شود. در واقع، سه کنش فوق چیزی فراتر از گوش دادن صرف آموزگار به دانش‌آموزان است. این امر مستلزم مشاهده‌ی دقیق رفتارهای غیرکلامی، آهنگ صدا، واژه‌گزینی، تأکیدات و از قلم انداختن‌های دانش‌آموزان است. توجه آموزگار به تمامی این ابعاد آن چیزی است که فریره دریافت یا فهم می‌نامد، که به دست دادن معنایی از کل فرایند گفت‌وگوست. التزام و تعهد آموزگار به موارد فوق باعث می‌شود او اطلاعات لازم را برای واکنشی مناسب که به گفت‌وگوی دوسویه کمک خواهد کرد، به دست آورد. همچنین، فضایی سرشار از احترام و امنیت برای دانش‌آموزان ایجاد می‌کند تا بتوانند آرا و نظرات خود را ابراز دارند. توجه و تعامل آموزگار با دانش‌آموزی خاص، هیچگاه باعث بی‌علاقگی سایر دانش‌آموزان به گفت‌وگو نخواهد شد، بلکه برعکس، آنان را دقیق‌تر خواهد کرد، زیرا می‌دانند خود

یا حتی گاهی ضروری است آموزگار نسبت به گفته‌ها یا نظرات یک دانش‌آموز ارزیابی خود را اعلام کند. گاهی دانش‌آموزان به آموختن حقایق بیشتر، جدول ضرب یا قواعد دستور زبان نیاز دارند. پاره‌ای از اوقات آموزگار نیاز دارد برای اعلام موافقت یا مخالفت خود با نظرات دانش‌آموز، اطلاعاتی را به دست دهد یا برخی از شیوه کارها را تبیین کند. هنر آموزش و تدریس مستلزم آگاهی آموزگار از اهداف آموزشی و راهبردهایی است که هماهنگ با آن اهداف هستند. کلاس گفت‌وگوی سازنده در واقع راهی است برای تقویت و ارتقای عادات هوشمندانه‌ی ذهنی، پرورش تفکر خلاقانه و انتقادی و خوداصلاح‌گری در دانش‌آموزان، و این همه، دستاوردهای بسیار باارزشی برای نظام آموزشی هستند.

منابع

1. Barnes, L., Christensen, C.R., & Hanssen, A. (1994). Teaching and the case method. Boston: Harvard University School of Business.
2. Freire, P. (1970). Pedagogy of Opressed. New York: A Continuum book. The Seabury Press.
3. Lipman, M. (1980). Philosophy in the Classroom. Philadelphia: Temple University Press.
4. Rogers, C. (1961). On Becoming a Person. Boston: Houghton Mifflin.
5. Wassermann, S. (2009). Effective Classroom Discussions, Meeting Students Where They Are, Vol. 67, No. 50.

دلهره‌آور باشد، اما برای آموزگاری که در چنین حیطه‌ای احساس راحتی می‌کند، چنین تجربه‌ای هیجان‌انگیز است. آموزگاری که در جریان گفت‌وگو زیاد صحبت می‌کند، فرصت بسیار کمی را برای تمرین فکری در اختیار دانش‌آموزان می‌گذارد. اما برعکس، اگر آموزگار به جای دادن اطلاعات، گاه‌گاهی عباراتی چون «به من بیشتر بگو» یا «می‌خوام بدونم چطوری آن را فهمیدی؟» یا «شاید تو اطلاعاتی برای دفاع از نظراتت داری» را به کار گیرد، آن‌گاه دانش‌آموزان را به آزمودن اندیشه‌شان فرا می‌خواند.

۶. آموزش کلاس متعادل

پژوهش‌های پارنس، کریستنسن، و هانسن (۱۹۹۴)، حاکی از آن است که آموزگاری که راهبردهای گفته شده را برای کلاس‌های گفت‌وگو به کار می‌گیرند، مشتاقانه در انتظار نتایج کار خود هستند. اما باید خاطر نشان کرد، حتی در صورتی که تمامی شرایط اولیه مثل آموزگار تعلیم دیده، برنامه‌ی درسی و مدرسه‌ای که آماده‌ی اجرای چنین روش‌هایی برای اداره‌ی کلاس درس است، در دست باشد، لزوماً بدان معنا نیست که عناصر اصلی همیشه و در هر ساعت برای آموزگار فراهم باشد.

گاهی لازم است آموزگار در جریان کمک به یک دانش‌آموز، نظرات خود را بیان کند.

نمونه‌ای از گفت‌وگویی مطلوب بین آموزگار و دانش‌آموز است. آموزگار در حالی که عکسی از منظره‌ای زمستانی به دانش‌آموز خود (نسرین) نشان می‌دهد، این‌گونه وارد گفت‌وگو با او می‌شود:

آموزگار: نسرین، نظرت درباره‌ی این عکس چیه؟

نسرین: هوای سرد.

آموزگار: یه کم بیشتر درباره‌ش بگو.

نسرین: خب، یه عالمه برف و یخ اونجا می‌بینم.

آموزگار: خب، پس برف و یخ بهت نشون می‌ده که چقدر اونجا سرده.

نسرین: آره، به خاطر کوه‌های یخی که وجود داره، باید خیلی سرد باشه.

آموزگار: ممنونم نسرین. کسی می‌خواد نظر دیگه‌ای رو اضافه کنه؟

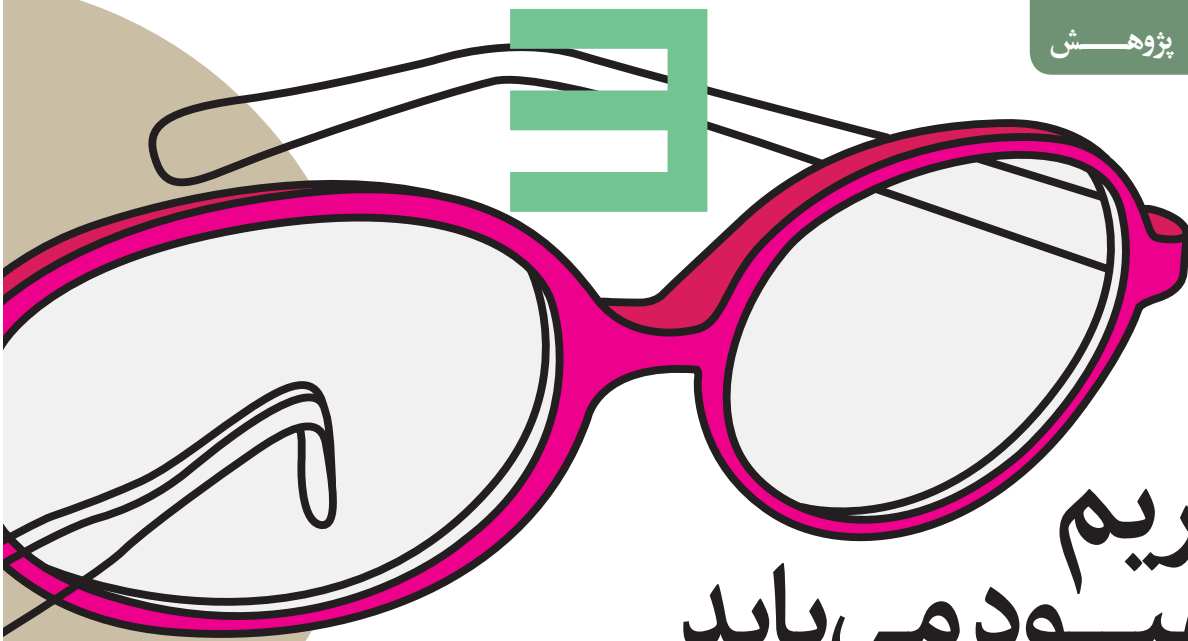
این گفت‌وگوی کوتاه، به خوبی نقش آموزگار را به عنوان تسهیلگری که دانش‌آموز خود را به تفکر هر چه بیشتر در باب مسائل مختلف رهنمون می‌سازد و برای نظرات او احترام قائل است، نشان می‌دهد.

۵. تن در دادن به گفت‌وگوهای

بی‌قطعیت

قطعیت و اطمینان، بخشی از طبیعت انسانی است. ما دوست داریم پس از کلنجار رفتن طولانی با اختلافاتی که بر سر مسئله یا مفهومی وجود دارد، پایانی اطمینان بخش به آن بدهیم و از پاسخ‌های داده شده احساس رضایت داشته باشیم. حتی آموزگاران مجرب نیز از اینکه دانش‌آموزانشان قادرند به برخی از سؤالات پاسخی قطعی دهند، خوشحال می‌شوند. اما پرسش‌هایی نیز وجود دارد که پاسخی قطعی و درست برای آن‌ها نیست. گفت‌وگوی ثمربخش در قلمرویی نامکشوف به پیش می‌رود، جایی که برای مذاقه‌ی هر چه بیشتر مسائل، هر نوع داوری عجولانه‌ای به تعویق می‌افتد تا نظرات نو عرضه و گزینه‌ها و نقطه‌نظرات مختلف سنجیده و بررسی شوند. برای آموزگاری که در این راه نیازموده و مبتدی محسوب می‌شوند، این چشم‌انداز می‌تواند

مریم بهبود می‌یابد

علت افت تحصیلی و بهبود آن از طریق اقدام پژوهی

آرزو نیکنام اجیرلو، اردبیل

س

با اولیای مریم هم فایده‌ای نداشت. این موضوع حس کنجکاوی مرا بیشتر کرد. در جست‌وجوی پاسخ به این پرسش بودم که «چطور می‌شود دانش‌آموزی با سابقه‌ی تحصیلی خوب، در عرض یک‌ماه چنین افت کند!»

با اجازه‌ی معلم مربوطه، سراغ پرونده‌ی تحصیلی مریم رفتم. در کمال تعجب، مریم دانش‌آموزی فوق‌العاده زنگ و رو به پیشرفت بود، ولی در یکی دو ماه اخیر به شدت افت تحصیلی داشت.

در ادامه‌ی حس کنجکاوی‌ام، موضوع را با استاد راهنمایمان در میان گذاشتم. او هم به من پیشنهاد داد در مورد این موضوع اقدام‌پژوهی به عمل آورم تا در نمره‌ی عملی کارورزی‌ام نیز لحاظ شود. این شد که تصمیم گرفتم تلاشم را در شناخت و حل مشکل احتمالی بیشتر کنم. با توجه به اینکه کارورزی هم هفته‌ای یک روز بود، نمی‌توانستم به‌خوبی جوابی برای کنجکاوی خود

م

اضطراب و استرس نداشتم، تصمیم گرفتم در کلاس و کارهای کلاس جدی و مصمم‌تر باشم.

زنگ نقاشی

در یکی از زنگ‌ها بچه‌ها نقاشی داشتند. از آن‌ها درخواست کردم دفترهای نقاشی‌شان را روی میز بگذارند و تصویری با موضوع آزاد بکشند. چند دقیقه‌ای گذشت. در کلاس به راه افتادم تا نمونه کارها را ببینم. بچه‌ها با تشویق‌های من به کارهایشان ادامه می‌دادند تا اینکه به میز مریم رسیدم. نقاشی‌اش اصلاً خوب نبود و خیلی متفاوت‌تر از سایرین بود. بعد از اینکه زنگ مدرسه به صدا درآمد، سراغ معلمشان رفتم و وضعیت تحصیلی او را جویا شدم. به روایت معلمشان، مریم تا یک‌ماه پیش دانش‌آموز خیلی زنگ و باسلیقه‌ای بود، ولی در یکی دو ماه اخیر به شدت افت تحصیلی داشت و حتی ظاهراً طبق گفته‌ی ایشان، مکالمه

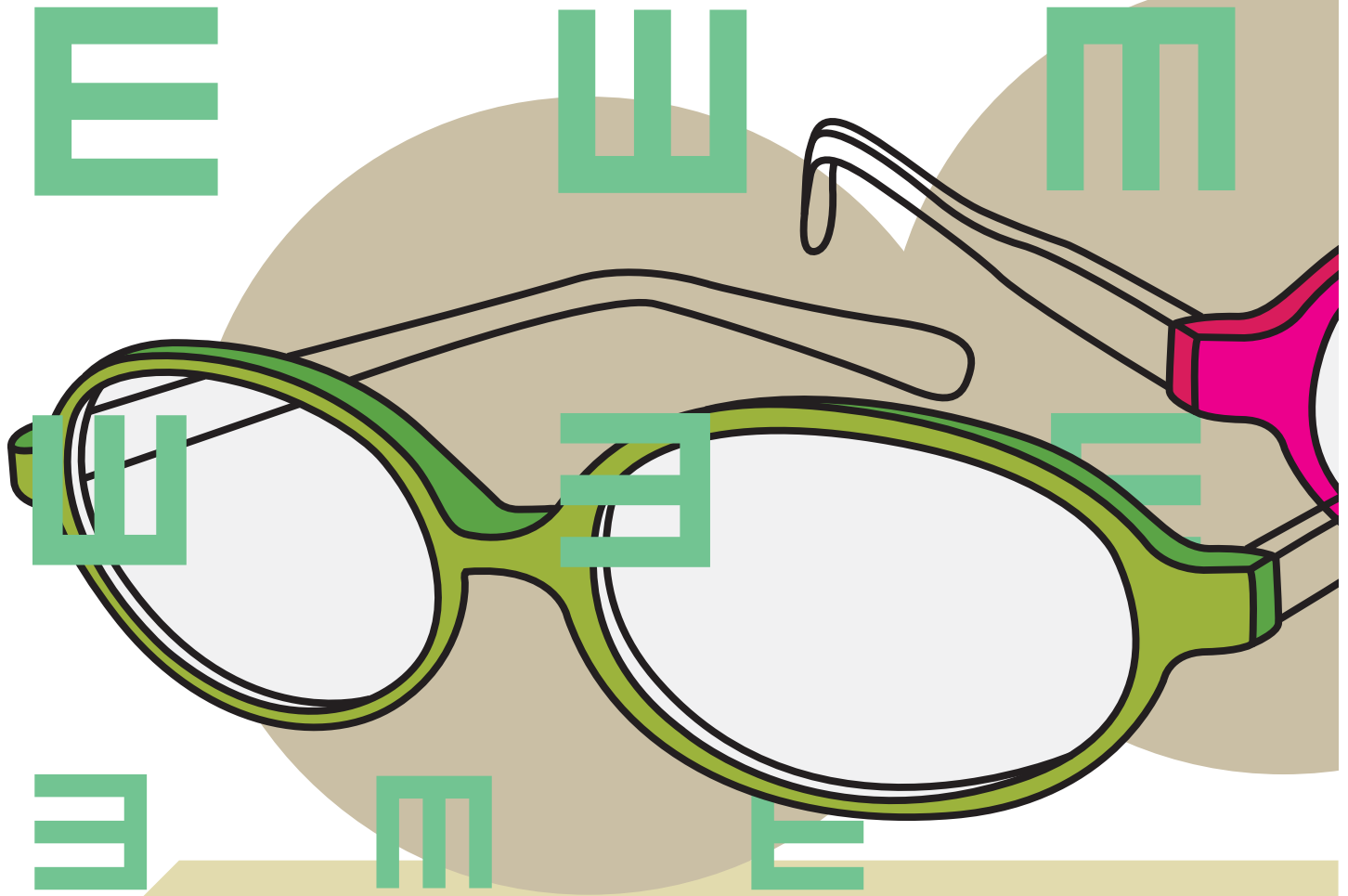
ع

کار عملی

در جلسات متعدد کارورزی که دانشگاه در نظر گرفته بود، هر کدام از دانشجویان رهسپار مدرسه‌ای شدیم که باید کار عملی خود را در آنجا انجام می‌دادیم.

اوایل جلسات کارورزی استرس و اضطراب مانع از انجام درست کارهایی می‌شد که می‌توانستم انجام دهم، ولی در جلسات متعدد و پیوسته، فضای کلاس برایم جذاب و جذاب‌تر می‌شد. همچنین، رفته رفته اعتماد به‌نفسم بیشتر و بیشتر می‌شد و بالاخص معصومیت و شیرین‌کاری‌های دانش‌آموزان رغبت و علاقه‌ام را بیشتر و بیشتر می‌کرد.

استاد راهنما هر کدام از دانشجویان را به کلاس‌هایی راهنمایی کرد که این بار، برخلاف جلسات قبل، باید به تنهایی یک کلاس را اداره می‌کردیم. به این ترتیب، چندین جلسه را با شیرین‌کاری‌ها و البته با ناشی‌کاری‌های خودم به پایان رساندم. طی جلساتی که گذشته بود و دیگر

آوردم. مریم فقط قادر به نشان دادن و تشخیص بزرگ‌ترین شکل بود!

جمع‌بندی من

مطمئن شدم که مریم مشکل بینایی پیدا کرده است. این موضوع را با مدیر و معلم کلاسش در میان گذاشتم. طی مکالماتی که آن‌ها با اولیای دانش‌آموز داشتند، معلوم شد چشم مریم تاری شدید داشته و هیچ‌کس، حتی پدر و مادرش، متوجه نشده بودند. در آخرین جلسه‌ی کارورزی مریم را با قیافه‌ای جدید دیدم. او عینکی شده بود. معلمش می‌گفت در یک هفته وضعیتش خیلی فرق کرده و رو به پیشرفت است.

طبق گفته‌ی پزشک معالج مریم، چشم مریم بر اثر ضربه‌ای که ظاهراً در مسیر مدرسه اتفاق افتاده بود، دچار آسیب شده بود، ولی طی جلساتی بهبود می‌یافت. از اینکه توانسته بودم مشکل مریم را حل کنم، خیلی خوشحال بودم.

نشان نمی‌دهد!

او هم دقیقاً حرف معلم مریم را تکرار کرد و این حس کنجکاو مرا بیشتر و بیشتر کرد.

با توجه به اینکه پرونده‌ی تحصیلی مریم را مطالعه کرده و هیچ‌گونه افت تحصیلی در آن ندیده بودم، تنها راهی که می‌توانست به ذهنم برسد، صحبت با «خود مریم» بود. با صمیمیت فراوانی که با مریم پیدا کرده بودم، از او پرسیدم: چرا با دوستانت بازی نمی‌کنی؟ گفت: آخر من که جایی را نمی‌بینم تا با آن‌ها بازی کنم!

این سخن مریم مرا به حیرت و تعجب انداخت. یعنی می‌شود واقعاً مریم مشکل بینایی داشته باشد و علت افت تحصیلی او به خاطر بینایی‌اش باشد؟ یعنی چشمش مشکل پیدا کرده است؟

در ابتدا چون مطمئن نبودم، این موضوع را به هیچ‌کس نگفتم. هفته‌ی بعد از دانشگاه با خودم اشکال بینایی‌سنجی

پیدا کنم تا اینکه یک اتفاق باعث شد سرنخی از مشکل مریم پیدا کنم. موضوع از این قرار بود که در یکی از جلسات که به بچه‌ها سرمشق داده بودم، روی مریم تمرکز کردم و متوجه شدم مریم اصلاً توانایی گذاشتن مداد روی خطوط دفترش را ندارد و کج و بدخط می‌نویسد. این تلنگری برایم شد تا موضوع را جدی‌تر بگیرم. طی جلساتی که با دانش‌آموزان داشتم، سعی می‌کردم رابطه‌ام را با مریم صمیمی‌تر کنم؛ طوری شد که مثل دو دوست شدیم؛ حتی زنگ‌های تفریح را هم با هم می‌گذرانیدیم. یک روز در زنگ ورزش که مربی ورزش همه‌ی دانش‌آموزان را به حیاط مدرسه برده بود، من هم با آن‌ها به حیاط رفتم.

مریم روی پله‌های حیاط نشست و به زمین خیره شد.

موضوع را به مربی ورزش گفتم. او گفت: یکی دو ماه است که چنین می‌کند. اصلاً رغبتی برای ورزش از خود

فردا دستانت را خواهم فشرد

زهرا ذکریا پور

آموزشگاه خدیجه‌ی کبری (س)، رودسر

با نزدیک شدن به روزهای پایانی سال، دل دانش‌آموزان هم برای دیدن بهار و دید و بازدیدهای عید پر می‌زند. از طرف دیگر هم دلتنگی غریبی به آدم هجوم می‌آورد.

در این میان، حالات بچه‌های پایه‌ی اول بسیار دیدنی‌تر است. آن‌ها دوست دارند هر چه زودتر به خانه‌ی پدر و مادر بزرگ‌هایشان بروند. دستشان را بگیرند و رویشان را ببوسند.

این بچه‌ها یاد و خاطره‌ی قدم زدن با پدر و مادر بزرگ را فراموش نمی‌کنند؛ مخصوصاً زمانی را که با آن‌ها به مدرسه می‌روند. سر راه به پرنده‌ها غذا می‌دهند یا با شیرین‌زبانی خوراکی‌هایشان را به این نعمت‌های خداوند تعارف می‌کنند. امسال در کلاس من زینب دیگر نمی‌تواند دست گرم پدر بزرگش را در دستان کوچکش بگیرد؛ عزیزی که خودش معلم بوده است. با نزدیک شدن به فصل گل و بلبل، تنهایی و غصه‌ی دانش‌آموزم را دیدم. چون او دیگر نمی‌تواند به قصه‌های شیرین پدر بزرگش گوش دهد.

در این لحظات، به فکر افتادم از بزرگ‌ترها یادی کنیم؛ به‌ویژه از آن‌هایی که در سرزمین امن وحی، در زمین منا و طی مراسم حج سال ۱۳۹۴ دچار حادثه شدند و با لب تشنه لبیک‌گویان به آسمان پر کشیدند.^۱

پی‌نوشت

۱. این حادثه‌ی ناگوار در اثر بی‌تدبیری مقامات سعودی در مهرماه ۹۴ به‌وقوع پیوست و بر اثر آن هزاران نفر از حجاج کشورهای جهان کشته شدند.

یک سیب، یک گاز درباره‌ی بهداشت دبستان‌ها

حسین باقری
دوراهک، بوشهر

کلاس‌ها (و البته وسایل برقی) را خاموش کند. صبح قبل از ورود دانش‌آموزان نیز باید تمام بخاری‌ها یا وسایل گرمایشی را روشن کرد و درها را بست تا از هدر رفت انرژی هم جلوگیری شود. بهتر است در دبستان کسی را انتخاب کنید تا از سلامت خوراکی‌های بوفه مطمئن شود. همچنین از مصرف خوراکی‌هایی مثل لواشک، آب‌میوه‌های صنعتی، ساندویچ‌های غیربهداشتی، چیپس و پفک در مدرسه جلوگیری شود.

از مربی بهداشت غافل نشوید

هر مدرسه معلم بهداشتی دارد که ساعتی از طول هفته را با بچه‌ها می‌گذراند و توصیه‌های لازم بهداشتی را به آن‌ها می‌دهد. مثلاً طرز صحیح ایستادن، راه رفتن و تغذیه‌ی دانش‌آموزان را متذکر می‌شود. متأسفانه، چون بچه‌ها چندان به مسائل بهداشتی توجهی ندارند، زمینه‌ی بسیاری از بیماری‌ها در آن‌ها و دیگران فراهم می‌شود. ممکن است سببی را دو نفری گاز بزنند یا از یک نی به‌طور مشترک آب‌میوه بنوشند. این موارد آسیب‌زا هستند. معلم بهداشت می‌تواند برای هر کلاس یک مأمور بهداشت انتخاب کند. وظیفه‌ی او این است که دست‌کم دو بار در هفته، بررسی کند دانش‌آموزان دستمال و لیوان همراه داشته باشند، و مو و ناخن‌هایشان مرتب باشد.

در رنگ تفریح از شاگردان بخواهید دست‌های خود را با مایع بشویند. آیا به این فکر کرده‌اید از دانش‌آموزان برای نظارت بر حسن انجام مسائل بهداشتی در مسیر ایجاد حس همکاری در دبستان استفاده کنید؟ چگونه؟

اشاره

هر چند توضیحات بهداشتی زیر بسیار تکرار شده است، اما نظر به اهمیت آن‌ها، گزیده‌ای را در اینجا ذکر می‌کنیم. آنچه به‌طور جدی درباره‌ی محیط مدرسه مورد توجه قرار دارد، بهداشت آن است. همواره مسئولان از اولیای مدرسه می‌خواهند در پاکیزگی محیط مدرسه حداکثر تلاش خود را به کار ببرند. بر کسی پوشیده نیست که بهداشت مدرسه در گرو بهداشت دانش‌آموزان و سلامت دانش‌آموزان در گرو سلامت مدرسه است.

مهم‌ترین مکان‌ها

وقتی سخن از پاکیزگی به میان می‌آید، اکثر افراد ناخودآگاه به یاد سرویس‌های بهداشتی می‌افتند. خوب است در دبستان یک نظافتچی مخصوص، سرویس‌های بهداشتی را همه روزه تمیز کند؛ مسئول این کار باید مطمئن شود که در جا مایعی‌ها مایع دست‌شویی کافی برای شستن دست‌ها موجود است. استفاده از مایع دست‌شویی نسبت به صابون، توصیه می‌شود، چون میکروب‌های موجود در فضا به صابون می‌چسبند و آن را آلوده می‌کنند. دست‌شویی‌ها باید به تهویه‌ی مناسب مجهز باشند تا بتوانند هوای داخل را تصفیه کنند و دست‌کم در هفته دو بار ضدعفونی شوند. تمام مدارس باید جعبه‌ی کمک‌های اولیه را با همه‌ی لوازم متعارف داشته باشند تا در صورت لزوم در دسترسشان باشد.

در فصل‌های سرد سال که سرماخوردگی شیوع پیدا می‌کند، بعد از اتمام زمان کلاس و تخلیه‌ی مدرسه، یک نفر باید بخاری‌های

اهمیت دادن به بازی‌های بدون ساختار

نسرین امامی زاده

پردازش افکار و احساسات: علاوه بر ایجاد یک منبع سرگرمی، به کودکان کمک می‌کند با احساسات سخت مثل عصبانیت یا ترس روبه‌رو شوند. وقتی کودکان به تنهایی بازی می‌کنند، می‌توانید بروز این احساسات را ببینید. این فرصت می‌تواند شما را به بحث بیشتر با کودک درباره‌ی موضوعی خاص رهنمون شود.

پذیرش خود: کودکانی که قادر به انجام و لذت بردن از بازی خودکار گردانی هستند، عموماً اعتماد به نفس بیشتری خواهند داشت.

در آغوش گرفتن زندگی سالم: فرصت‌هایی را برای ورزش و فعالیت فیزیکی فراهم می‌کند که عاملی مهم در پیشگیری از چاقی است.

موفقیت‌های تحصیلی: بین بازی و تکامل شناختی کودک ارتباطی قوی وجود دارد. برای مثال، فعالیت‌های ورزشی تکراری، مانند پریدن یا دویدن، مسیرهای عصبی جدیدی در مغز ایجاد می‌کنند. **تجربه‌ی لذت و شادی:** لذت کودک از بازی، فراتر از لحظات خوشایندی است که ما می‌بینیم.

کودکانی که در دوران کودکی خود فرصت‌های زیادی برای بازی دارند، در بزرگسالی افراد خوشحال‌تری خواهند بود.

همه‌ی ما عبارت «بازی کار و تفکر کودک است» را شنیده‌ایم، اما آیا به‌عنوان پدر یا مادر می‌دانید که آزاد گذاشتن کودکان برای انجام بازی‌های بدون ساختار، «سلاح پنهان» شما خواهد بود؟ بله، چون وقت آزاد بیشتری را در مقام پدر یا مادر پیدا می‌کنید.

بازی کودک پایه‌ی یادگیری و موفقیت تحصیلی وی در آینده است. از طریق بازی، کودکان تعامل با یکدیگر را یاد می‌گیرند، مهارت‌های زبانی‌شان تقویت می‌شود، مسائل را شناسایی و حل می‌کنند و ظرفیت‌های انسانی‌شان را درمی‌یابند. به‌طور خلاصه، بازی در درک و پیدا کردن جایگاه خود در دنیا به کودکان کمک می‌کند. می‌توان گفت، ایجاد وقت برای بازی‌های بدون ساختار، و همراه با ریخت و پاش برای رشد و تکامل بچه‌ها مفید است. به علاوه، ایجاد این نوع بازی‌ها کمک شایانی در زندگی والدین فراهم می‌آورد، چون طی آن کودک می‌تواند خود را در اوقاتی از زمان سرگرم کند. این آزادی و مهارت، تفریح مفیدی برای کودک است و باعث خالی شدن مقداری زمان برای شما می‌شود. بنابراین، می‌توانید کارهایتان را بدون وقفه انجام دهید یا به سادگی، بدون تکیه بر تلویزیون یا بازی‌های رایانه‌ای، کودکان را سرگرم کنید و به کارهای خود برسید. باید گفت، در حد ۱۰ تا ۱۵ دقیقه بازی بدون ساختار، در این موارد به کودکان کمک می‌کند:

تقویت مهارت‌های «خودگفت‌وگویی»: این مهارت توانایی کودکان در انجام مکالمات ذهنی است که با توانایی حل مسئله و پشتکارشان مرتبط است.

منبع

"Time For Play, Every Day: It's Fun - and Fundamental." Fact Sheets. Alliance for Childhood. 26 Oct. 2006 [http://alliance-forchildhood.org/projects/play/pdf_files/play_fact_sheet.pdf].

با مجله‌های رشد آشنا شوید

مجله‌های دانش‌آموزی

به صورت ماهانه و نه شماره در سال تحصیلی منتشر می‌شود:

رشد کودک برای دانش‌آموزان پیش‌دبستانی و پایه اول دوره آموزش ابتدایی

رشد نوجوان برای دانش‌آموزان پایه‌های دوم و سوم دوره آموزش ابتدایی

رشد دانش‌آموز برای دانش‌آموزان پایه‌های چهارم، پنجم و ششم دوره آموزش ابتدایی

مجله‌های دانش‌آموزی

به صورت ماهانه و هشت شماره در سال تحصیلی منتشر می‌شود:

رشد نوجوان برای دانش‌آموزان دوره آموزش متوسطه اول

رشد جوان برای دانش‌آموزان دوره آموزش متوسطه اول

رشد جوان برای دانش‌آموزان دوره آموزش متوسطه دوم

رشد جوان برای دانش‌آموزان دوره آموزش متوسطه دوم

مجله‌های بزرگسال عمومی

به صورت ماهانه و هشت شماره در سال تحصیلی منتشر می‌شود:

♦ رشد آموزش ابتدایی ♦ رشد تکنولوژی آموزشی

♦ رشد مدرسه فردا ♦ رشد معلم

مجله‌های بزرگسال تخصصی:

به صورت فصل‌نامه و سه شماره در سال تحصیلی منتشر می‌شود:

- ♦ رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی ♦ رشد آموزش زبان و ادب فارسی
- ♦ رشد آموزش هنر ♦ رشد آموزش مشاور مدرسه ♦ رشد آموزش تربیت بدنی
- ♦ رشد آموزش علوم اجتماعی ♦ رشد آموزش تاریخ ♦ رشد آموزش جغرافیا
- ♦ رشد آموزش زبان‌های خارجی ♦ رشد آموزش ریاضی ♦ رشد آموزش فیزیک
- ♦ رشد آموزش شیمی ♦ رشد آموزش زیست‌شناسی ♦ رشد مدیریت مدرسه
- ♦ رشد آموزش فنی و حرفه‌ای و کار دانش ♦ رشد آموزش پیش دبستانی

مجله‌های رشد عمومی و تخصصی، برای معلمان، مدیران، مربیان، مشاوران و کارکنان اجرایی مدارس، دانش‌جویان دانشگاه فرهنگیان و کارشناسان گروه‌های آموزشی و... تهیه و منتشر می‌شود.

♦ نشانی: تهران، خیابان ایرانشهر شمالی، ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش، پلاک ۲۶۶.

♦ تلفن و نامبر: ۰۲۱ - ۸۸۳۰۱۴۷۸

♦ وبگاه: www.roshdmag.ir

رفتار درمانی

سیده زهرا اسمساری

نویسنده: علیرضا تبریزی

ناشر: فرا روان (تهران، ۶۶۴۳۷۷۵۳)

نوبت چاپ: ۱۳۹۳، مصور

قیمت: ۶۵۰۰ تومان

بحث تغییر رفتار آدمی از حوزه‌هایی است که در رفتار درمانی به آن برمی‌خوریم. حتی می‌توان حدس زد، انسان‌های اولیه نیز می‌خواستند بر موجودی دیگر یا انسانی دیگر سلطه یابند یا درصدد جلب مهرورزی آن‌ها بودند.

اصطلاح «رفتارگرایی» یا «رفتار درمانی» یا «تغییر رفتار» مدیون محققانی مانند اسکینر، هال یا گاتری است.

پدر و مادرها یا آموزگاران دوست دارند با شیوه‌هایی، در فرزند یا دانش‌آموز خود تغییر رفتارهایی ایجاد کنند تا او از رفتار نادرست یا نامطلوب دست بردارد.

در این کتاب، از نظریه‌های رفتار درمانی افرادی مانند **واتسون**، **پاولوف**، **ثرنادیک** و **اسکینر** استفاده شده است.

اصل کلی تربیتی در کتاب رفتار درمانی بر مبنای کاربرد تشویق و تنبیه است که برای کودکان بین چهار تا ۱۱ سال مناسب است. کتاب در دو مقدمه و دو بخش، حاوی ۲۰ فصل است و به مطالبی از این جمله می‌پردازد:

توجه، بازی، پیامد رفتار، تغییر قدم به قدم، دو اشتباه رایج پدرها و مادرها، پول توجیبی نوع خاصی از تشویق، گوش دادن به کودک. کتاب برخی نکات مهم در تربیت کودک را چنین برمی‌شمارد:

- در دستورات ساده، حتی برای شوخی، نیز از کلمات تحقیرآمیز استفاده نکنید.

- در هیچ شرایطی کودکان را با هم مقایسه نکنید.

- کودکان را هیچ‌وقت تهدید به تنبیه نکنید.

تصاویر ساده‌ی موجود در کتاب می‌توانند درک بهتری از مسائل مطرح شده را موجب شوند.

دولت و ملت، همدلی و هم‌زبانی

رشد برای رشد

نحوه اشتراک:

پس از واریز مبلغ اشتراک به شماره حساب ۳۹۶۶۲۰۰۰ بانک تجارت، شعبه سه‌راه آزمایش کد ۳۹۵ در وجه شرکت افست، به دو روش زیر، مشترک مجله شوید:

۱. مراجعه به وبگاه مجلات رشد به نشانی: www.roshdmag.ir و تکمیل برگه اشتراک به همراه ثبت مشخصات فیش واریزی؛
۲. ارسال اصل فیش بانکی به همراه برگ تکمیل شده اشتراک با پست سفارشی یا از طریق دورنگار به شماره ۱۹۲ ۷۷۳۳۳۱۹۲. لطفاً کپی فیش را نزد خود نگه دارید.

♦ عنوان مجلات در خواستی:

♦ نام و نام خانوادگی:

♦ تاریخ تولد: ♦ میزان تحصیلات:

♦ تلفن:

♦ نشانی کامل پستی:

استان: شهرستان:

خیابان:

پلاک: شماره پستی:

شماره فیش بانکی:

مبلغ پرداختی:

♦ اگر قبلاً مشترک مجله رشد بوده‌اید، شماره اشتراک خود را بنویسید:

امضا:

- ♦ نشانی: تهران، صندوق پستی امور مشترکین: ۱۶۵۹۵/۱۱۱
- ♦ تلفن امور مشترکین: ۱۴-۷۷۳۳۹۷۱۳ و ۷۷۳۳۵۱۱۰ و ۷۷۳۳۶۶۵۶-۲۱

♦ هزینه اشتراک سالانه‌ی مجلات عمومی رشد (هشت شماره): ۳۵۰/۰۰۰ ریال

♦ هزینه اشتراک سالانه‌ی مجلات تخصصی رشد (سه شماره): ۲۰۰/۰۰۰ ریال

همراهان

پاسخ به نامه‌ها و نوشته‌های خوانندگان

در این شماره از مجله نیز شاهد بررسی تعداد قابل توجهی از آثار رسیده از همکاران گرامی هستیم. نتایج این کارشناسی‌ها به منزله‌ی نمایش ضعف کلی مقالات ارسالی نیست، بلکه برخی موانع تألیفی یا محتوایی و محدودیت صفحات باعث چاپ نشدن این آثار است.

عاطفه غلامی، آموزگار، زرین‌شهر، فولادشهر: «تکلیف خلاق».

معصومه رستگار، خمین: «شابلون حروف».

آذربایجان شرقی

مژگان سلطانی، دبستان زمزم، تبریز: «طرح درس روزانه».

آذربایجان غربی

ژاله‌نوری، دبستان حکیم‌سنایی، شاهین‌دژ: «راهکارهایی برای رشد کمی و کیفی آموزش علوم».

اردبیل

رونک صالح‌پور، اردبیل: «ایران ما با مشکل کمبود آب روبه‌روست».

اصفهان

مهدی کاظمی، آموزگار، روستای سرچغای، سمیرم: «نامه‌های معنوی».

مهدی باغبان‌زاده آرائی، مدرسه‌ی صباحی، آران و بیدگل: «تصویر دانش‌آموزان پایه‌ی ششم».

مرجان نجفی، دبستان شهید فکری، نوش‌آباد: «زینب با چادر گلدار».

نوشین‌سادات محمودپور، اصفهان: «بررسی علل پایین بودن مطالعه».

شیمیا مهنام، آموزگار، اصفهان: «پیامدهای آموزش هنر».

البرز

فریده تجاری، آموزگار، دبستان پرورش: «آخرین روز، آخرین درس».

حدیثه اوجانی، کرج، محمدشهر: «آموزش و انگیزش» (سؤال بی‌جواب).

بوشهر

امید آوند، دشتستان: «قصه».

تهران

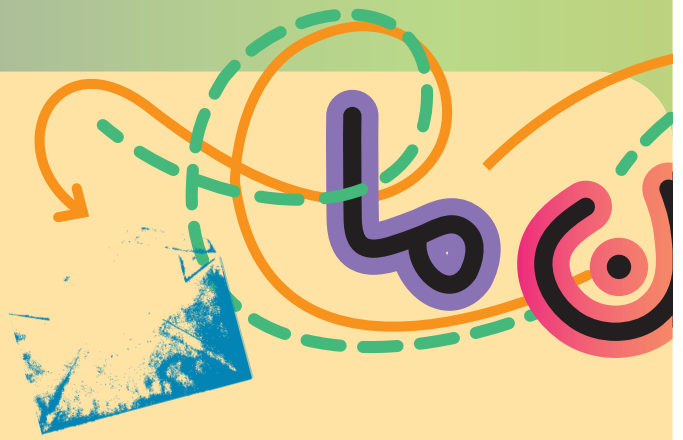
ژانت نوراللهی: «معلم کلاس اولی‌ها»؛ «بیابید عیار خود را محک بزنیم».

نیره میانجی، اسلامشهر: «خاطره».

محبوبه نیکبخت، مهناز ابوالکاشف نوری، کهریزک، ری: «استفاده از هوش‌های گاردنر با انواع بازی».

خراسان رضوی

محبوبه شهرکی، آموزگار، مشهد: «آموزش روخوانی قرآن و

«چگونه توانستم مشکل کمروبی را بهبود بخشم؟»

توران کابلی قره تپه، بهشهر:
«ارتباط مؤثر».

محبوبه یزدانی، دبستان شهید بهشتی عباس آباد، تنکابن:
«یادداشت‌های یک معلم».

کوحصفهان: «خاک می‌خوریم اما خاک نمی‌دهیم».

رقیه نقره شولمی، فومن:
«آینده‌ی روشن در نظم امروز است».

لرستان

مرضیه لک، کارشناس مشکلات یادگیری، ازنا: «کودکان عاشورایی».

مرکزی

فرزانه رحیمی، آشتیان:
«رایج‌ترین مشکلات در زمینه‌ی تکلیف درسی».

شهربانوسادات امینی:
تفرش: «کاهش ضعف املایی یکی از دانش‌آموزان».

فاطمه حیدری، تفرش:
«مروریدهای بلورین...» «سواد قرآنی» «خاطره از روز درس».

مازندران

خدیجه جعفری گرجی، آموزگار دبستان شیخ عطار، زاغمرز، بهشهر: «خاطرات انقلاب».

فریبا قربانی، آموزگار، ساری:
«تلفیق درس اول خوانداری با هنر».

محمدحسین صفایی، ناحیه‌ی یک، ساری: «یک تدریس رنگی».

اسحق حسین پور چوبی، بابل: «چگونه به دانش‌آموزان حل مسئله بیاموزیم؟».

محمد نیکویی، چمستان:
«درس پژوهی».

هادی فرج تبار: «چگونه به تقویت خواندن و ریاضیات کمک کنیم؟»

زهرا قاسمی دازمیری، دبستان ماهفروز محله، ساری:

فارس

ثریا حیدری ارجلو، نورآباد، خومه‌زار: «در محضر قرآن»
«تدریس محور مختصات».

مریم احمدیان، آموزگار ناحیه‌ی سه، شیراز: «خلافت و اهمیت آن در یادگیری».

مرضیه زینلی‌زاده، لارستان:
«ز مادر مهربان‌تر».

کردستان

دلبر رنجبر، مریوان:
«شاداب‌سازی مدارس».

کرمانشاه

فیروز اسدی، دبستان شاهد شیرزادی، ناحیه‌ی یک کرمانشاه:
«خوب گوش کردن».

گلستان

زهرا کمشی کمر، علی‌آباد کتول: «قطعه‌ی گم‌شده‌ی پازل مجلات رشد»: «مهربانی با حیوانات».

مرضیه جعفری، رامیان: «تأثیر تربیت دینی در روان‌درمانی».

معصومه زوری، آموزگار، کلاله:
«دل‌نوشته‌های دانش‌آموزان پایه‌ی ششم».

نجمه دائمی، دبستان عصمت فاضل‌آباد: «تخته سفید املا می‌گوید».

گیلان

افشین قلجایی‌فرد، آموزگار،

ایجاد انگیزه».

انسیه بیگم حسینی، آموزگار، نیشابور، زبرخان، دبستان شهید رجایی عبدالله‌آباد: «تسویه حساب».

عفت صحرائی، دبستان صاحب‌الزمان (عج)، سبزواری:
«تجارب طرح کرامت»، «مهمان ناخوانده‌ی کلاس».

اکرم کفشچیان مقدم، آموزگار، مشهد: «بازی مکعب ضرب».

خراسان شمالی

مهناز سیلانه، اسفراین: «تأثیر فلسفه‌ی نقاشی بر احساسات دانش‌آموزان».

رجبعلی باقری، گرمه، ایور:
«چند توصیه‌ی کاربردی به پسر».

محمود مؤمنی مهمویی، حسین محمدی، علیرضا وردی، امید معماری، مجتمع آموزشی شهید سامعی مهمویی، بیرجند: «گزارش کتبی درس پژوهی».

زینب آرام، دبستان حافظ، گازار، بیرجند: «تکنیک درس پژوهی».

زنجان

عباسعلی جاویدان، دبستان شهید چمران، کرسف، خدابنده:
«شعر بوی کلاس».

افتخار قنبری، دبستان نور علم، صابین‌قلعه، ابهر: «روش تدریس مؤثر در پرورش خلاقیت».

ییزد

محمدعلی حبیبیان، دبستان شهید باهنر، تفت: «عکس خودم و دانش‌آموزان».

معمومه محمدی نجف‌آبادی، آموزگار، کلاس جبرانی به شیوه‌ی دیگر: «چرا ماه هلالی می‌شود؟» «زنگ‌های قاطی پاتی».

اسکندر حسین پور، کبری حسین پور: «بازی‌های دیروز و امروز کودکان».

هادی احمدی: «بررسی اثر سلامت روان معلمان بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان».

محمدرضا فتحی، دانشگاه فرهنگیان: «کلاس درس سازنده‌نگر اجتماعی».

راضیه تحقیقی، دبستان شهید هدهدی: «کارت کار در مدرسه».

آثار شما عزیزان رسید:

فخری یعقوبی اشرفی، دبستان مرحوم نهنکی: «بزرگ معلم کوچک» «بستنی با طعم مجله‌ی رشد».

معمومه محمدی نجف‌آبادی، آموزگار، کلاس جبرانی به شیوه‌ی دیگر: «چرا ماه هلالی می‌شود؟» «زنگ‌های قاطی پاتی».

اسکندر حسین پور، کبری حسین پور: «بازی‌های دیروز و امروز کودکان».

هادی احمدی: «بررسی اثر سلامت روان معلمان بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان».

محمدرضا فتحی، دانشگاه فرهنگیان: «کلاس درس سازنده‌نگر اجتماعی».

راضیه تحقیقی، دبستان شهید هدهدی: «کارت کار در مدرسه».

انگیزه‌هایی برای یادگیری بیشتر

طاهره خردور

پرده‌ی رومیزی و... از والدین کمک بخواهید. حضور اولیا و همکاری با کلاس برای کودکان خوشایند است و مهارت دوستی و همکاری را تقویت می‌کند.

انتخاب گلدان‌های مناسب با درس‌های کتاب و در صورت امکان وجود آکواریوم در کلاس، به سرعت یادگیری می‌افزاید.

من پاکتی رنگی پشت در کلاس (از داخل) چسبانده‌ام. کودکان می‌توانند علت دیر آمدن به کلاس، مشکلاتشان یا دوستان یا مواردی دیگر را روی برگه بنویسند و آن را در پاکت بیندازند. این امر فضای دوستی و همدلی ایجاد می‌کند.

در این کلاس، دستمال کاغذی، کتابخانه‌ی کلاس و ابزارهایی مثل گیره، خودکار، مدادهای رنگی، چسب و قیچی داخل جعبه‌ی روی میز آموزگار برای استفاده‌ی دانش‌آموزان وجود دارد.

در کلاس من، لباس اطو شده، کفش واکس زده، خوشبو بودن بدن و دهان، پاکیزگی دست‌ها و ناخن‌ها الگویی است که همه آن را رعایت می‌کنند. پاکیزگی سبب افزایش انرژی‌های مثبت و لذت بردن کودک از مصاحبت با هم‌کلاسی خود می‌شود.

من روی در کلاس خیلی فعالیت پیاده کرده‌ام. اما دیگر از این در که به داخل باز می‌شود، ترسیده بودم. چون هر بار که دو یا چند دانش‌آموز در را باز می‌کردند، حتماً با یکی از آن‌ها برخورد می‌کرد. در این فکر بودم که اگر همه‌ی بچه‌ها پشت در ازدحام کنند، چه اتفاقی می‌افتد؟ بنابراین، در را از جا درآوردم. کلاس بی‌در شد، اما نه بی‌در و پیکر. اهمیت جان بچه‌ها برایم مهم‌تر از داشتن «در» بود.

آیا تا به حال فکر کرده‌اید فضای خوب چقدر به انگیزه‌ی یادگیری در کودکان می‌افزاید. چه احساس خوبی به آن‌ها می‌دهیم وقتی فضایی زیبا و خوب برایشان فراهم می‌کنیم.

یک کلاس خوب

دود و خاک شیشه‌ها را با کمک هم پاک کنیم. به این ترتیب، نور کلاس زیاد و کلاس زیبا می‌شود. نور لامپ‌ها را ترکیبی از آفتابی و مهتابی کنیم. (از لامپ کم‌مصرف استفاده کنیم). دوستان! من میزها را طوری قرار می‌دهم که هنگام نوشتن، برای کودکان سایه ایجاد نکند.

میزهای کلاس من دو دسته‌اند؛ قرمز و سبز و یا دو رنگ دیگر آن‌ها را با نظر دانش‌آموزان انتخاب و رنگ کرده‌ام. از والدین کودکان هم کمک می‌گیرم؛ آن‌ها که غریبه نیستند. با این کار هم میزها زیبا می‌شوند و هم رقابت بین دو گروه کلاس ایجاد می‌شود. به طرفین دیوارهای کلاس طناب‌های رنگی زده‌ام تا کودکان کارهای گروهی خود را در معرض دید دوستانشان بگذارند. در این حالت، هم دیوار آسیب نمی‌بیند و هم امکان برداشتن و جابه‌جایی آن‌ها وجود دارد.

سطل کوچک رنگی برای قرار دادن اشیای گم شده در کلاس ضروری است تا کودکان یاد بگیرند چیزی که گم می‌شود، باید در آنجا نگه‌داری شود تا صاحبش پیدا شود. پرده‌های کلاس یادتان نرود. پرده‌هایی رنگی داشته باشید که با رومیزی کلاس و دیوار کلاس هارمونی داشته باشند. هر چند یک بار، بنا به ضرورت، به‌طور چرخشی برای شستن

بِسْمِ اللَّهِ

حضرت امام خمینی ره

زندگی در دنیای امروز زندگی در مدسه‌ی اراده است.

با اراده و علم رنج به طرف **علم و عمل** و کسب دانش و پیش حرکت کنید

و بدانید که زندگی زیر چتر علم و اکاکی انقدر شیرین و انس با کتاب

قلم و نذوخته ما انقدر خاطر آفرین و پایدار است که همه نخبی با کامی از اراده می رود

انس با کتاب و قلم

بهمه نخبی با کامی از اراده می

بسم الله الرحمن الرحیم

کنشگره‌های پیش‌پیش ۱۶

سوال جناب آقای دکتر روحانی رئیس‌جمهور محبوب :

بعد از توافق هسته ای و لغو تحریم ها ، فرصت های پیش روی ما چیست
و چگونه باید به بهترین وجه از این فرصت ها استفاده کنیم ؟

تهران ، فروردین ماه ۱۳۹۵

تجلیل از آثار برگزیده‌ی دانش‌آموزان، فرهنگیان، دانشجویان و اولیا

